

הישיבה השלוש-מאות-וארבעים-ושלוש של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, ד' בכסליו התשנ"ב (11 בנובמבר 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לעובדי רשות הרכבות (לשעבר), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון – חונך), התשנ"ב – 1991, מאת חברי הכנסת רן כהן וג' גדות; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון – גוף נתמך), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון – עדות על הודאה בעבירות חמורות), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון – הקמת בית עליון), מאת חבר הכנסת יוסף ביילין; הצעת חוק יסוד: נשיא המדינה (תיקון – תקופת כהונה), מאת חבר הכנסת יוסף ביילין; הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון – קיצור תקופת ההתמחות), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת א' רובינשטיין וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירת ראש המועצה) (הוראת שעה), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת יהושע מצא; הצעת חוק המים (תיקון – רשיון הפקה באזור קיצוב), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת חגי מירוס; הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון – זימון לוועדות), מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (תקציבים לחינוך), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל בריזהר.

עוד הונחו על שולחן הכנסת – דין-וחשבון כספי ליום 31 במרס 1991 מטעם החשב הכללי במשרד האוצר.

ומסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: התפשטות מחלת החצבת בנגב. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

ב. הודעת הממשלה על מינוי סגן שר במשרד ראש הממשלה

עם כניסתו של חבר הכנסת נתניהו לתפקידו במשרד ראש הממשלה, תסתיים כהונתו כסגן שר במשרד החוץ. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
לא יהיה סגן שר במשרד החוץ?

מיכאל בריזהר (העבודה):
לא יהיה סגן שר במשרד החוץ?

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם – הצעת חוק הגבלת תשלומי שכר דירה (הוראת שעה), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז; הצעת חוק פיצויים על הוצאות בגין התנחלות בלתי חוקית, התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת א' בורג וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – עיכוב המדינה בחוץ-לארץ), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת מיכאל איתן; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (העלאת קצבה לעובדי משרד החקשורת לשעבר), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת יעקב שמאי; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון – הוצאות חוץ), התשנ"ב – 1991, מאת חברי הכנסת א' שוחט ומ' שחל; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – תוספת דחיית קצבה), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (שינוי סייגים להשתתפות במכרז של עיתונים וטלוויזיה בכבלים), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק שכר מינימום (תיקון – התאמות לשבוע עבודה של חמישה ימים), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (העלאת קצבה לעובדי משרד החקשורת לשעבר), התשנ"ב – 1991, מאת חבר הכנסת יאיר צבן; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (העלאת קצבה

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הודעת ראש הממשלה על מינוי סגן שר. אדוני ראש הממשלה, בבקשה.

ראש הממשלה י' שמיר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהתאם לסעיף 34 לחוק יסוד: הממשלה, אני מתכבד להודיע לכנסת, כי הממשלה אישרה ביום ג' בכסליו התשנ"ב, 10 בנובמבר 1991, את מינויו, עלידי ראש הממשלה, של חבר הכנסת בנימין נתניהו לתפקיד סגן שר במשרד ראש הממשלה.

ג. שאילות ותשובות

2. מדוע אין מחייבים את החברה בהתאמת מספר המנויים האופטימלי למספר הערוצים ולהיקף התשתית, לפי המדרג של תקופות השיא?

שר התקשורת ר' פנחסי:

1 — 2. א. ועדה ציבורית בראשותו של מר אהוד שילון נתמנתה בידי שר התקשורת כדי לבחון את מכלול הסוגיות הקשורות בשירותי הרדיו-טלפון הנייד, הידוע בשם המסחרי "פלאפון". יושב-ראש הוועדה הודיעני, כי בתוך השבועיים הקרובים יוגש לי דוח הוועדה.

ב. הוועדה נתבקשה, בין היתר, לבחון את שאלת האפשרות לפתוח את הענף לתחרות כמו גם את שאלת השמירה על רמת השירות.

ג. פתיחת התחום לתחרות כרוכה בשאלות משפטיות מורכבות ושאלת רמת השירות קשורה לשאלות טכניות והנדסיות.

אני סבור שיהיה זה נכון להמתין ולקבל מענה על שאלותיך במסגרת דוח הוועדה שיוגש, כאמור, בתוך זמן קצר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת קופמן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

כמה מרוויחה מזה "בוק"? — פי שלושה מאשר חברה אחרת בחוץ-לארץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

השאלה הנוספת היא לחבר הכנסת קופמן.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד השר, כפרלמנטר ותיק אני חושש תמיד מוועדות. אני לא ידוע מתי הן קמות ואני לא יודע מתי הן מסיימות את עבודתן ומתי הן מגישות את ההמלצות שלהן. נושא הפלאפון מציק לעשרות אלפי אנשים, גם מבחינת המחיר, גם מבחינת השירות הגרוע. אני חושב שאתה צריך לנקוט לוח זמנים — אם אפשר להשתמש בביטוי — צפוף מאוד ולקבוע דברים ברורים מאוד גם לגבי עלויות, גם לגבי רמת השירות, אולי אפילו פיקוח בנושא הזה, כי השיחות מתנתקות על ימין ועל שמאל. מאשימים את "בוק" בנושא של כל מיני ממסרים שלא פועלים. היה רצוי שהנושא הזה — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת קופמן, מה היא שאלתך?

חיים קופמן (הליכוד):

השאלה שלי היא, האם כבוד השר לא יכול לנקוט דרך הרבה יותר אקטיבית ולא לחכות לוועדה שמתמנה בלי לוח זמנים ברור, ולבוא, נניח, כבר ב-1 בדצמבר, ערב חנוכה, עם בשורה בנושא הזה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר התקשורת ר' פנחסי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על שאלתו הנוספת של חבר הכנסת קופמן: אני אכן נוקט עמדה — לפני שהגשת את השאלתך — הפעלת לחץ לסיום עבודת הוועדה. כבר יש תאריך שבו תגיש לי הוועדה את הדוח, והוא בימים הקרובים. אכן, עם פרסום תוצאות עבודת הוועדה אנחנו נפרסם את

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: שר התקשורת ישיב על שאילות. בבקשה, אדוני.

4072. שירותי הפלאפון

חבר הכנסת א' שריר שאל את שר התקשורת ביום ז' בחשוון התשנ"ב (15 באוקטובר 1991):

הובאו לתשומת לבי תלונות רבות על התעריפים הגבוהים של שירותי הפלאפון ועל מחירי המכשירים עצמם.

ברצוני לשאול:

1. היכול כבוד השר להודיע לכנסת על מחירי שירותים דומים במדינות המתקדמות בעולם, כגון ארצות-הברית, אנגליה, צרפת וגרמניה?

2. מה היא הרווחיות של תפעול שירותים אלה?

3. האם יופחתו משמעותית מחירי השירותים הללו?

4. מדוע אין הצעה, פעולה ויוזמה להכנסת שירותים מתחרים על-מנת לגרום להפחתת המחירים ולהעלאת טיב השירות?

תשובת שר התקשורת ר' פנחסי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. א. ועדה ציבורית בראשותו של מר אהוד שילון נתמנתה בידי שר התקשורת כדי לבחון את מכלול הסוגיות הקשורות בשירותי הרדיו-טלפון הנייד, הידוע בשם המסחרי "פלאפון". יושב-ראש הוועדה הודיעני, כי בתוך השבועיים הקרובים יוגש לי דוח הוועדה.

ב. הוועדה נתבקשה לבחון את שאלת תעריפי השירות, המתכונת שבה הוא ניתן והאפשרות לפתוח את הענף לתחרות.

ג. השאלות שבהן דנה הוועדה הן מורכבות, הן מבחינה משפטית, הן מבחינה הנדסית והן מבחינה כלכלית, ואני סבור שיהיה זה נכון להמתין ולקבל מענה על שאלותיך במסגרת דוח הוועדה, שיוגש, כאמור, בתוך זמן קצר.

4171. שירותי הפלאפון

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר התקשורת ביום כ"א בחשוון התשנ"ב (29 באוקטובר 1991):

כיום מצוי המונופול של הענקת שירותי פלאפון בידי חברה אחת, ללא תחרות. לפיכך, א. אין תחרות לגבי מחיר הציוד, והוא עולה בהרבה על מחיר ציוד חריש בחוץ-לארץ; ב. מחירי השיחות "זמן אוויר" יקרים; ג. בהעדר תשתית הולמת גם היום מתנתקות שיחות רבות והצרכן משלם בעדן, וגם אם החברה מזכה אותו בגינן אין לצרכן ביקורת על כך, וקרוב לוודאי שגם למשרד התקשורת אין מכשיר בקרה על כך.

לאחרונה חידשה החברה את מסע השיווק כדי להגדיל את מספר המנויים, דבר שיגביר את העומס גם אם ניתנו לחברה כמה ערוצים נוספים.

ברצוני לשאול:

1. האם תישקל האפשרות לאפשר גם לחברות נוספות לתת שירותים מקבילים?

2. האם יוגשמו שאר המלצות הדוח ומתי?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
1—2. כל המלצות הוועדה לבדיקת מצב הסופר, שאושרו על-ידי ראש הממשלה דאז מר שמעון פרס ושר החינוך והתרבות דאז מר יצחק נבון, כוצעו במלואן עוד בשנת 1986, ולאחר מכן מדי שנה בשנה.

היו"ר ד' שילנסקי:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקבי.

גד יעקבי (העבודה):
אני חוזר ושואל: מה הן המלצות מדוח-שרון שבוצעו ומה הן המלצות מדוח-שרון שלא בוצעו? לא שאלתי מה הן המלצות שאושרו על-ידי ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, אלא מה הן המלצות של דוח-שרון שבוצעו או לא בוצעו.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להביא לידיעת הבית ולידיעתו של חבר הכנסת גד יעקבי, שבסיכום דיון בנושא דוח הוועדה לבדיקת מעמד הסופר, שהתקיים ב-1986, סוכמו המלצות האלה: בעקבות המלצות הוועדה החליטה הממשלה להוסיף 1.2 מיליון ש"ח על התקציב השוטף עבור מפעלי ספרות והפצתם: 800,000 ש"ח יקציב משרד האוצר ו-400,000 משרד החינוך. ההגדלה בתקציב תהיה בבסיסו, הוטל על אחד העובדים ועל נציג אגודת הסופרים העבריים לחלק, בעקבות המלצה, את 1.2 מיליון הש"ח. מציעים לעשות זאת כבר בימים אלה. יוגדל מספר הסופרים שיתפנה לעסוק ביצירה ספרותית במשך השנה מחמישה לעשרה. ראש הממשלה ושר החינוך יפנו לשר המשפטים בבקשה לזרז את גמר עבודות ועדת-זיסמן בדבר הכנת חוק זכויות היוצרים.

אני חוזר ואומר שהדוח כפי שהתקבל אז, ב-1986, על-פי הנתונים שנמסרו לי — בוצע.

4191. מס חברות באגודות ספורט

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

הגיעה לידי תלונתו של תושב ראשון-לציון, ששלושה מילדיו חברים בקבוצות כדורסל ב"מכבי ראשון-לציון".

השנה הוא נדרש, לראשונה, לשלם מס איגוד עבור ילדיו בסך כולל של 100 ש"ח, זאת נוסף על תשלומים הנדרשים ממנו עבור החברות של ילדיו בקבוצות הכדורסל.

ממחלקת הנוער והכדורסל ב"מכבי ראשון-לציון" נמסר, כי איגוד הכדורסל הטיל מס זה על הילדים החברים באגודה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה להטלת מס איגוד על ילדים המשחקים בקבוצות הכדורסל?

2. למה משמשים כספי המס?

3. האם יבוטל המס?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. איגוד הכדורסל החליט להנהיג גביית מס חבר מכל שחקן הנרשם לאיגוד בסכום של 60 ש"ח לבוגר, 40 ש"ח

מסקנותיה ברבים. אתה יודע היטב, שבמשרד התקשורת אימצו את מסקנות ועדת-כועז, לפתוח תחרות. אבל יש בעיות משפטיות, ואני מנוע מלעשות זאת. אחרי שהוועדה תחייס לדברים האלה נפעל בהתאם, ובקרב.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לכבוד השר. סגן שר החינוך והתרבות ישיב על שאלות. אם אין התנגדות, סגן שר התחבורה ישיב אחר כך.

4137. הפניית ילדים למסגרות החינוך המיוחד

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"א בחשוון התשנ"ב (29 באוקטובר 1991):

שלושה ילדים, מירושלים, מכפר-סבא ומהרצלייה, שהוריהם אינם מסכימים לקבל את החלטת מערכת החינוך לשלוח את ילדיהם למוסדות החינוך המיוחד, מוחזקים בבית. על ילדים אלו נוספו השנה 23 ילד.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הטענות, כי חלק ניכר מהילדים מוצאם ממשפחות מזרחיות שהכנסתן נמוכה, או שהן מתגוררות בעריות ובשכונות פתוח?

2. האם נכונות הטענות, כי ההליכים לאבחון ולרישום היו לא תקינים?

3. מה יעשה משרד החינוך בנדון?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

השאלתא כללית מאוד, ואין בידינו שמות הילדים שעליהם מדובר. יש לערוך בירור יסודי אם אכן הושארו 23 ילדים בבתיהם. בבירור הראשוני שערכנו נמצאו ילדים מספר שאינם במסגרת בית-ספרית: בהרצלייה — ארבעה ילדים; כרמת-גן — ארבעה ילדים; בכפר-סבא — ילד אחד; בתל-אביב — 10 ילדים (מספר הילדים עדיין לא מעודכן סופית); בירושלים — ילד אחד.

1. אין לנו פרטים על מוצאם המשפחתי של הילדים ולא נוכל לברר באילו תנאים הילדים חיים.

2. ניסינו לעקוב אחר נהלים מפי היושבים-ראש של ועדות ההשמה במקומות השונים שעליהם התלוננו ההורים, ומצאנו שלא היו חריגות.

3. משרדנו הדגיש בהזדמנויות שונות בפני הביקור הסדיר, שלפי חוק החינוך המיוחד הורים שאינם מקיימים את החלטות ועדות הערר עוברים על חוק חינוך חובה, ויש להפעיל נגדם הליכים משפטיים על-ידי קציני ביקור סדיר, מטעם הרשות המקומית.

4172. ועדה לבדיקת מצב הסופר

חבר הכנסת ג' יעקבי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

ב-19 באוגוסט 1986 הוגשו לראש הממשלה המלצות הוועדה לבדיקת מצב הסופר, בראשותו של מר עמנואל שרון. עד כה לא בוצעו רוב המלצותיה.

ברצוני לשאול:

1. מה הן המלצות שבוצעו?

פעולה עם הקב"טים — קציני ביטחון — למוסדות חינוך ברשויות המקומיות. מכאן ברור שתוצאות הביקורות אכן ידועות לנו.

בוקר 15 מוסדות, והיו ליקויים במוסדות אחדים, ארבעה בסך הכול, אשר נכעו בעיקר מרמה נמוכה של שומרים שהוצבו על-ידי חברות השמירה.

2. הנושא בטיפול. שומר אחד הוחלף, ומטפלים בהחלפת שומר נוסף. כמורכב ניתנה הנחיה לוודא תדירות השומרים לגבי תפקידם ולהגביר את הפיקוח והביקורת בנושא השמירה בשכר במוסדות החינוך, וזאת בשיתוף עם המשטרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

כבוד סגן השר, גם אם מוסד אחד בלבד, לא ארבעה, מתוך 15 מוסדות, מתגלה כאינו כשיר מבחינת ביטחונם של ילדים, בשבילי זו נורה אדומה רצינית ביותר. אני אומר: אפילו אחד. על אחת כמה וכמה שאתה אומר שיש ארבעה מוסדות חינוך כאלה. ארבעה מוסדות חינוך שבהם זהו המצב. מתוך 15, זה מספר גבוה ביותר, והוא מדהים. אינני חושב שהדבר יכול להיפתר רק על-ידי כך שנאמר לקב"טים שיהיו רציניים יותר בתפקיד שלהם. בכל אחת מהערים הללו חייב להיות גוף שייבקר את הנעשה, בלי שתבוא חוליית ביקורת. כבוד סגן השר, מה ניתן לעשות בעניין הזה כדי שתהיה איזו בקרה קבועה במערכת?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

חבר הכנסת יהודה פרח, למרות כל מה שאתה אומר, אני מסכים שראוי שיהיה איזה מנגנון פיקוח. הצעתך נרשמה, היא בוודאי תיקרא על-ידי מי שצריך, ואני מניח שהמנכ"ל ייקח לתשומת לבו את הצעתך. היא נראית לי הגיונית.

4216. קליטת עולי אתיופיה בבאר-שבע

חבר הכנסת ח' אורון שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

העברתן של 200 משפחות עולי אתיופיה שעלו במסגרת "מבצע שלמה" ממלון "דיפלומט" כירושלים אל אתר המגוריים ומתחבקים בבאר-שבע מתעכבת בשל מחסור בכיתות לימוד.

ברצוני לשאול:

1. כיצד פועל משרדך למציאת פתרון מיידי לבעיית המחסור בכיתות הלימוד בבאר-שבע?

2. בחודשים האחרונים מיתוספים מדי יום כעשרה תלמידים במערכת החינוך בבאר-שבע והכיתות הקיימות מלאות עד אפס מקום. כיצד נערך משרדך לקליטת עוד כ-150 תלמידים חדשים במערכת החינוך בעיר?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. משרדנו מכיר את תהליך האכלוס של אתר המגוריים כרמת-יבוק בבאר-שבע, ובתיאום עם עיריית באר-שבע ומשרד הבינוי והשיכון אושרו להצבה שישה קרוונים לכיתות גן באתר הקרוונים, ועוד שמונה קרוונים לכיתות לימוד בבתי-הספר הקולטים כשכונות הסמוכות.

הכלל הנקוט לגבי אתרי הקרוונים הוא, שבשכונות זמניות באתרי הקרוונים לא יכנו מבנים קבועים בבנייה קשה.

לנוער, ו-30 ש"ח לילד, לשנה. ההחלטה הנ"ל נעשתה על דעת כל חברי הנהלת איגוד הכדורסל לשנת 1991/92 מסיבות של גירעון בתקציב האיגוד.

2. למימון פעולות האיגוד, הליגות והאליפויות, הכנת הנבחרות וכיוצא באלה.

3. החלטת האיגוד להנהיג את מס החבר הנ"ל היא לשנת הכספים 1991/92.

4193. בטיחות בבתי-ספר ובגני-ילדים

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

לאחרונה היינו עדים לכמה אסונות שאירעו בבתי-הספר ובגני-הילדים, בחצרות בתי-הספר, וכן בהסעות אל בתי-הספר ובגני-הילדים ומהם.

ברצוני לשאול:

1. האם למשרד החינוך הוראות וכללים לגבי בטיחות בבתי-הספר?

2. כמה מקרי אסונות אירעו בבתי-ספר ובגני-ילדים בשנתיים האחרונות, ובשנת הלימודים הנוכחית?

3. האם פועל משרדך למניעת אסונות אלו, והאם יש ביקורת בטיחותית בבתי-ספר ובגני-ילדים?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. 23,500 מקרי תאונות ושמונה מקרים שהסתיימו במוות.

בשנת הלימודים הנוכחית היו שלושה נקרי מוות. בשלב זה אין בידינו דיווח על מספר התאונות.

3. משרדנו מעסיק עובדים מהמוסד לבטיחות ולגיהות. כיום יש שמונה מפקחי בטיחות הפועלים בבתי-הספר בארץ ובדוקים את מצב הבטיחות. משרדנו, בשיתוף עם המוסד לבטיחות, מעדין את הוראות הבטיחות בבתי-הספר בחוזרי המנכ"ל.

4214. אבטחת בתי-ספר

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

בביקורת פתע שערכה המשטרה באחדים ממוסדות החינוך בקריות התגלו ליקויים באבטחת בתי-הספר, שנעשית על-ידי שומרים בשכר.

בביקורת נבדקו 15 מוסדות חינוך בקריות.

ברצוני לשאול:

1. האם מצב זה ידוע לך?

2. נוכח המצב הביטחוני, מדוע אין משרד החינוך פועל לשיפור המצב?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. הביקורות שנעשו בבתי-הספר בקריות, קריית-מוצקין וקריית-ים, על-ידי משטרת ישראל, נעשו ברובן הגדול בשיתוף

חינוך מגיל שלוש ומעלה, ומשרדנו מטפל במסודות חינוך אלה בלבד. המוסדות הפרטיים או הציבוריים לילדים מתחת לגיל שלוש אינם נחשבים לגני-ילדים ואינם מטופלים על-ידי המשרד, לרבות ההסעות.

1. התשובה חיובית.

2. יש הוראות מפורטות המחייבות את המסיע להעסיק קצין בטיחות מוסמך לתעבורה, שיבדוק את כשירות הנהגים המסיעים ואת תוקף רישיונותיהם. כן יש להמציא אחת לשלושה חודשים אישור מוסמך על תקינות כלי הרכב. בעל הרכב חייב להיות מבוטח נגד כל נזק שייגרם בין על-ידי המסיע ובין על-ידי מישהו אחר, בין בגלל רשלנותו של המסיע ובין עקב פגיעה שאינה תלויה בו. כלי הרכב יכללו את כל האביזורים הנדרשים על-ידי משרד התחבורה מכלי רכב המשמש להסעת נוסעים, לרבות מטפים וארגז עזרה ראשונה.

3. התשובה חיובית. נבדקת האפשרות לחייב את המסיע להפעיל מלווים בשכר בהסעות. כיום מופעלים כ-12,000 מסלולי הסעה לבתי-ספר, ולפי הוראת מנכ"ל "רצוי שכל אוטובוס ילווה על-ידי אדם מבוגר — הורה, מורה וכו'".

4218. הכאת תלמידים

חבר הכנסת י' פרץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מתאריך 20 באוקטובר 1991 פורסמה כתבה המספרת על מורה למוסיקה בבית-הספר "רעות" בהוד-השרון אשר נוהג באלומות כלפי תלמידיו. לאחר שכשבעה שעבר הכה המורה שישה תלמידים, נפתחה נגדו חקירה משטרתית.

כרצוני לשאול:

1. האם נתונים אלה נכונים?
2. מה תעשה מערכת החינוך כדי למנוע מעשים אלה בעתיד מצד אותו מורה?
3. מה עושה המערכת החינוך באופן כללי בנושא זה?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. נכון שהידיעה פורסמה בעיתון, אולם המורה מכחיש לחלוטין את הנטען נגדו.
2. נפתחה חקירה משטרתית. את צעדנו, במקרה זה, נשקול עם קבלת המידע מהמשטרה.
3. קיימת הנחיה שפורסמה בחוזר המנכ"ל, שאין להשתמש בעונשי גוף נגד תלמידים.

4235. בטיחות בגני-ילדים

חבר הכנסת י' פרץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

בתאריך 29 באוקטובר 1991 טיפס ל"פ (שמו המלא מופיע במקור). פעוט בן ארבע מאשקלון, על סולם בגן "רות" בשכונת "גבעת ציון" באשקלון. הילד הסתכך על הסולם, החליק ואיבד את הכרתו. ילד אחר מצא אותו נטול הכרה, והפעוט הועבר במצב קשה לבית-החולים "הרסה" בירושלים.

כרצוני לשאול:

1. האם מקרה זה ידוע למשרדך?

2. הסוכנות היהודית מסרה לנו באופן כללי על כוונתה להיערך לפינוי האתיופים עולי "מבצע שלמה" מן המלונות אל מקומות אחרים. עד כה לא הציגה הסוכנות היהודית תוכנית כוללת ומסודרת של המהלך בקנה מידה ארצי. דבר זה כרוך במידע מפורט, בבחינת הצרכים ובמיפוי בכל יישוב, וכן יהיה דרוש זמן להתארגנות הקשורה לתשתית לקרוונים ולעצם הצבת המבנים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ארוני היושב-ראש, ארוני סגן השר, אני מוכן לספק, בהתנדבות, אינפורמציה שהסוכנות איננה מספקת, אבל יש בה בעיה קשה. בשבוע שעבר כערו כ-50 משפחות ממלון "דיפלומט" לרמת-בקע. 60 משפחות מסרבות לעבור, וכנראה נזכה למאהל אתיופי במרכזה של ירושלים בשבוע הקרוב. אני אומר זאת, מפני שמעבר לשאלה המופיעה כאן, יש השאלה של הטיפול באתיופים גם בקשר למשרד החינוך. נכון, אתם פה קבלן משנה של הסוכנות. אינני רוצה להישמע היסטרי, אבל שאלת הטיפול באתיופים היא שאלה קשה, שאלה שאיננו מתמודדים איתה, והיא הולכת ומחריפה. עוד לא פתרנו את בעיית עולי אתיופיה כ"מבצע משה", שחלקם עדיין נמצאים במרכזי קליטה, והנה אנחנו צוברים את הקשיים של הקליטה הנוכחית. הפנייתם של העולים לריכוזים גדולים כאלה, באתר כמו רמת-בקע, עם אוכלוסייה כל כך גדולה של אתיופים, נדמה לי שזה מנוגד לקליטה טובה של הגולה הזאת במדינת ישראל. מה בדעת משרד החינוך לעשות בעניין זה?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

חבר הכנסת אורון, מאחר שמסרת לנו נתונים, ומאחר שאני יודע שאתה חבר הכנסת ולא עובד הסוכנות היהודית, אתה מבין שאני צריך לקבל את החומר הזה בצורה סגורה ומאורגנת.

כדי לקדם את העניין, אני מציע שתגיש שאלתך נוספת בנושא זה, ואני מבטיח התייחסות פרטנית כדי לקדם את הנושא.

4217. הסעות תלמידים לבתי-ספר ולגני-ילדים

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

כמושכ אליכין נקברה אתמול שיר אבידן, בת השנה, שנשכחה במכונית בדרכה לגן ונמצאה מתה לאחר חמש שעות.

מאחר שהילדה מצאה את מותה בתוך מכונית ההסעה הקבועה שלה לגן, כרצוני לשאול:

1. האם קיימות הוראות ברורות במשרדך לגבי הסעות תלמידים: סוג הרכב, כישורי הנהג וכללי ההתנהגות בהסעות אלה?
2. אם כן — מה הן ההוראות?

3. בעקבות האסון, האם יש בדעת המשרד להוציא הוראות בטיחות נוספות כדי למנוע אסונות?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אקדים ואומר, כי חוק הפיקוח על בתי-ספר חל על מוסדות

4260. בטיחות בגני-ילדים

חבר הכנסת ד' ליכאי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

ביום 9 בדצמבר 1987 מצאה הילדה ר"פ (שמה המלא מופיע במקור), זיכרונה לברכה, את מותה בגן עירוני מס' 89 ברחוב מוריה ברמת-גן. היא נמצאה כשהיא תלויה על סולמת קשתית עם מעקה בחצר גן-הילדים, בשעה שיועדה למשחקים בחצר.

ברצוני לשאול:

1. מה היה הסכרה של הגנת לכך שלא היתה השגחה על הילדים בחצר בעת שקרה האסון?

2. האם הפיק משרד החינוך לקחים מאסון זה? היש הוראה ברורה כי ילדים ישחקו בגן תחת עין פקוחה של גנת, דהיינו: שממקום הימצאה מסוגלת הגנת לראות את הילדים?

3. האם נבדקה הסולמת הקשתית בגן הנ"ל ובגנים אחרים על-ידי מכון התקנים, כדי לוודא שהמתקן עומד בדרישות התקן, ומה היו תוצאות הבדיקה?

4. היש דמיון בין האסון שכמעט אירע לאחרונה בגן-ילדים באשקלון לבין המקרה הנדון?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לדברי הגנת, היא עמדה ליד ביתן הכובות אשר בחצר הגן, הנמצא קרוב לדלת הכניסה הראשית יותר מאשר למתקני החצר, ונתנה הוראה לאסוף את כלי החצר. בעוד קבוצת ילדים אוספת את הכלים, כשהיא מכינה את המכלית המיועדת לכלים, רצו כמה ילדים והודיעו לה שהילדה נרדמה על הסולם. כשרצה לראות מה קרה, גילתה שראשה של הילדה נתפס בין ברזלי הסולמות.

2. משרד החינוך פרסם הוראות ברורות לגני-הילדים בנושא פיקוח של גננות ועוזרות לגננות בחצר הגן ובמתקני הגן. בימים הקרובים יישלח לכל גני-הילדים חוזר מנכ"ל בנושא בטיחות בגני-הילדים.

3. הסולמת הקשתית בגן נבדקה כיום על-ידי ועדה במכון התקנים. נכון להיום, עדיין לא קיים תקן ישראלי למתקני חצר, אך קיים מפרט 310.

4. התשובה שלילית.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לסגן שר החינוך והתרבות. אני מזמין עכשיו את סגן שר התחבורה להשיב על שאלות.

3929. ידיעות על כוונה לפרק את הקואופרטיבים לתחבורה

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בתמוז התשנ"א (4 ביולי 1991):

לאחרונה נתרבו הפרסומים והשמועות כאילו מגמת משרד התחבורה לפרק את הקואופרטיבים לתחבורה. כך גם נטען באספה ביום 20 ביוני 1991 בקואופרטיב "דן" תחת הכותרת: "תא מפלגת העבודה" — שכונסה במקום העבודה, בזמן העבודה, ושבה דובר גם על התגייסות למפקד של מפלגת העבודה.

2. האם קיים פיקוח של גנת או עוזרת לגנת בזמן שהות הילדים בחצר?

3. מה ייעשה כדי למנוע תאונות חמורות מסוג זה?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. התשובה חיובית.

2. התשובה חיובית, וזאת בהתאם להוראות בחוזר המנכ"ל "בטיחות בגן הילדים".

3. המשרד פנה למפקחות על גני-הילדים וביקש מהן להודיע לגננות שעליהן לפעול בהתאם להוראות חוזרי המנכ"ל ולהשגיח על הילדים המשחקים בחצר הגן. בימים אלה יישלח לכל גני-הילדים חוזר מתוקן של הוראות מנכ"ל לבטיחות בגני-הילדים.

4247. עצמות גיבורי מצדה

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ח בחשוון התשנ"ב (5 בנובמבר 1991):

עיתון "הארץ" מיום 22 בספטמבר 1991 (רצ"ב צילום הידיעה) מדווח, כי מכון ויצמן הגיע למסקנה, ש-25 שלדים המצויים ברשותו, אשר נתגלו לפני 25 שנה ולאחרונה בוצעו בהם ניסויים, הם כנראה של היהודים מגיני מצדה.

עוד נמסר, כי מעבדת מכון ויצמן בוחנת כ-100 ממצאים ארכיאולוגיים בשנה, ולאחרונה נבדקו שישה ארונות מתים של יהודים שנמצאו במדבר-היהודה וארון נוסף מהמאה הראשונה לספירה.

ברצוני לשאול:

1. האם יובאו ארונות ושלדים אלו לקבורת ישראל?

2. מדוע נעשו בשלדים אלו ניסויים?

3. האם בהשהותם את השלדים 25 שנה לא עברו אנשי מכון ויצמן על החוק?

4. האם מותר לבצע בדיקות בארונות מתים שנמצאים? אם כן — מי נותן את ההיתר?

5. האם גופים נוספים עורכים ניסויים בשלדים ובארונות?

6. מי מפקח על עבודות אלו מטעמך ומבצע הבאתם לקבורה?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1 — 6. הידיעה שהופיעה בעיתון "הארץ" איננה מדויקת. כל עצמות האדם שנחשפו בחפירות הארכיאולוגיות כמצדה נטמנו לפני שנים באתר. עצמות אדם המתגלות בחפירות ארכיאולוגיות מובאות לידי משרד הדתות לקבורה.

לאחרונה ערכה רשות העתיקות בדיקות קרובות 14 לחלקי לבוש שנתגלו עם הנפטרים במערה כמצדה, כדי למנוע ספק לגבי תאריך הקבורה. מכון ויצמן, מטעמים הקשורים בו, פרסם תוצאות הבדיקה וציין בעל-פה ובכתב שמדובר בבדיקה של חלקי לבוש. התקשורת פרסמה דברים בלתי מדויקים, לצערי הרב.

הנושא בכללותו הוא בתחום טיפולה.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרסומים האלה נכונים?

2. אם כן — האם יש הוראות ברורות לגופים הסמוכים על שולחן הממשלה בדבר פעילות פוליטית על חשבון זמן העבודה?

3. מה ייעשה למנוע הישנות התופעה של כינוס תא מפלגת העבודה ב"דן". על חשבון תקציב הסובסידיות שמימן משלם המסים?

4. האם נכונה הטענה שעומדים לפרק את קואופרטיב "דן" ולשבור את מטה לחמן של 3,000 משפחות חברי "דן" ועובדיה?

סגן שר התחבורה א' גור:

1. משרד התחבורה אינו מתכוון לפרק את הקואופרטיבים לתחבורה. כידוע, בתחילת ינואר 1989, כאשר היתה חברת "אגד" שרויה במשבר קשה, מנענו הצעות לפירוק "אגד". מובן כי אין בכוונתנו לפרק את "אגד" או את "דן". במיוחד היום, לאחר ששני הקואופרטיבים התייעלו באופן משמעותי.

2. ל"דן" משולמות סובסידיות בגין ההפעלה של התחבורה הציבורית לפי סל תשלומים תקני, שנקבע בהסכם בין הממשלה לבין "דן". פעילות חברי הקואופרטיבים ושכיריו בזמן העבודה היא עניין הנוגע ישירות לניהול השוטף של הקואופרטיבים. עניין המצוי בתחום אחריותן הבלעדית של הנהלותיהם.

3. תקציב הסובסידיות מממן את העלות הישירה של הפעלת שירותי תחבורה ציבורית, ובכלל זה שכר נהגים, תחזוקה וכדומה. למשרד התחבורה לא הגיעו תלונות על פגיעה בשירותי התחבורה הציבורית על-ידי חברת "דן".

4. כאמור לעיל, אין בכוונת משרדנו לפרק את קואופרטיב "דן".

אשר לשאלתך הממוקדת לגבי קיום אספה מפלגתית תחת הכותרת: "תא מפלגת העבודה", הריני מתכבד להודיע לך, חבר הכנסת מיכאל קליינר, כי הנהלת הקואופרטיב "דן" מכחישה כי התקיימה שיחה מעין זו בזמן כלשהו על חשבון זמן העבודה. עם זאת הם מאשרים, כי אם יבקשו חברי הקואופרטיב להעמיד לרשותם חדר לצורך עריכת מפגש, תאשר זאת ההנהלה — ללא הברל אם מדובר במפלגה או בהתארגנות אחרת כלשהי.

כאמור, אין זו פררוגטיבה של משרדנו להתערב בניהול השוטף של הקואופרטיב, וההחלטה הזאת נתונה בלעדית לשיקולה של הנהלת הקואופרטיב.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל קליינר.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, כל תא יכול לעשות מפקד, ואני מאחל לכל המפלגות — לליכוד, לעבודה — שיעשו מפקדים בקרב עובדי "דן", בבית ובעבודה. השאלה היתה לגבי כינוס תא כשעות העבודה. גם אם נותנים חדר כשעות שאחר העבודה, וזה ניתן לכל המפלגות, זה במסגרת הלגיטימית. השאלה היתה לגבי שעות העבודה.

ושאלה נוספת, שנייה, שאני רוצה לשאול היא בעניין

ההסתה. אם אומנם נפוצו שמועות שמפרקים את "דן", הרי זאת לא היתה אספה תמימה אלא אספה שבה אמרו "בואו נתפקר כדי לעצור את המזימה של הממשלה לפרק את "דן". ואם לא זאת היתה הכוונה והיתה מערכת הפצת שמועות מן הסוג הזה, האם אין מקום לכתוב מכתב אישי לכל חבר וחבר ב"דן" על-ידי משרדכם, לאמור: התייעלתם, אל תדאגו, שמענו שהיו שמועות, אין הכוונה לפרק את "דן"?

סגן שר התחבורה א' גור:

אני חושב שאין מקום יאה מן המקום הזה להודיע באורח רשמי ובאורח אחראי ומחייב בשם משרד התחבורה, שאין בדעת השר ואין בדעת המשרד לפרק את קואופרטיב "דן". לאור הצעתך, בהחלט נמצא גם דרכים נוספות לעשות כן.

לגבי השאלה הראשונה ששאלת כבר ענית: בשום זמן מזמני העבודה לא התקיימה אספת בחירות בקואופרטיב "דן". ואם יקרו מקרים מן הסוג הזה, כפי שאמרת — השיקול הישיר והאחריות הישירה הם של הנהלת הקואופרטיב. אבל אנחנו בהחלט נהיה מוכנים לבדוק זאת גם בעתיד.

4106. מכללה ללימודי נהיגה עיוניים

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר התחבורה ביום י"ד בחשוון התשנ"ב (22 באוקטובר 1991):

הובא לידיעתי, כי היתה פנייה למשרדך לאשר הקמת מכללה ללימודים עיוניים של נהיגה, של מורי בתי הספר לנהיגה בשיתוף "אורט ישראל", וכי משרדך נתן תשובה שלילית.

ברצוני לשאול:

1. האם המידע שהובא לידיעתי, כאמור לעיל, נכון?

2. מה היא הסיבה לרצון למנוע ממורי הנהיגה בשיתוף "אורט ישראל" לשפר את הלימודים העיוניים של הנהיגה?

3. האם יש הצדקה להעדפת המכון הממשלתי העוסק בהוראת נהיגה לעומת גורמים פרטיים הרוצים אף הם לעשות זאת?

סגן שר התחבורה א' גור:

1. נושא מכללות להוראת נהיגה עיונית בלבד נדון במשרד התחבורה, ולאחר דיון ממצה הוחלט כי אין מקום להסמכת גורמים נוספים על משרד העבודה, אשר מפעילן, משום שהמכללות הקיימות מסוגלות לקלוט כל מספר של המבקשים ללמוד בהן.

2. הוקמה ועדה מיוחדת של משרד התחבורה ומשרד העבודה והרווחה, והיא גיבשה קריטריונים לפתיחת בתי-ספר למקצועות התחבורה. עם זאת, התנהלה עבודת מטה, של משרדנו, משרד העבודה ומשרד החינוך, ונבדק עד כמה מנצלות המכללות כיום את הביקוש ללימודים. המסקנה שהגיעו היתה, כי לאור הרוויה כרגע בשוק לא ייפתחו בתי-ספר נוספים על הקיימים כיום ולא תהיה הרחבה. לכשנצטרך, לפי הקריטריונים שגובשו בעבודת המטה, יוכל לקבל כל פונה את האישור לפתיחת מכללה.

3. המכון הארצי להכשרת נהגים עוסק בקורס נהיגה נכונה ובקורסי רענון לנהגים. הוא מכון מיסודו של משרד התחבורה והמועצה הלאומית למניעת תאונות דרכים והוקם למטרת מלחמה בתאונות דרכים. אין קשר בין תחום עיסוקו של המכון, אשר מעביר קורסי נהיגה נכונה, קורסי רענון, קורסים לצעירים,

— שאלות ותשובות: הצהרות בדבר עתיד הגולן; החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן; המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן —

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר התחבורה א' גור:

כפי שאמרתי, אדוני היושב-ראש, המכללות הקיימות עונות, הן מבחינת מספר המקומות בכיתות הקיימות והן מבחינת הרמה המקצועית הנדרשת, על הצרכים הקיימים בקרב ציבור הנהגים. אם יהיו צרכים נוספים ותהיה הצדקה, מבחינה עקרונית אין משרדנו מתנגד למכללות. והראיה, כפי שאמרתי, כבר נעשתה עבודת מטה בשיתוף משרד העבודה והרווחה ומשרד התחבורה. כבר גובשו קריטריונים, ולפיהם ייתנו אישורים לפתיחת המכללות המבוקשות. כשיהיה צורך בכך והדבר יוכח, אנחנו נאשר זאת, בהחלט לגופו של עניין, ולפי בדיקת התאמתם של מי שייבקשו את פתיחת המכללות.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

ד. הצהרות בדבר עתיד הגולן; החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן; המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן *

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו לדון בשלושה נושאים: הצהרות בדבר עתיד הגולן — של חבר הכנסת מיכה גולדמן; החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן — של חבר הכנסת חנן פורת; המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן — של חבר הכנסת גרשון שפט, ינאמו חבר הכנסת חנן פורת וחבר הכנסת מיכה גולדמן. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, "שם הרי גולן, הושט היד וגע בס", כך שרה רחל המשוורת על הרי גולן, שאותם ראתה כמטחוי קשת מהכנרת שבה שכשה. אכן, הרי גולן כמטחוי קשת מכינרת, מבקעת-הירדן מכל אזור אצבע-הגליל, מכל צפון הארץ.

בארבעה היבטים הייתי רוצה לייחד את דברי על הגולן: בהיבט של מורשת אבות, בהיבט של ביטחון, בהיבט של בית ובהיבט של ריבונות.

מורשת אבות — נכונים לגבי הגולן דבריו של שמעון החשמונאי, שאותם אנחנו עתידים לשנן כימות החנוכה הקרבים ובאים לקראתנו: לא ארץ נוכרייה כבשנו כי אם את ארצנו, אשר נכבשה מעמנו באחד העתים; ובבוא הדבר, בהיותו לאל ידנו, השיבנו אותה לנו.

לא ארץ נוכרייה לנו הגולן. עוד מימי שבטי ישראל, חצי שבת מנשה הקובע נחלתו על-פי צו אלוהי בגולן ועד שלהי ימי בית-שני ולאחריהם, ימי גמלא, מקומו של רבי אלעזר הקפר, ועד ברייתת התחומים הקובעת באופן מפורט את ההתיישבות היהודית בגולן, בשלהי בית-שני ובתקופת המשנה והתלמוד.

בהיבט של הביטחון, רבותי, אין צורך להרחיב דברים. הגולן הוא מוקד לביטחוננו של הגליל כולו. אל ייתממו הסורים ואל יציבו בפנינו דברי עורמה על רצונם בקבלת הגולן, כאילו לפנינו שטח שקודם שהיה בידנו היה אזור שלי ושוקט. מן הדין לחזור ולהזכיר היסטוריה קצרה, שכל כך נוטים לשכוח אותה בעולם. הגולן הזה ירק ארס והרס כלפי יישובי הצפון, עד למלחמת ששת-הימים. זכורים לנו ימי תל-קציר ועין-גב. לא נבוא היום כתביעות אל הסורים, אף-על-פי שאולי מן הדין היה

לכוא בתביעות על פיצויים על כל אותם נזקים שנגרמו לנו כבר אז. אבל מי שסבור שיכול ואפשר לדבר על שלום הגליל ועל אצבע-הגליל בריבונותנו, כלי לדבר על מציאותו בגולן — מדבר על שלום עכשיו שסופו מלחמה אחר כך.

אבל, מעל הכול, הגולן לנו בית, בית כיום ליותר מרבבה של יהודים שתקעו בו יחד, שהקימו בו יישובים פורחים, וילדים גדלים בו. אני צריך לומר גם אישית — משפחתי, שני אחים, 15 בני אחים בגולן.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן ירבו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

כן ירבו. וברוך השם, פורח חבל הארץ הזה, צומח ותוסס. אתה הולך בגולן לפנות ערב ואתה חש את עצמך ורגליך נטועות באדמת המולדת, לא בארץ נוכרייה, בזכותה של ההתיישבות הגדולה והענפה שם.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין אני מרגיש אחרת, שאני לא בגולן?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
זבש"ך.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בזמן מלחמה, גם תל-אביב אין לה ביטחון.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
זבש"ך. אבקש ממישהו שיתרגם לו את המושג הזה.

ומעל לכול, רבותי, לא בכדי החילה מדינת ישראל את ריבונותנו על הגולן. היתה כאן הכרעה, ולא הכרעה שנפלה באקראי. אין החלטה על ריבונות מבחינת ריץ-ריץ, ברצונו סוגר וברצונו פותח. מי שיערעיר על הריבונות סופו שהוא עתיד גם לערער על ריבונותנו בכל מרחבי ארצנו.

המסקנות הנגזרות, מורי ורבותי, דווקא בשעות המבחן העומדות לפנינו: ראשית, עלינו לטפח את התודעה של הגולן כחלק ממורשת ארץ-ישראל, להביא את הדברים האלה במסגרת מערכת החינוך, ואני קורא מכאן לשר החינוך להקדיש

— הצהרות בדבר עתיד הגולן; החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן;
— המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן —

במסגרת לימודי בתי-הספר פרק מיוחד בגיאוגרפיה של ארץ-ישראל ללימודו של הגולן, לשורשים שלנו בגולן.

אשר לנושא הביטחון. אין ספק, לא בשל עינינו היפות, ולא בשל מלותנו הטובות אנחנו עדים לגבול שקט בגולן מאז מלחמת ההתשה. האויב הסורי קרא את תמונת המצב. הבין כאופן מפוכח שפגיעה בגולן משמעותה פגיעה במרכז אוכלוסייתו שלו. גורם ההרתעה, מורי ורבותי, על כל היבטיו, צריך להישאר ולעמוד במלוא התקיפות והעוז.

בנושא ההתיישבות, דומני שאין טוב מאשר לאמץ את התוכנית שהציבו לפנינו החלוצים המסורים היושבים בגולן בימים אלה. תוכנית זו של פיתוח רמת-הגולן בארבע השנים הקרובות מדברת על יעדים הכוללים גידול האוכלוסייה היהודית מ-11,000 נפש היום עד 40,000 נפש בשנת 1996, על יצירת 10,000 מקומות תעסוקה חדשים, על שיפור הנגישות ועל אמצעי תחבורה שיאפשרו הגברת רמת הניידות של התושבים והמבקרים בתוך רמת-הגולן, על פיתוח מערכות השירותים הקהילתיים והחברתיים ועל שיפורן.

בנדון זה אני רוצה לומר שלושה דברים קונקרטיים: 1. אני רוצה לשלוח מכאן ברכת יישר-כוח גדולה לתנועת העבודה; לא תמיד אנחנו יכולים לעשות זאת בלב שלם. הפעם, אדוני היושב-ראש, דומני שכולנו יכולים להצטרף לברכה לתנועת העבודה —

שמעון שטרית (העבודה):

אולי תחכה לוועידה? אולי ה"יונים" יצתו בוועידה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

תן לי אפשרות לברך כבר עכשיו. אחר כך אני אברך אתכם פעם שנייה.

ה"יו"ר ד' שילנסקי:

ברכות הן דווקא דבר טוב.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

בשורה טובה, תמיד טוב השתשעשע בה.

— על כך שקבעה שעל הגולן להישאר בריבונות ישראל, על כך שקבעה שיש צורך לפתח את הגולן ולהרחיב את ההתיישבות בו, ואפילו, באופן קונקרטי — להוסיף יישובים בגולן. הלוואי שיהיה הליכוד נחוש כל כך בעניין זה כפי שנחושה בו תנועת העבודה. כל ברכותי לה.

בקשר לזה, מורי ורבותי, דומני שאנחנו צריכים, במסגרת ועדת הכספים, לקרוא אישור התקציב לשנה זו, לייחד פרק מיוחד לנושא הגולן ולתת חוספת תקציבית נאותה, כדי לאפשר ולהוכיח שבאמת כוונתנו לתקוע יתר כל תימוט בגולן.

אדוני היושב-ראש, שעה שאנחנו מדברים על הגולן עלינו לקבוע לא נוסחאות שמשמעות לשתי פנים כגון: לא נרד מרמת-הגולן, במשמעות: אפשר פשרה טריטוריאלית, ולא נוסחאות כסגנון שיתיר מקום לאיזה ספק כאשר לדברנו בחוק הגולן. חוק הגולן קובע במסגרתו את הגבולות של הגולן בשליטתנו שלנו כיום. זהו חלק מחוק הגולן עצמו, וכשאנחנו אומרים שאנחנו דבקים בחוק הגולן, פירוש הדבר שאנחנו דבקים בריבונות על הגולן כולו. מפני שאין ספק שהאויב הסורי העומד מולנו, גם אם רוממות שלום מגרנו, ועדיין איננו שומעים אפילו בדיוור את הנכונות לשלום, האויב הסורי לא יסתפק במשהו שהוא פחות — — —

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

תעשה אותו אויב מימין, האויב יישר.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

נכון. האויב הסורי הניצב לקראתנו איננו מסתפק, בכח זה פחות ממה שהוצב בקמפיין דייוויד ביחס לסני. על כן, לא בפשרה טריטוריאלית עסקינן, אלא בשאלה הנחרצת, האם נקריב את הגולן במסגרת משא-ומתן, חלילה, או שנקבע כי כאשר לסוריה אנו מושיטים יד לשלום מתוך עוז, מתוך ביטחון, ועומדים על היסוד, על הנוסחה: שלום תמורת שלום. הסורים זקוקים לשלום לא פחות מאתנו.

מורי ורבותי, דומני שהחלטת הכנסת בעצם היום הזה אשר לשלמות הגולן והחלטה שתיתן גיבוי גם לממשלה וגם לעוסקים במשא-ומתן תירשם בתולדות הכנסת כהחלטה רבת-משמעות, שתהיה גורם מנחה ומעצב את כל הנושאים ונושאים מטעמנו, ואולי בכך גם תחקן הכנסת כמה עוולות שנעשו עד כה כאשר לארץ-ישראל, והשם עוז לעמו ייתן, השם יברך את עמו לשלום.

ה"יו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחרי — לאחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת מיכה גולדמן.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, ברכותי לתושבי רמת-הגולן על אזרחות היישוב הקהילתי קלע עלי-די קבוצת עולי ברית-המועצות, וכן ברכותי לחברי מפלגת העבודה על ההחלטה שנתקבלה אתמול ברוב ואשרה עלי-די הוועדה המדינית, ואני מצטט מהעיתון, כי "ברמת-הגולן, שעליה חל החוק והמשפט והמינהל הישראלי, תימשך הנוכחות והשליטה ההתיישבותית והצבאית של ישראל".

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חבר הכנסת אלי דיין, זאת ההחלטה שלכם?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

כלשון ההחלטה אשר פורסמה בעיתונים היום, זו החלטה חשובה בעל משמעות מדינית.

כל נשכח, והאמת צריכה להיאמר, היתה זאת תנועת התק"ם אשר החלה בהתנחלות מסיבית של קיבוציה וחבריה ברמה. וטוב שאלה הנקראים "נצ"ם" במפלגת העבודה גברו על ה"יונים", אשר לנדיבות לבותיהם לעם אחר-אין גבול והם מוכנים לוותר על חבל ארץ חיוני זה, אשר לכל הדעות חשיבותו הביטחונית לשלומה של צפון הארץ ומקורות המים שלה, גם בעתות שלום, חיונית ביותר. כי ללא שליטה ישראלית, צבאית ואזרחית ברמת-הגולן, כל הצפון חשוף למדינה עוינת, שונאת את ישראל ואת העם היהודי, וגם כעת הוכיחה שאין לה שום אינטרס לשנות את גישתה ואין היא מעוניינת להכיר בקיומה של המדינה היהודית כאזור זה.

מי שהקשיב לדברי הבלע והשיקוץ של שר החוץ של סוריה בוועידת-מדריד, מי שעקב וראה את ההשתמטות מלכוד במגע עם ישראלים — הוא נאלץ בסופו של דבר להתכופף במקצת רק בלחץ אמריקני — מבין עד כמה רחוקה סוריה מלהשלים עמנו ועד כמה רחוקה הדרך לשלום עם מדינה זו על שליטה האכזרים. על כן, הקמת קלע, אף שלא נתקבלה כשמחה אצל ידידנו, היא צעד חשוב של תשובה לשליטה של סוריה המאובנת בשנאתה לישראל ועידוד למתיישיבי הגולן.

בהזדמנות זו, רבותי חברי הכנסת, כרצוני לברך את חבר הכנסת שלמה הלל, מראשי מפלגת העבודה הבולטים, המשמש ראש ה"לובי" של חברי הכנסת למען רמת-הגולן

חוברת ו' ישיבה שמ"ג

— הצהרות בדבר עתיד הגולן: החוכה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן;
המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן —

לבסוף, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברכותי לראש הממשלה ולמשלחת ישראל למדריד על הופעתם המרשימה, על העמידה האיתנה ועל ההסברה המוצלחת. הבה נקווה שיהיה זה פתח לשלום אמיתי. הכול תלוי בצד שכנגד, כי פנינו לשלום, לא נסוגונו ממנו לעולם, כי עם ישראל הוא עם של שלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, רשות הדיבור לאחרון המשתתפים, חבר הכנסת מיכה גולדמן.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נמצאים בימים שלאחר מפגש מדריד. למפגש מדריד אומנם הגיעה סוריה, אבל אסור לנו, כחברי הכנסת וכאזרחים במדינת ישראל, לראות בכבואה של סוריה למדריד איזה שינוי העובר בסוריה על מנהיגיה ועל עמה, כאילו המצב בסוריה הוא כזה שהם החליטו לעבור מאיום בנשק על ישראל להושטת היד לשלום.

כנגד זה, אנחנו, אשר האמנו תמיד בשלום עם מדינות ערב, בשלום במזרח התיכון, חייבים להמשיך ולנסות בכל דרך ובכל מאמץ להגיע לשלום עם מדינות ערב, וודאי שאנו רוצים לראות את השלום גם עם סוריה.

אבל, חשוב שנבוא ונאמר מפעם לפעם, גם אם יש הצעות, ואני כבר שומע בחלל האוויר הצעות של פירוז, הצעות של הבאת משקיפים לרמת-הגולן, שישראל יכולה לרדת מרמת-הגולן, כאילו אנחנו נמצאים בין מדינות באזור שהיה בהן שקט ולא ידעו מלחמות, וכאילו עומדים לעשות שלום בין שווייץ לבין בלגיה: צריך לחזור ולהזכיר, שגם אם עובר שינוי על מדינות ערב, אנחנו צריכים לזכור שכל רוחב רמת-הגולן — ויתקנו אותי אם אני טועה — הוא 25 קילומטרים. כשמדברים על 25 קילומטרים, נדמה לי ששריון יכול לעבור את זה בפחות מחצי שעה.

לכן לגבי רמת-הגולן, עם כל המצב החדש שמתחולל במזרח התיכון — כאשר למעשה ברית-המועצות, שהייתה הספק המרכזי של הנשק לסוריה, היא לא אותה ברית-המועצות שהכרנו לפני שלוש וחמש שנים, זאת ברית-המועצות אחרת: זאת ברית-המועצות שלמעשה ארצות-הברית נותנת לה תחושה וכבוד של מעצמה. ראינו גם במדריד שאת תשלום ההוצאות של ועידת-מדריד, ארצות-הברית, כג'סטטה לברית-המועצות, שילמה את חלקה כמעצמה שותפה.

הקואליציה שקמה בעקבות הפלישה של סדאם חוסיין לכוויית כללה כתובה את מצרים ואת סוריה. סוריה הצטרפה לקואליציה לאחר שכנועים של המצרים ושלילת נציגות בכירה לסוריה, בהצעה שסוריה תצטרף לאותה קואליציה, שכראי לה להצטרף לקואליציה הזאת משום שההצטרפות לקואליציה חסיר את ההתנגדות של ארצות-הברית לסוריה, התנגדות שהייתה בשנים האחרונות, בעקבות הפלת המטוס האמריקני מעל בריטניה, ואנחנו יודעים שאלו היו ידיים וראש סוריים. המצרים הסכימו לסורים שזאת הזדמנות לחזור לחיק האמריקנים. כך היה. הסורים הצטרפו לקואליציה, ואותה קואליציה, שהייתה מורכבת ממדינות המפרץ, מהאירופים ומהאמריקנים, לא עבר זמן ואנחנו כבר אמרנו כאן מעל במת הכנסת, שאנחנו למעשה רואים את הקואליציה כמו אלה שיושבים על קרוסלה, שפעם הם נמצאים כאן ופעם הם נמצאים כאן: הקרוסלה מסתובבת. ידענו שלא יעבור זמן, ואותה קואליציה תושט יד להסדרים עם מדינת ישראל.

וכוח המניע, אשר בחוכמה ובתבונה הצליח לאחד כמעט את כל חלקי הבית סביב נושא הגולן ועתידו, ביטחונו ופיתוחו. אין ספק שפעילותו של חבר הכנסת שלמה הלל וההדסים בציבור גרמו והשפיעו לקבלת ההחלטה אמש בוועדה המדינית של מפלגת העבודה בנושא רמת-הגולן.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ועידת-מדריד, אשר נפתחה בתרועות, פתחה שלב חדש בכל הנושא הנקרא תהליך השלום במזרח התיכון: שלום והסדר עם שכנותינו המדיניות הערביות ועם האוכלוסייה הפלשתינית בשטחים המשוחררים. אבל, נדמה לי שלטובת העניין ולטובת העתיד יש צורך לצנן במקצת את הציפיות של הצהלים ברחוב הפלשתיני. לא מפריעות לנו, חלילה, הצהלה והשמחה, אבל נדמה לי שיש כאן ציפייה מוגזמת, ציפייה שאין לה סיכוי להתגשם ועשויה לאכזב, אם ההנהגה שלהם לא תעמיד את המצב נכונה ובצורה אמיתית.

כאשר חנאן עשראווי דורשת כבר חסינות דיפלומטית לחברי המשלחת ששבה ממדריד, כדי שיוכלו להתדיין עם ישראל כשוים בין שווים, כאשר פייצל אל-חוסייני מדבר על העם ללא ארץ אשר זכותו הוכרה לארץ שהייתה עד עכשיו ללא עם, כאשר נוסייבה כבר מקים ועדות אשר כבוא הזמן ובקרב, כמובן, יקבלו לידיהן את השלטון בשטחים, ויש גם כאלה אשר רואים עצמם שרים בממשלה הפלשתינית במדינת פלשתיין — יש לצנן קצת את ההתלהבות, כדי שהאכזבה לא תהיה רבה מדי.

נראה שהרחוב הפלשתיני ואולי גם המנהיגות המקומית אינם מודעים דיים לעובדה, כי מדובר באוטונומיה על-פי הבנתנו ועל-פי פירושה של ישראל להסכמי קמפ-דייוויד. החלומות הוורודים על מדינה עצמאית, אשר בינתיים תסתפק בהיותה לצד ישראל, עם זכות שיבה, וההמשך יבוא, חלומות אלה יש לגנוז, לטובתם, שמא יתאכזבו, וכדאי לגלות קצת איפוק.

במה שנוגע לרמת-הגולן יש להנהג על-פי ההתנהגות של הסורים. הווי אומר, אין שום משא-ומתן כל זמן שלא יכירו בעיקרון של הכרה במדינת ישראל כמדינה בקרב העמים באזור הזה. בעיקר יש להתרכז ולקדם את המשא-ומתן עם ירדן והפלשתינים, אשר, כך אני מאמין, לא יחזרו על שגיאותיהם מהעבר ויבינו שיש לקבל את גישתה של ישראל ופירושה לאוטונומיה. אם אומנם יבינו את הדברים, אין ספק שההתקדמות תוכל להיות ממשית.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדינות ועמים אשר אין להם כל קשר פסי עם ישראל מתקוממים נגדנו על הקמת התנחלויות בעיצומן של שיחות שלום כביכול. נדמה לי, שדי התבגרנו כדי לדעת ולהבחין מה טוב לנו ולעתידנו. למה לא להמשיך בהתנחלויות בכל חלקי הארץ? מאילו סיבות? מסיבות תקציביות? כספים רבים זורמים למטרות אשר אינן חיוניות יותר מההתנחלויות, המהוות הנשמה לגוף המדינה. מסיבות מדיניות? האם אומנם אסור ליהודים להתנחל בארצם? האם מותר לנו להקשיב לרינונים ולהסתייגויות, ויבואו מאין שיבואו?

על כן, לגבי רמת-הגולן, עמידתנו האיתנה, תוך קונסנטוס לאומי מלא כמעט, מחייבת אותנו גם מבחינת זכותנו על הרמה וגם מבחינה ביטחונית לפתח וליישב חבל ארץ זה ביישובים ובייחודים נוספים. כמובן, אין להניח את ידנו מליישב את חלקי ארץ-ישראל האחרים. זו זכותנו וחובתנו.

— הצהרות בדבר עתיד הגולן: החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן:
המשאומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן —

לא עברו שבועות מספר וראש הממשלה יצחק שמיר, על-פי דרכו שלו, יצא בהצהרה וקרא לסוריה לכוא לשיחות שלום עם ישראל. אני אומר לכם כאן, חברי הכנסת, יצחק שמיר כראש ממשלה של הליכוד מנסה בכל הזדמנות להוביל למשאומתן עם הסורים רק כדי לרחות משאומתן עם הפלשתינים, משום שהוא לא רוצה להירשם בהיסטוריה כראש הממשלה הראשון של הליכוד שבתקופתו הגיעו לווייתורים על חלקים מיהודה, משומרון ומעזה. לכן, ראש הממשלה יצחק שמיר מחפש כל דרך שתוביל למשאומתן עם הסורים. במקום הראשון בסדר העדיפויות של יצחק שמיר תהיה רמת-הגולן.

אמרתי לפני חודשים מספר מעל במת הכנסת, ואני חוזר ואומר גם היום: קודם כול צריך להגיע למשאומתן עם הפלשתינים. צריך לחזור ולחזק את היוזמה שהחלה במאי 1989. שמחתי שלאחר "לא" לבייקר בא "כן" כפול לבייקר — מצד אחד "כן" לפלשתינים, מצד שני "כן" לסורים. הגיעו לפגישה במרדכי, שם ישבו גם פלשתינים וגם סורים.

אבל, רבותי, אנחנו ואני המדבר כאן חזרנו ואמרנו שאסור לדרת רמת-הגולן. המפלגה שלנו הולכת לוועידה, ולקראת הוועידה יש גם שינוי וגם חידוש במצע של המפלגה. אנחנו חוזרים ומדינשים, שאנחנו רואים ברמת-הגולן אוזר חיוני לביטחון המדינה, ולכן צריך לסייע ליישובים הנמצאים שם. היישובים ברמת-הגולן זקוקים לסיוע. לצערי הרב, הסיוע הוא לא רק לרמת-הגולן. צריך לחזק את היישובים החקלאיים העוברים משבר לא קל, והממשלה מתעלמת. רק לפני שבועות מספר התייחסנו לקיבוץ מבוא-חמה. לגבעתי-יאב וליישובים נוספים ברמת-הגולן. אנחנו יודעים באיזו מצוקה כלכלית היישובים האלה נמצאים. ומתי כל זה קורה? לא בתקופה של ממשלת מפלגת העבודה, לא בתקופה של ממשלת אחדות לאומית, בתקופה שיש במדינת ישראל ממשלה שבה חברים מהליכוד ועד מולדת. זאת ממשלה שיושבים בה אנשים האומרים שיש מולדת אחת, יושבים בה אנשים שמסתכלים על הגולן וחולמים על הגלעד. זאת ממשלה שבתקופתה מתמוטטים מושבים וקיבוצים ברמת-הגולן. זאת ממשלה שבתקופתה מדברים על ארץ-ישראל הגדולה והחזקה ומובילים לארץ-ישראל חלשה כלכלית.

לסיום דברי אני קורא מעל במת הכנסת לממשלת ישראל, לחברי חברי הכנסת: רמת-הגולן זקוקה לכוח ולסיוע. אם לא ניתן לרמת-גוששים, לרמות, למרום-גולן ולמבוא-חמה את הסיוע הנדרש, הם לא צריכים ללכת למרדכי, הם יגיעו לתל-אביב בלי שום משאומתן, משום שזאת המדיניות הכלכלית של ממשלת ישראל. היא לא מבינה שאם רוצים שאנשים יחיו ברמת-הגולן צריך ליצור תשתית, צריך ליצור מקומות עבודה, צריך לשמור על הקיים.

אני רוצה לקרוא הצעת סיכום בנושא הגולן מטעם סיעות העבודה, הליכוד, התחיה, התנועה לקידום הרעיון הציוני, חיות דתית לאומית, מולדת —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בשם מי?

מיכה גולדמן (העבודה):

— צומת, אגודת ישראל וש"ס.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת גולדמן, אנא קרא שוב בשמות הסיעות.

מיכה גולדמן (העבודה):

1. הכנסת חוזרת וקובעת, כי רמת-הגולן — — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, קרא שוב בשם מי מוגשת הצעת הסיכום.

מיכה גולדמן (העבודה):

הצעת סיכום בנושא הגולן מטעם סיעות העבודה, הליכוד, התחיה, התנועה לקידום הרעיון הציוני, חיות דתית לאומית, מולדת, צומת, אגודת ישראל וש"ס.

1. הכנסת חוזרת וקובעת, כי רמת-הגולן, בהיותה חלק בלתי נפרד — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אליקים העצני (התחיה):

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

שמעון שטרית (העבודה):

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע. חבר הכנסת שטרית, אתה צריך לעזור לי להגן על חברך.

מיכה גולדמן (העבודה):

2. הכנסת קוראת לממשלה — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת גולדמן, אני מבקש שתחזור לסעיף 1, כי לא שמעו מלה ממה שאמרתי.

מיכה גולדמן (העבודה):

1. הכנסת חוזרת וקובעת, כי רמת-הגולן, בהיותה חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, מהווה נדבך חשוב בביטחונה של המדינה ושלטתה בה לא תהיה נתונה למשאומתן.

2. הכנסת קוראת לממשלה להבטיח את המשאבים הדרושים לפיתוחה הכלכלי ולהגברת היישובים בה.

3. הכנסת קוראת לוועדת הכספים להבטיח העברת תקציבים הדרושים לכך.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני מודה לחבר הכנסת גולדמן. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת החלטה מטעם סיעות ר"צ, מפ"ם ושינוי. חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שמעון שטרית (העבודה):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רן כהן, אנא.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שריד, הרי אתה חמיד מסייע לי. אני מודה לך על הסיוע. חבר הכנסת צוקר, בבקשה.

שמעון שטרית (העבודה):

— — —

חוכרת ר', ישיבה שמ"ג

— הצהרות בדבר עתיד הגולן: החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן: המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן —

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שטרית, אנא. חבר הכנסת רן כהן, אני רוצה להזכיר לך, שכאן עומד אדם שמדבר בשמך. אנא, תאפשר לו לסיים את דבריו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הצעת החלטה מטעם סיעות ר"צ, מפ"ם ושינוי, וכלי מפלגת העבודה.

הי"ר ג' גדות:

לא, לא. ההתחכמות הזאת מיותרת.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הי"ר ג' גדות:

סליחה, חבר הכנסת זיסמן, בשביל זה אני יושב כאן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הצעת החלטה מטעם סיעות ר"צ, מפ"ם ושינוי.

הי"ר ג' גדות:

אני מוחק את מה שאמרת קודם, ברשותך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

1. הכנסת מתנגדת להקמת התנחלויות גם ברמת-הגולן. כל התנחלות חדשה, ובמיוחד בזמן המשא-ומתן, היא מכשול נוסף בדרך לשלום.

2. הכנסת, הדוחה מכול וכול את הנוקשות הסורית שבאה לידי ביטוי במרדיר, סבורה, כי אם ייווצר סיכוי ממשי לשלום אמת עם סוריה, יתחייב ויתור טריטוריאלי ברמת-הגולן. תמורת נסיגה ברמת-הגולן חייבת ישראל להשיג סידורי ביטחון קפדניים בגבולה עם סוריה, שבכוחם לסכל כל ניסיון של תוקפנות.

הי"ר ג' גדות:

אני קורא להודעה את חבר הכנסת מוחמד נפאע, המביא את הצעתו מטעם הסיעות חד"ש והמפלגה הדמוקרטית הערבית.

מרדכי גור (העבודה):

אני צריך כמה דקות כדי להבין במה שונה הצעת ר"צ מההצעה האחרת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בציון השותפים.

מרדכי גור (העבודה):

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת גור.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת גור, אתה אפילו לא מספיק אינטליגנטי כדי להבין.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת שריד, אנא, למה הפגיעות האישיות האלה?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

רק חבר הכנסת שריד מבין. הוא בעל ההבנה.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אתה עכשיו בקריאת ביניים ברשות. סיימת? תודה. חבר הכנסת נפאע, בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הצעת סיעת חד"ש והמפלגה הדמוקרטית הערבית לסיכום הדיון על רמת-הגולן:

1. הכנסת קובעת, שהעלאת יישובים חדשים ברמת-הגולן דווקא בימים אלה עורמת מכשולים בדרך להשגת השלום ומהווה מעשה פרוכטיבי המתגרה בעמי העולם.

הכנסת קוראת לממשלה להימנע מכל צעד או פעולה העלולים לפגוע בתהליך המדיני וטומנים בחובם סכנת מלחמה.

2. למען השלום קוראת הכנסת לממשלה ליוזם חוק המבטל את סיפוח רמת-הגולן ולהביאו לכנסת לכל המאוחר כ"ד בדצמבר 1991, במלאות עשור להחלת החוק הישראלי על רמת-הגולן.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת נפאע. הצעת סיכום לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. כשם סיעת הפנתרים השחורים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

הנני מתכבד להביא הצעה לסיכום הדיון בנושא רמת-הגולן, מטעם סיעת הפנתרים השחורים:

הכנסת קוראת לממשלה להסיר כל מכשול מדרך המשא-ומתן לשלום, שראשיתו במרדיר והמשכו במפגשים דו-צדדיים ורבי-צדדיים בין ישראל לבין הפלשתינים, הירדנים, הסורים והלבנונים.

הכנסת קוראת לממשלה לאמת את הנוסחה "שטחים תמורת שלום" בכל הגזרות — בגדה המערבית, ברמת-הגולן ובדרום-לבנון.

הכנסת קובעת, שבעיית רמת-הגולן איננה בעיה צבאית אלא בעיה מדינית, ופתרונה יושג, על כן, בדרכים מדיניות, באמצעות משא-ומתן ישראלי-סורי.

הכנסת קוראת למתיישבים היהודים ברמת-הגולן שלא להכביד על הממשלה במהלך המשא-ומתן ולא להערים מכשולים בדרכה.

עם זאת, הכנסת קוראת לממשלה להבטיח כבר עכשיו למתיישבים ברמת-הגולן פיצויים הולמים, אם וכאשר יפוגו מן הרמה ויוחזרו לתחומי המדינה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. נתחיל בהצבעה על ההצעה של חבר הכנסת צ'רלי ביטון. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הסיכום שהביא

4 — חבר הכנסת צ' ביטון

23 — נגד

4 — נמנעים

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת צ' ביטון לא נתקבלה.

הי"ר ג' גדות:

ארבעה בעד, 23 נגד, ארבעה נמנעים, ההצעה לא נתקבלה. עתה, חברי הכנסת, להצעה שהובאה על-ידי חבר הכנסת מוחמד נפאע. זו הצבעה מס' 2.

— הצהרות בדבר עתיד הגולן; החובה לעמוד על משמר ריבונותנו בגולן; המשא-ומתן לשלום עם סוריה ועתיד הגולן; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעה לסדר-היום —

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' צוקר
לא נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הסיכום שהביא

חבר הכנסת מ' נפאע — 2

נגד — 29

נמנעים — 5

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת מ' נפאע

לא נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

בעד — שמונה, נגד — 25, נמנעים — שלושה. אני קובע שההצעה לא נתקבלה. אנו עוברים להצעה שהובאה בפנינו על-ידי חבר הכנסת גולדמן. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הסיכום שהביא

חבר הכנסת מ' גולדמן — 26

נגד — 12

נמנעים — אין

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת מ' גולדמן

נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

26 בעד, 12 נגד, אין נמנעים. אני קובע כי הצעה זו נתקבלה. תם נושא זה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הסיכום שהביא

חבר הכנסת ד' צוקר — 8

נגד — 25

נמנעים — 3

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(תיקון מס' 16), התשנ"ב — 1991, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ג' גדות:

תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום)

ו. הצעה לסדר-היום

סקר משרד החינוך על הישגי לימוד בכיתות ד"ה ברחבי הארץ

זה? אין. אני מקווה שכולם מקבלים את ההצעה. כבוד חבר הכנסת שטרית, בבקשה.

שמעון שטרית (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עוסקים היום בעצם גם בהווה וגם בעתיד של החברה הישראלית, כי מערכת החינוך קובעת את גורל דור העתיד ולמעשה גם את ההווה שלנו.

בעצם לא הופתענו כל כך מתוצאות הסקר, אם כי התוצאות שלו היו מדהימות בחומרתן. לפעמים גם אדם חולה מאוד מתרגל למחלתו וחי את חייו, ולפתע, כאשר הוא מקבל מהרופא את התיאור המדויק של מצבו, הוא מתחלחל. זה בדיוק המצב.

כל אחד יודע שמצב מערכת החינוך כפי רע. זה גם מה שלמדנו מתוך אותו מבחן, ואגב הוא לא היה כל כך קשה. בשבוע שעבר הבאתי כמה דוגמאות. דוגמה אחת: כמה ספרים קנו חמישה ילדים אם כל ילד קנה שישה ספרים? נו, אפשר לשער שזאת לא שאלה כל כך קשה, אם יודעים את לוח הכפל ויודעים להכפיל חמש בשש. דוגמה של שאלה אחרת: מחט, חוט ומספריים הם — כלי נגינה, כלי אוכל, כלי תפירה או כלי איפור. אי-אפשר להגיד שזאת שאלה קשה, שילדים בכיתות ד'

היו"ר ג' גדות:

אנו עוברים להצעות לסדר-היום. לפנינו הצעה לסדר-היום שמספרה 5846: סקר משרד החינוך על הישגי לימוד בכיתות ד"ה ברחבי הארץ. יביא את ההצעה חבר הכנסת שמעון שטרית.

כבוד שר החינוך, האם יש מקום להערכה שאתה חבקש להשיב על כל ארבע ההצעות יחד, במקום על כל אחת מהן בנפרד?

שר החינוך והתרבות ז' המר: כן.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך על שיתוף הפעולה.

חגי מירום (העבודה):

בהצעה שלי יש מגמה ייחודית, והיא מדברת על הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת הנעשה במערכת החינוך. לא אכפת לי להעלות אותה ברצף, אבל ההצבעה לא יכולה להיות ביחד.

היו"ר ג' גדות:

ההצבעה לא תהיה ביחד בכל מקרה. יש עוד הערות בעניין

אשר למקבלי תעודת בגרות היחס הוא 2 ל-1 — יוצאי מזרח כ-20% ויוצאי אשכנז כ-40%.

מה אנחנו עושים כדי להתמודד עם המצב החמור הזה? בעצם, אנחנו לא עושים הרבה. אנחנו משאירים את החינוך חשוף לתהליך של הפרטה, תהליך של הפרטה שגורם לכך שהחזקים מנצחים. עכשיו יש מין מחשבה להקים עוד בתי-ספר ייחודיים, לפתוח את אזורי הרישום. אני חושב שזאת תהיה בכייה לדורות אם נלך בכיוונים האלה של בתי-ספר ייחודיים מקומיים.

בשבוע שעבר התפרסם מחקר שלפיו בבתי-הספר הייחודיים האלה, תחת כל מיני שמות, יש שילוב של טעוני טיפוח באחוז הנמוך ביותר. לכן, או לנו אם נרשה את המשך התהליך של הפרטה של החינוך ושל השתלטות על החינוך מצד הורים חזקים שינצלו את המצב, על יסוד של משאבים ציבוריים ומתקנים ציבוריים.

אני רוצה לומר לכם, שבחינוך האפור יש מידה של חיוב. יש כאן וולונטריות, יש שאיפה לשפר מצב. כאשר המדינה לא נותנת, אתה רוצה לשפר בעצמך. אבל אם אתה רוצה להשתמש במתקנים ציבוריים ולהעסיק מורים באותו בית-ספר, אתה חייב בחוכת השוויוניות. אתה לא יכול מצד אחד להשתמש במתקנים של הציבור ומצד שני, מי שאין לו כסף לשלם את התוספת — לא תיתן לו. זה לא יקום ולא יהיה. אנחנו חייבים להפעיל מערכת אכיפה. כל בית-ספר שמפעיל עמותת הורים כדי ללמד ומשתמש במתקני בתי-הספר חייב לתת הוראה וחינוך גם למי שאיננו יכול, ואם לא כן, ישכרו מקום למטרה זו באופן פרטי. אם המערכת משתמשת במשאבים ציבוריים, היא חייבת בחוכת השוויוניות.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסכם את דברי: יש לנו חובה לפעול תוך חלוקת משאבים חכמה יותר, יש לנו חובה להגדיל את המשאבים שאותם הקטנו בשנים האחרונות, ואנחנו חייבים לפעול בכיוונים חדשים.

ראשית כול, אני קורא לכנסת שלא לקבל את שלוש ההצעות המצויות בחוק ההסדרים במשק, המונחות בפני הבית הזה ומחר הולכים להצביע עליהן — לבטל את התוכנית להרחבת חינוך חובה לגילאי שלוש-ארבע, לפרוס עוד יותר את הנושא של הנהגת יום חינוך ארוך, וכן להמשיך בצמצום של חוק חינוך מיוחד. שלוש הנושאים האלה בידינו. אנחנו מסתכלים בראי, באמצעות הסקר הזה, ורואים שמצבנו חמור, שמצבנו קשה, שהחינוך "על הפנים", ומה אנחנו עושים? במו ידינו נצביע מחר ונאשר עוד הפעם קיצוץ, עוד הפעם פגיעה, עוד הפעם שלילה של הזדמנות לחינוך. זה — דבר ראשון. אני קורא לבית הזה שלא לקבל את התיקון הזה. אני קורא לבית הזה, לחברים מכל הסיעות, בלי קשר להשתייכות סיעתית, שלא לקבל את הקיצוצים הללו במערכת החינוך.

שנית, מעמד המורה הוא קריטי להצלחת מערכת החינוך. היוקרה שלו צריכה לעלות, התנאים שלו צריכים להשתפר והמעמד הכלכלי שלו צריך לעלות. יכול להיות שצריך למצוא מתכונת של תגמול שתהיה בנויה על איכות ועל הערכה, כפי שנהוג באוניברסיטאות. באוניברסיטאות, עד שאתה מקבל תואר של מרצה בכיר עם קביעות ויצאות לך הניגונים, הייתי יושב-ראש ארגון המרצים במשך שלוש שנים, בשנות ה-70, וראיתי אנשים שאחרי עשר שנים צריכים לעזוב את האוניברסיטה ולמצוא לעצמם תפקיד אחר. צריכה להיות מערכת, ואסור להאשים את המורים. קל מאוד להאשים את המורים.

או ה' לא צריכים לדעת את ההכנה הזאת. היו טענות על תקפות המבחן, וכו' וכו'. ברור שהשאלות היו ברמה בסיסית מאוד.

כאשר יש תוצאות, שלפיהן שליש התלמידים לא מצליחים בהבנת הנקרא, ובמקומות מסוימים — דווקא בצפון, בדרום, בשכונות ובמגזר הערבי — עוד פחות, המצב חמור ומדאיג.

צריך לזכור, שהתמונה הכוללת חמורה בהרבה. למעשה, שני-שלישים מהתלמידים במדינת ישראל לא מגיעים לתעודת בגרות. במגזר הערבי 90% לא מגיעים לתעודת בגרות. 50% מבתי-הספר העליסודיים הם מקצועיים שלא שואפים להכנת התלמידים למבחני הבגרות. אביא מספרים כדי להשוות. בישראל, פחות מ-9% מכלל התלמידים מסיימים את האוניברסיטה עם תואר ראשון. בארצות-הברית מסיימים תואר ראשון כמעט 40%. אם רוצים לקחת את הקבוצה של היהודים בארצות-הברית, שם ל-80% יש תארים גבוהים.

תראו מה עשינו במשך השנים. קיצצנו 200,000 שעות. ממחקר על ההשקעה הציבורית במערכת החינוך, שהתפרסם בימים אלה ממש על-ידי המכון לחקר המדיניות החברתית — כתבה אותו רות קלינוב, מחקר על הקצאת משאבים ציבוריים למערכת החינוך — עולה ממצא ברור: בשנות ה-70 גדלה ההקצבה הציבורית למערכת החינוך, ובשנות ה-80 היא ירדה. שנת 1980 היתה השנה הטובה ביותר, ומאז יש מגמה של ירידה.

אנחנו מקצצים בשעות, מקצצים במימון הציבורי, לא מגינים על המורה ולא משפרים את מעמדו, יש בריחה של מורים טובים מן המקצוע בגלל שחיקה ויש פגיעה במעמד הכלכלי של ההוראה.

אני רוצה לומר לכם, שמעבר לתקצוב החסר ולהסללה בין בתי-ספר מקצועיים לבתי-ספר עיוניים, למצב הירוד של מערכת החינוך יש השלכות חמורות מאוד על התמונה הכוללת של דמות החברה בישראל. לא מזמן יצא ספר, בהוצאת "עם עובד" — אני ערכתי אותו — ששמו "חלוצים בדמעה": חברי, חבר הכנסת אריה אליאב כתב פרק בספר הזה.

אריה אליאב (העבודה):
זה ספר מצוין.

שמעון שטרית (העבודה):
תודה רבה.

בספר זה סיכמתי את המחקרים שנערכו בשנים האחרונות בתחום ההשכלה ובתחום התפלגות העיסוקים. אקרא עשר שורות ממה שנאמר באותו ספר: מחקרים שנערכו בשנים האחרונות בתחום ההשכלה ובתחום התפלגות העיסוקים של הדור השני של ישראלים מראים, כי בצד העלייה הכללית ברמת ההשכלה וברמת החיים נשמרו הפערים בין לידי הארץ — יוצאי המזרח מזה ויוצאי אירופה מזה — ולעתים אף גדלו פערים אלה. למסקנה זו מגיע החוקר יעקב נאון בכמה מחקרים שהתפרסמו על-ידי מכון ירושלים לחקר ישראל.

כדי להדגים את המגמה הזאת אפשר לתת כמה נתונים מספריים: בשנת 1983 63.1% מהעובדים הבלתי מקצועיים היו יוצאי מזרח לעומת 64.5% בדרום הוריהם. נו, בכמה התקדמנו? כ-1.4%. בתחום החינוך, בשנת 1983 רק 6.1% מיוצאי המזרח היו בעלי תואר אקדמי ראשון לעומת 28.5% מיוצאי אירופה. הנתונים לגבי דור ההורים היו: 2.7% מיוצאי המזרח היו בעלי השכלה אקדמית כלשהי לעומת 10.7% בקרב יוצאי אירופה.

לשלוש חדר-משמעת את הניסיונות להקים בתי-ספר ייחודיים. נדמה לי, שאם המצב היום, כשהחוקים לומדים יחד עם החלשים, הוא כזה, כשתהיה הפרדה, תהיה סגורציה בין החזקים לחלשים, והחלשים יושארו לנפשם, להסתמך על החינוך הציבורי, והחזקים ייקחו מהציבור וגם יבנו על זה משלהם. אז תהיה באמת פגיעה חמורה ביותר בנושא של השוויוניות.

לכן אני מציע, אדוני היושב-ראש, שהבית הזה יתגייס בכל כוחו, ראשית, למנוע את התיקונים בתקציב ובחוק ההסדרים במשק; שנית, להגדיל את התקצוב, להחזיר את מה שנלקח, ואחרון — להתמודד עם חיזוק מעמדו של המורה ועם שינויים מבניים, לבטל את הנושא הזה של בתי-ספר מקצועיים ולשלוש את ההפרטה במערכת החינוך. תודה רבה, אדוני.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת שמעון שטריי.

2. הצעה לסדר-היום

הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת הנעשה במערכת החינוך

אדוני היושב-ראש, תוצאות מבחני ההישגים שפורסמו לאחרונה יכולות להיזקק דווקא לזכות, לזכות אומץ-לבך, אדוני שר החינוך, וליושר פעולתך כשר — —

אורה נמיר (העבודה):

יש לו אומץ-לב — — —

חגי מירום (העבודה):

— — — שלקח על עצמו, למרות פרסום תוצאות קשות מאוד, את הנטל הכבד לבחון ולראות מה קורה במערכת החינוך. ואני מברך אותך, אדוני השר, על ההחלטה האמיצה הזאת שהחלטת ללכת למבחן הישגים, כאשר אני מוכן לנחש, שידעת שתוצאותיו יזעזעו את האומה. אבל קשה מאוד להשלים עם תוצאות כאלה ולומר: בסדר, השר החליט ונעזוב את זה. קשה להשלים עם מצב שילד ששואלים אותו: מי היה בן-גוריון, אומר: זה היה נשיא ארצות-הברית; או ילד במקום אחר, ששואלים אותו: מי היה בן-גוריון, אומר: זה היה גיבור חשמונאי; או כמבחן שעורכים לילדי כיתות י' ושואלים אותם בעניין מלחמת העולם השנייה, מה היה סלע המחלוקת בין גרמניה לצרפת, הולכים הילדים לחפש מהו המונח "סלע", ואין הם מבינים את השאלה שהם נשאלים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש גם טענות על בעיות בחינוך הקשורות לגישה בסיסית מפלה בין תלמידים לתלמידות, כאשר ברור ונראה לעין שהתלמידות מתאימות לחינוך במגמות ההומניסטיות והתלמידים דווקא למגמות הריאליסטיות. מדוע?

יש בעיות קשות הקשורות לקיפוח מתמשך וקשה של המגזר הערבי. ואני יודע שהמשרד עושה לא מעט בתחום הבינוי ובתחומים אחרים, ואין בכך די, מפני שזה מושפע מבעיית התקציב.

ועל כולנה עולה שעורריית התקציב. תקציב החינוך במדינת ישראל, תמשך כפי שתמשך את השמיכה, יהיו הכתפיים חשופות או הרגליים חשופות. והמשרד, אני יודע, מתלבט בשאלה, איך להצליח לעשות כדי לתת תשובות למערכת החינוך, אבל אין זה מספק. לדעתי, רק ועדת חקירה

אדוני היושב-ראש, עוד שתי נקודות, וכזה אסיים: אנחנו איננו צריכים להירתע משינויים מבניים הכי קשים במערכת. אני סבור, שכל בתי-הספר המקצועיים, שאינם שואפים לתעודת בגרות, צריך לסגור אותם. אדוני שר החינוך והתרבות, מאז הפגישת של הלובי החברתי, שדנה בנושא זה, היתה לי ההודמנות לקרוא את המאמר שהזכרתי קודם, של רות קלינוב, והיא מצאה — מעניין מאוד — שאחוז הלומדים בבתי-ספר מקצועיים בכלל התלמידים בחינוך העלייסרי גבוה במידה משמעותית מזה שביתר המדינות. התחושה שלנו אינה סתם תחושה, היא תחושה המבוססת גם על ממצאים מדעיים, אנו חייבים להתמודד עם התופעה הזאת של בתי-ספר מקצועיים, שהיא לא לטובתנו ולא לטובת מערכת החינוך. אמרו שזו מסגרת של אחזקה; לא מסגרת של חינוך, אלא מסגרת אחזקה.

והנקודה העיקרית והחשובה: אנחנו צריכים לשלוש בצורה חדר-משמעת את מגמות ההפרטה. צריכים לשלוש חדר-משמעת את החינוך האפור, המיוחד לחזקים, וצריכים

הי"ר ג' גדות:

ההצעה הבאה לסדר-היום היא הצעה לסדר-היום מס' 5873, מאת חבר הכנסת חגי מירום, בנושא — הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לבדיקת הנעשה במערכת החינוך. והנה חבר הכנסת חגי מירום כבר עומד אצל הדוכן, ורשות הדיבור נתונה לו.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, המצב בחינוך בישראל מחייב אותנו, כבוד השר, להקים ועדת חקירה פרלמנטרית. אמרתי: המצב בחינוך בישראל, ולא אמרתי: המצב במשרד החינוך בישראל. כבוד השר, שר הולך ושר בא, מנכ"ל הולך ומנכ"ל בא, ומערכת החינוך לעולם נשארת.

יש הסבורים כי רק בגלל פרסום תוצאות מבחן ההישגים של הפרופסור באשי באנו ונועקנו כדי לבקש ועדת חקירה פרלמנטרית. אבל אין הדבר כך. אני מבקש הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בשל התוצאות החמורות של מבחן ההישגים, אבל גם בשל המגמות הלא-ברורות בתחום מדיניות הרפורמה: בגלל מצב החינוך בערי הפיתוח ובשכונות; בגלל המצב הכספי החמור ביותר שבו נתונה מערכת החינוך בישראל לנוכח הגשת ספר התקציב השבוע כאן, בכנסת; בגלל הצורך לבחון מחדש את מקומו ומעמדו של המורה בישראל; בגלל הצורך לבדוק את החינוך החרדי, שצריך לתת לו שוויון; ובגלל הצורך לבחון את המצב בחינוך הערבי בישראל. וכל אלה, אדוני השר וחברי הכנסת, מחייבים אותנו בעת הזו להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, כדי שהכנסת תבחן את מצב העניינים.

אדוני היושב-ראש, מאז 1969, שנה שבה התקבלה מדיניות הרפורמה בישראל, לא נזקה הכנסת לוועדת בדיקה רצינית, אחראית וחשובה. לבחון את מצב החינוך שלנו. אין הדבר אומר שלא קמו ועדות חשובות על-ידי שרי חינוך, וגם שר החינוך הנוכחי הקים ועדות חשובות ביותר לבחינת קטעי חינוך במערכת כולה. אבל היום אנחנו עומדים בפני מגמות חדשות של יום חינוך ארוך, של שבוע חינוך מקוצר, של חמישה ימי לימוד וכל כיוצא באלה רעיונות שישנם, ואנחנו זקוקים למחשבה מחודשת ולמעורבות של ביקורתה של הכנסת בספירה הזו.

אני רוצה להקל עליך דווקא: כולנו אחראים למפעל החינוך בישראל — הורים, מורים, מחנכים, מפקחים, אישי ציבור וחברי הכנסת, אשר מקיימים את הביקורת הציבורית על המפעל החינוכי הזה. ועל כן אינני חושב שהעניין צריך להישאר בגדר דל"ת אמותיו של משרד החינוך והתרבות, בכל הכבוד. אנחנו צריכים לגלות אחריות, ועל יסוד הצטברות הנושאים שאני פירטתי כאן — בהעדר תקציב, במחדלי הקניית ידע, בשאלות רפורמה ואינטגרציה, בחינוך המיוחד, בשאלות הקשורות למגזר החרדי, למגזר הערבי ולמגזרים אחרים — אנו חייבים להחליט על הקמת ועדת חקירה. מצאתי כי לפי סעיף 22 לחוק־יסוד: הכנסת, רשאית הכנסת למנות ועדת חקירה אם עליי הסמכת אחת הוועדות הקבועות ואם עליי קביעת ועדה אחרת שהיא תסמך אותה.

כבוד השר, אני רוצה לבקשך שלא להיבהל ולא להתנגד לוועדת חקירה. ועדת חקירה כזאת לא בודקת ובוחנת אותך, אלא בודקת ובוחנת את מערכת החינוך ואת הציבור כולו בישראל. היא יכולה לסייע רבות לקידום החינוך בישראל.

אם יהיה כך, כבוד השר, העוז הציבורי — כמו שהיה לך בקיום מבחני ההישגים — לעזור לנו להקים ועדת חקירה, אין לי כל ספק שהיא תעזור למשרדך ולעם ישראל להקים מערכת חינוך טובה יותר מזו הקיימת היום. תודה רבה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת חגי מירום.

ח. הצעה לסדר־היום

ממצאי מבחן ההישגים במערכת החינוך לכיתות ד"ה

אני רוצה לחזור על הדברים באריכות, אבל ברור שמערכת החינוך — אגב, מי שחושב שהיא יוצרת אישוויון, כמו ששמעתי בחלק מהנאומים הקודמים, יש לי ויכוח אתו — משקפת, בוודאי, אישוויון בארבעה ממדים לפחות. ודאי שהממד העדתי ברור, מובהק, ובית־הספר מייצג את האישוויון הזה. ברור שייצוגן של עדות המזרח הולך ויורד ככל שעולים במדרג. באזור קצר אומר, שיש שני מחקרים מאלפים על מה שקרה למשפחות יוצאי מרוקו שהתפצלו, חלקם הגיעו לארץ וחלקם הגיעו לצרפת; שני מחקרים מאלפים, אחד נעשה גם עליי חוקר ישראלי. הם מצביעים בכיור על כך, שהמערכת החינוכית הישראלית היתה מקפחת עבור אותם ילדים ממרוקו.

הממד השני של האישוויון, וגם עליו אני רוצה להתעכב יותר מדי — הסקר הוכיח זאת פעם נוספת, ולא בפעם הראשונה — הוא האישוויון על בסיס לאומי. ההישגים והייצוג של התלמידים הערבים, אין צורך להרבות על כך מלים, נמוכים מחלקם באוכלוסייה, נמוכים מאלה של הקבוצה המובילה בחברה הישראלית.

יש אישוויון על בסיס מיני. גם על כך מצביע הסקר הזה, וגם עבודות רבות אחרות.

בוודאי יש אישוויון על בסיס גיאוגרפי, שכן אנחנו יודעים שסיכויי ההצלחה של התלמיד נמוכים יותר ככל שהוא גר רחוק יותר ממרכז הארץ.

ארבעת הממדים הללו של האישוויון ידועים.

פרלמנטרית של כל הסיעות, של כל הבית, עם כל מה שיש כאן, תוכל להביא משהו שיש לו משקל.

התקציב קפוא, עלוב, חסר, מצלם את תקציבי השנים שעברו עם תוספת קטנה לטובת קליטת העלייה, אין בכך די. מדינת ישראל חייבת לשנות את סדרי העדיפויות שלה בתחום הזה, וזה לא יבוא אם לא נאמר פה, כל הבית הזה, במסגרת ועדת חקירה, שכן אנחנו רוצים.

כבוד השר, פגשתי היום את ראשי הרשויות המקומיות ליד בית ראש הממשלה. למדתי מהם, שבחלק מהרשויות המקומיות התקציב העומד לרשותן לצורכי חינוך מהווה 17% מהצרכים, ובחלקן 90%. יש אייבהירות מוחלטת לגבי מה שמקבלות המועצות מהמדינה עבור תקציבי חינוך.

כל הדברים הללו, נראה לי שצריך שייבדקו. ואני אומר כאן במפורש: ועדת חקירה איננה בית־משפט. היא ועדה אשר תכליתה בעצם לנסות ולראות, לצלם את מצב הדברים היום, לראות משהו כלפי העתיד, ולשאול: היש בכך די? בעיני, תמונת המצב בחינוך חמורה ומעוררת שאלות כבדות משקל. ולא אתה, אדוני השר, יצרת אותה. אבל אתה, רחמנא ליצלן, נושא כעת באחריות לה. אני יודע שהורים מפקידים בידי מערכת החינוך את ילדיהם בתחושת ביטחון ובהנחה שילדיהם לומדים ועושים חיל, ופתאום בוקר אחד מתגלה, ש־40% מהם אינם מבינים את הנקרא, או אינם יודעים לעשות חשבון.

לא רק אתה, אדוני השר, אחראי למפעל החינוך בישראל.

הי"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד צוקר בהצעה שמנייה 5881: ממצאי מבחן ההישגים במערכת החינוך לכיתות ד"ה. בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מסקנותיו של הסקר הזה יחזירו, אותי לפחות — אני מציע שאת כולנו — במידה רבה למשבצת הפתיחה של שאלת תפקידו של בית־הספר בחברה. אמרתי זאת גם בהזדמנות אחרת לשר, אבל זאת היתה הוכחה חשובה מאוד, לפי דעתי.

גרמה לי שכולנו צריכים, בעקבות הסקר הזה, לומר לעצמנו דבר אחד לפחות. באי־ספור נסיבות אנחנו מטילים על בית־הספר מטלות חברתיות, ערכיות, רעיוניות, שבינינו לבין עצמנו אנחנו לא מאמינים שבית־הספר יכול לעמוד בהן. בראש ובראשונה — זוהי משבצת הפתיחה של תפקידו של בית־הספר — הקניית דעת, ידע, אינפורמציה, מידע. אני רוצה שילד יצא מבית־הספר כשהוא יודע לספור, לקרוא ולהבין מה הוא קורא לפני שתטילו עליו את כל המטלות. לפני שנצפה גם שבית־הספר יכשיר אדם טוב יותר — קודם כול שזה יהיה אדם משכיל, שידע.

אני מציע לכולנו לזכור את העניין הזה כאשר נגיע לאי־ספור דיונים אחרים, שבהם נאמר: ומה עשתה מערכת החינוך למען — ואז נמנה שורה ארוכה של ערכים, איש איש על־פי השקפת עולמו וטעמו. התפקיד הראשון של בית־הספר הוא, קודם כול, שהילד ידע לספור, לקרוא ולהבין.

כאלה. אגב, הדוגמה הבולטת ביותר היא הטלוויזיה החינוכית. מי שיראה איך ייסדו את הטלוויזיה החינוכית ולמה, ואיך השקיעו בה ולמה, האוריינטציה היתה דווקא התלמיד החלש. הסתבר שהטלוויזיה החינוכית משרתת בעיקר את התלמיד המבוסס. גם זו תזיה שניתן להוכיח אותה, וגם היא מוכיחה שאין תשובה ברורה על השאלה, אילו צעדים חינוכיים הם יעילים ואילו צעדים חינוכיים אינם יעילים. אין על זה תשובה ברורה. מי שיאמר שיש לו תשובה ברורה לא קרא מחקר חינוכי אחד מימיו.

אני רוצה להביא דוגמה נוספת. רוב התפיסות בתוך מערכת החינוך ומחוצה לה, המבקרות אותה, גם אלו של המערכת וגם הביקורתיות, האוריינטציה שלהן היא על בית-הספר. הן מניחות שצריך לתת יותר משאבים ויותר שעות דווקא בתוך בית-הספר. גם בזה אני בטוח. לא מזמן ראיתי מחקר של אחת החוקרות באוניברסיטת חיפה, ד"ר דינה פייטלסון, שהוכיחה את ההשפעה המשמעותית שיש להרגלי קריאה בבית על הבנת הנקרא. לגבי המבחן הזה של כיתות ד"ה, על סמך המחקר של דינה פייטלסון, אני יכול להגיע להשערה, שהסיבה המרכזית לכישלון של התלמידים בו היא, שהרגלי הקריאה בבית לקויים, ולכן הסיכוי של התלמידים להצליח בהבנת הנקרא קלוש. כלומר, גם האוריינטציה על בית-הספר ייתכן שהיא שגויה, או לפחות חלקית. לא ברור שכל ההשקעות צריכות להיות דווקא בבית-הספר.

עד עכשיו אמרתי שלא ברור שעוד מאותו דבר — זו הדרך שצריך לנקוט; אמרתי שלא ברור כלל כמה מושקע במי; ולא ברור כלל שיש מחסור במשאבים, משום שלא ברור הקשר בין השקעה לבין תוצאה. אני מוכן לומר, שלא ברור שיש מחסור במשאבים, משום שאין קשר ברור, שהעולם החינוכי יכול להצביע עליו, בין השקעה לבין משאבים.

ולכן, אדוני השר, אני רוצה להציע את הדבר הבא. חבר הכנסת מירום הציע להקים ועדת חקירה פרלמנטרית. לוועדה פרלמנטרית יש תפקיד, יכול להיות תפקיד. אני מציע לכתב בכיוון אחר, כפי שאמרתי, לנסות ולפענח את הקשר שבין ההשקעות של הפרויקטים המסוימים שיש במדינת ישראל, של האמצעים המסוימים שיש במערכת החינוך הישראלית, של המורה הישראלי המסוים, לבין ההישגים החינוכיים. את זה יכולה לעשות רק ועדת מומחים בלתי תלויה; היא לא של המיניסטר, לא של האוניברסיטה, לא של ההורים. לכן אני מציע כאמת, שתמונה ועדת מומחים אוניברסיטאית עליונה לבדיקת היעילות של ההשקעות במערכת החינוך וההשפעות של ההשקעות בתשומות החינוכיות על ההישגים של בית-הספר. ניקח את העשור האחרון, נבדוק את ההשקעות ואת היעילות. כי עד היום אין לנו מושג כאמת, האם ההקצאה נעשית על-פי איזה היגיון, האם ההקצאה יעילה, האם תלמיד שמקבל יותר שעות בעצם יוצא תלמיד טוב יותר. נדמה לי שחלק מהאמצעים הללו הם בזבוז של כסף, או במקרה הטוב מתן תעסוקה לקבוצה שלמה של אנשים, שאני בעדה; אני נגד אבטלה, אבל אני לא בעד לחיות באשליה האומרת שצריך להשקיע דווקא בבית-הספר, דווקא יותר שעות. אני מציע לבדוק את העניין הזה על-ידי אותו פורום שהצעת.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת דוד צוקר.

כאן אני מגיע לעיקר דברי. שמעתי היטב את דבריו של חבר הכנסת שטרית ואת דבריו של חבר הכנסת מירום, שאיננו נוכח כאן. מרבית הביקורת, כמו גם מרבית הפעולה החינוכית, היא עם אוריינטציה לתשומות. זאת תזה רצינית. אני שמעתי אותה מפי שני חברים. זאת התזה הקלסית, גם של המבקרים וגם של מערכת החינוך, והיא אומרת, ככל שתיתן יותר משאבים, יש סיכוי שההצלחה תהיה גדולה יותר. אדוני השר, גם מערכת החינוך באופן מסורתי חושבת כך. היא באה בתלוות אל הממשלה. היא אומרת: אין לי די משאבים ולכן ההישגים נמוכים. אני לא בטוח בקשר החד-משמעי הזה, החד-חד-ערכי, בין השקעה לבין הישגים. אני לא בטוח בקשר הזה.

נכון שבתור אופוזיציה זה מה שהייתי צריך לעשות עכשיו. נכון שבתור חבר הכנסת זה מה שהייתי צריך לעשות; לכוז ולומר: מתביישו לכם, לא נתתם לילדינו די משאבים ואתם מקפחים אותם. אני לא בטוח — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

זה תנאי הכרחי, אבל זה לא תנאי מספיק. הילד הכי מוכשר, אם לא תלמד אותו, הוא ידע את שפת הקופים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תנאי הכרחי הוא מינימום. השאלה — איזו מידה. בוודאי יש מינימום, מינימום זה שעות. את המובן מאליו איני אומר.

גם מערכת החינוך וגם מבקריה לא רק שהם Input oriented, רק על התשומות, אלא הם תמיד מניחים — עוד מאותו דבר. תן לנו יותר מאותו דבר, תן לנו יותר שעות עם אותו מורה שוכר נכשל עד השעה 12:00, תן לו ללמד עד 16:00, והוא בוודאי יצליח. אני לא בטוח שזה נכון. למערכת החינוך היו איך-ספור מדיניות טיפוח ופרויקט-ירווחה ופרויקטים כאלה ואחרים.

אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת שטרית, עובדה היא שלמערכת החינוך אין מושג ברור על יעילותן של ההקצאות הללו, על יעילותן של הצעדים החינוכיים. אין לה מושג ברור בעניין. אגב, זה לא מייחד את המערכת הישראלית, אבל עכשיו מדברים על ישראל.

אביא דוגמה נוספת. יש שתי השערות, אציג אותן כאן, וגם הן מעלות איזו שאלה. השערה אחת אומרת — ושמענו אותה פה היום מפי שני חברי כנסת — שיש אי-שוויון ברור בהשקעות הממלכתיות; כלומר, אפליה לטובה של חלק לעומת אפליה לרעה של אחרים. אני לא בטוח שזה המצב. יש גרסה רצינית שאומרת, שיש אפליה לטובה במשאבים — לטובת החלשים — ולמרות זאת אין החלשים יוצאים חזקים. יש מדידות שיכולות להוכיח, שיש הקצאת משאבים עודפת לטובת החלש, אבל עובדה היא שהחלש נשאר חלש וההקצאה העודפת הוואת איננה משרתת בהכרח את מצבו.

אדוני השר, יש השערה שנייה — גם אותה ניתן להוכיח — שגם היא משרתת את התזה שלי שאומרת, שאיננו יודעים דבר ברור על יעילות הצעדים החינוכיים. ההשערה השנייה הזאת אומרת, שרבים מאוד מן הפרויקטים החינוכיים, שביסודם התכוונו לתלמיד הטוען טיפוח, בסופו של דבר שירתו את התלמיד החזק. יש שורה ארוכה של פרויקטים

ט. הצעה לסדר-היום תוצאות סקר כיתות ד'

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

מפני שהיה כישלון בתחום הטיפול בתאונות הדרכים. שר התחבורה, וכרגע אינני מאשים אותו, אינו מצליח להתגבר על העניין. הוא תמך בהקמת ועדת חקירה. ואני אומר שזה שר תחבורה מצוין, זה שמכהן עכשיו וזה שהיה. זו באמת בעיה שהיתה הסכמה לגביה, גם של שר התחבורה, ולכן אמרו: נקים ועדת חקירה. כך היה עם שר התחבורה.

שר החינוך אומר: תנו אפשרות למשרד להתמודד. יש סקר, המצב חמור, מודים שהמצב חמור, יש צורך בהתמודדות. שר החינוך כבר התחיל להתוות דרך להתמודדות. והוא אומר: תנו לי אפשרות להתמודד עם העניין הזה. יכול להיות שבועד שנה יבוא אלינו שר החינוך יגיד: לא הצלחתי, לא מצאתי שום פתרון. והוא שר חינוך טוב. אינני צריך להזכיר כאן את דבריהם של יושב-ראש ועדת החינוך וממלא-מקומו על שר החינוך של היום ועל המנכ"ל שלו. אבל עכשיו בא שר החינוך ואומר: אני רוצה להתמודד עם העניין הזה, אני מוכן להתמודד אותו.

אגב, ההצעה להקים ועדת חקירה וההצעה להקים ועדת מומחים, אלו שתי הצעות שונות לגמרי. יכול להיות באמת, ששר החינוך צריך להקים ועדת מומחים המורכבת מאנשי אקדמיה, שתחקור את כל הנושאים שחבר הכנסת צוקר מצוין. כי גם אני אינני חושב ששני הדברים האלה, משאבים והישגים, הולכים תמיד יחד, בקורלציה מלאה. יש כאן בעיה, אדוני שר החינוך, ואינני רוצה לפגוע באיש, הרי אני עצמי מורה וחבר בהסתדרות המורים. יש בעיה של רמת מורים. יש בעיה, שהסתדרות המורים לא תמיד מאפשרת לפתור בעיות של מורים, בגלל הגנה מקצועית. אני אומר שזה לא טוב, אבל אינני יודע מה הפתרון. אינני אומר שצריך להוריד את ההגנה מהמורים, אבל צריך למצוא לזה פתרון. צריך למצוא פתרון לזה, שלפעמים אנחנו נתקלים במורה או במחנך שאינו מביא את כיתתו להישגים, ואנחנו יודעים שזאת לא בעיה של שעות, ומדובר בשתי כיתות מקבילות. ואי-אפשר להזיז אותו מורה, מפני שיש לו הגנה מקצועית מפני הרעת תנאים או כל מיני דברים אחרים. אני אומר שצריך למצוא את הדרך לתת הגנה מקצועית, אבל בלי לפגוע ברמת התלמידים.

הי"ר ג' גדות:

זה לא חשוב מה שרצית להגיד.

אלי דיין (העבודה):

אבל יש גם בעיה של מספר התלמידים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

נכון, אתה צודק, יש בעיה של מספר התלמידים, והיא בעיה המקשה גם על מורים טובים. זה דבר מקשה מאוד.

כלומר, יש לנו כאן מכלול של גורמים, שאינני יודע אם משרד החינוך כבר עסק בהם או לא. אם לא, הוא צריך לעסוק בהם, לראות גורם ולראות אילו דברים משפיעים ואילו דברים לא משפיעים.

אני לא כל כך מסכים, חבר הכנסת צוקר, לכך שהתפקיד העיקרי הוא הקניית מידע. אני חושב שהתפקיד העיקרי הוא חינוך, וזה חלק מהעניין. הרבה פעמים דווקא דרך חינוך בלתי פורמלי ודרך פיתוח כישורים אחרים, לא דרך שיעורים פורמליים, אנחנו מגיעים גם להישגים בתחום ההשכלה והמידע.

הי"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק לוי, להצעה לסדר-היום מס' 5942, בנושא: תוצאות סקר כיתות ד'. בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החינוך, ראשית אני רוצה להתייחס לתגובה הציבורית שהיתה לאחר פרסום הסקר. רוב התגובות היו, ששר החינוך צריך להתפטר, שבמקרה דומה ביפן השר כבר היה מבצע את החקיקה המסורתית. ראיתי את הדברים גם במכתבים למערכת וגם במאמרי מערכת וכדומה.

קודם כול אני רוצה לומר, שאנחנו צריכים לברך את שר החינוך על התעוזה שלו. הרי שר החינוך יכול היה שלא לעשות סקר. שר החינוך גם יכול היה שלא לפרסם את תוצאות הסקר.

שמעון שטרית (העבודה):

באיזו עילה? בעילה של סוד ביטחוני?

שר החינוך והתרבות ז' המר:

עובדה היא שבמשך 43 שנים לא עשו את זה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אינני רוצה למנות את כל שרי החינוך שהיו במדינה, ואינני יודע אילו סקרים הם עשו או לא עשו. אבל בוודאי היו בהם שרים שהיו ערים להישגים נמוכים במקום זה או אחר ולא ראו לעשות סקר; ואם עשו, לא ראו לפרסם אותו. כלומר, אני חושב שנעשה פה מעשה שבאמת העלה בעיה.

דרד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

במשך 20 שנה היה למערכת החינוך כלי מצוין, מבחן הסקר, שערכו אותו בכיתות ז'. הפסיקו אותו.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

נכון. אבל הסקר בכיתות ז' הוא כבר מאוחר, כבר לקראת סוף בית-הספר היסודי. הסקר בכיתות ד', ואולי צריך להקדים אותו לכיתות ג', הוא אפקטיבי הרבה יותר, מפני שעוד יש זמן לתקן.

אני חושב שנעשה עוול לשר החינוך בתגובות הציבוריות, שלדעתי לא היו שקולות. אני חושב שהתגובות הציבוריות היו צריכות להיות הפוכות. צריך היה לברך את שר החינוך על תעוזה, להגיד לו ישר-כוח על כך שהוא עשה את הסקר.

ובכן, הסקר נעשה, ועכשיו כואו נתמודד. נקים ועדת חקירה, ועדת מומחים, ועדה של המשרד, בבקשה, אבל כואו נתמודד עם הנושא. טוב שיש מישהו שהעלה את הנושא על הפרק.

אדוני שר החינוך, לגבי ההתמודדות עם הנושא, חבר הכנסת חגי מירום הציע להקים ועדת חקירה פרלמנטרית. בדרך כלל מקימים ועדת חקירה פרלמנטרית כאשר המשרד אינו מתפקד או כאשר מודים בכישלון של המשרד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הוא דיבר במפורש על כישלון של המשרד.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

הבינוני, הרי שמעתי את דבריו.

חגי מירום (העבודה):

הרי הקימו ועדת חקירה פרלמנטרית גם לעניין תאונות הדרכים.

שמעון שטרית (העבודה):
כך זה מתפרש.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
לא מתפרש כך; אני אומר דברים ברורים מאוד ופשוטים מאוד.

מכיוון שאנחנו נמצאים לא רחוק משביתה גדולה של ראשי הרשויות המקומיות, אני רוצה לסיים בכך שאני פונה לשר החינוך למצוא דרך שהכסף שניתן לחינוך ילך ונטו לחינוך. לפעמים המצוקה של הרשויות המקומיות מחייבת אותן להשתמש בכסף הזה או לכיסוי חובות או לתשלום משכורות או לעניינים אחרים. אולי אין להן ברירה, אולי הן לחוצות ואין להן ברירה, אבל החינוך נפגע. אני מבקש למצוא דרך שהכסף הזה ילך בדרך כלשהי. בתיאום עם ראשי הרשויות המקומיות. לחינוך נטו ולא ישמש לעניינים אחרים או למטרות אחרות. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי. אני מזמין את שר החינוך והתכנון לתשובה.

שר החינוך והתכנון ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החלטתי להקים את מערכת המשוב במשרד, זאת אומרת לקיים בחינה שנתית לא תמיד בכיתות ד', ה', חבר הכנסת יצחק לוי, אלא כל שנה בכיתה אחת. למשל, בשנה הבאה — בכיתות ב', ג'. כלומר, אנחנו בוחנים את הכיתות השונות של בתי-הספר היסודיים, מפני שידענו שלא כל החלמידים מגיעים להישגים. למשל, כפי שהוזכר חבר הכנסת פרופסור שמעון שטרית, רק 30% מכלל שנתון מגיעים לבגרות; זאת הרמה הבסיסית של כיתות י"ב. זאת אומרת, 70% לא מגיעים לרמה הזאת כשהם מגיעים לכיתה י"ב. אגב, זה נתון — — —

שבח וייס (העבודה):

זה אחד השיאים בעולם.

שר החינוך והתכנון ז' המר:
הגבוהים.

שבח וייס (העבודה):

כן, למרות הכול.

שר החינוך והתכנון ז' המר:

אילולא התביישתי הייתי אומר לך שגם שיעור של 25% הוא דבר אופייני בעולם, אבל אנחנו לא מוכנים להסכים אתו. עם זאת, צריך להבין שמה שאתה אומר נכון.

אלי דיין (העבודה):

תלוי באילו מדינות.

שר החינוך והתכנון ז' המר:

אני מדבר על המערב, על המדינות המפותחות.

רציתי שנוכל לתת פתרונות, גם מערכתיים, גם נקודתיים, מובחנים יותר על-פי המציאות בכל מקום, ולא רק פתרונות כוללניים, מפני שאת הנתון הכללי ידענו, אבל כדי לדעת עכשיו מה קורה בכל מקום ולאפשר ניתוח מעמיק יותר, היינו צריכים את ההבחנה הזאת. לפי מיטב הבנתי, רק בדרך של הבחנה שכזאת ניתן לרכז מאמץ בנקודות התורפה ולדעת את המצב לאשורו בכל מקום ומקום כדי לתקן.

מטרת הבחינות היתה אחת: לתת לנו כלים להבנת הנעשה במערכת, שנוכל לעשות חשבון נכון, לתקן, ובזמן. היתה לי

אני חושב ששר החינוך בוודאי עושה זאת, אבל אם לא — הוא צריך להתייעץ עם מומחים ולנתח את העניין, לנתח אותו בצורה רחבה מאוד. אבל הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית — אני חושב, חבר הכנסת מירוס, שיש בכך מסר לציבור, ששר החינוך אינו יכול להתגבר על העניין.

שבח וייס (העבודה):

לא. זו קצת דרמטיזציה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

רבותי, זה המסר. אנחנו שמענו את נאומו של חבר הכנסת חגי מירוס, שמענו את דברי השבח שהוא אמר על שר החינוך, אבל אלה שיקראו מחר בעיתון, שהוחלט להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, הפירוש הפשוט של האורח הפשוט הוא: שר החינוך אינו מסוגל להתגבר על העניין, שר החינוך נכשל. אם אכן הדברים כנים ואם אכן יש הערכה לשר החינוך ואם אכן לא מאשימים את שר החינוך בתוצאות ואם אכן תקבלו את דעתי שצריך לשבח אותו על כך שהוא העז, אני מציע לכנסת שלא לקבל את ההצעה להקים ועדת החקירה הפרלמנטרית. אפשר להעביר זאת לוועדת החינוך, ובוועדת החינוך אפשר לקבוע יחד עם שר החינוך דרכים. אפשר להקים ועדות, ועדות מומחים וכדומה. ועדת חקירה פרלמנטרית יש בה ריח של אי-אמון, אלא אם כן יקום השר עצמו ויאמר: אני מסכים. אם יבוא השר ויאמר "אני מסכים", אני מסיר את כל מה שאני אומר עכשיו, ואומר: בבקשה, כווא נקים ועדה. אבל אם השר אינו אומר כך והדעה כאן שהשר לא נכשל בתפקידו, יש כאן מסר לא נכון וצריך לבטל זאת.

שמעון שטרית (העבודה):

משבר יש כמערכת החינוך? מצוקה יש?

שר החינוך והתכנון ז' המר:

מה זה שייך?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

בכל המשרדים הממשלתיים יש מצוקה.

אלי דיין (העבודה):

יש משרדים שאין בהם מצוקה — משרד השיכון —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת שטרית, אין משרד ממשלתי שאין בו היום מצוקה. האם במשרד השיכון אין מצוקה? האם במשרד התעשייה והמסחר אין מצוקה? האם במשרד העבודה והרווחה אין מצוקה? האם ניקח את כל המשרדים שיש בהם מצוקה ונקים ועדות חקירה פרלמנטריות לגביהם? אני יכול לציין בפניך מצוקות קשות מאוד של משרדים.

שמעון שטרית (העבודה):

לא הצעתי ועדת חקירה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת דיין, אתה זורק שאלה לאוויר — לפי הפרוטוקול אסור לך — אתה מפריר, לפחות צפה לתשובה. אבל מה קורה? אתה זורק לו שאלה וממשיך לנאום ליתר חברי הכנסת, לא מצפה אפילו לשמוע מה שהוא משיב לך; אפילו טיפה של חברות טובה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רוצה לומר לחבר הכנסת שטרית: עד כמה דברי התפרשו אצלך לא נכון. אמרתי שיש בעיה ואמרתי שיש בעיה חמורה, אבל אמרתי: כווא ניתן למשרד החינוך להתמודד אתה. אני אמרתי שאין בעיה? אל תאמר דברים שלא אמרתי.

שמעון שטרית (העבודה):
אני מקווה כך.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
אני אומר, לא בכת אחת. אבל אפשר ליצור תוכנית, שבה נראה התקדמות של 3% או 5% בשנה, ונראה איך מתקדמים עם העניין הזה. אגב, במדינות שעשו כהן את בחינות המשוב, קליפורניה ואחרות, באמת היתה התקדמות של כ-3% בשנה. במשך שש שנים שברקו זאת.

אני אומר: לעשות הכול, לצמצם כמעט לחלוטין את הבורות בידע ובנושא שלא בחנו אותו. בערכים למשל. לכן אני רוצה לשבח את פרופסור שילד ואת פרופסור באשי ואת כל אנשי האקדמיה האחרים שעמדו בראש המבצע הזה ועשו אותו אובייקטיבי, בלתי-תלוי, ברמה מדעית, בלי פניות. אני מציע לכנסת ומבקש ממנה לדון בעניין בליווי צמוד בוועדותיה ובמליאה שלה, לא בדרך שאני קורא לה פוליטית, של ועדות חקירה פרלמנטריות. זה לא ראוי לעניין הזה.

יש לנו פה, כמו שאמר חברי הכנסת, עניין רציני, שהוא בנפש ילדינו. הוא לא עסק מפלגתי, הוא לא עסק פוליטי. זו שאלה של גורלנו כעם, אני מקבל את הדברים שנאמרו כאן.

אני אומר לחבר הכנסת מירוס, שיש רגעים שרצוי לשכוח, בנושא כזה, למשל, את הדפוסים של קואליציה ואופוזיציה, דפוסי חשיבה מפלגתיים, ועדת חקירה פרלמנטרית, שהמשמעות שלה בהקשר זה היא הכנסת הנושא לוויכוח פוליטי בכנסת. זאת אומרת שיש פה משהו מפלגתי, ולא לגופו של עניין.

אני לא חיפשתי, חברי הכנסת, שעירים לעזאזל, ואתם אל תחפשו אשמים. אין לעשות ליני' למערכת חינוך מפוארת, אחרי הכול, אתם מכירים אותה בתחומים שונים שלה כשהיא מפוארת. מסורה, בעלת הישגים. נכון, יש בעיות, וצריך להיות לנו האומץ, ולדעתי יש לנו גם הכוח, להתמודד אתן ולפתור אותן.

יהיה קל מדי ושקוף מדי לחלות זאת במישהו. גם אני יכולתי, לולא הייתי אומר לעצמי: מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך, לזרוק את המבחן הזה לרגליו של מישהו אחר, לפתחו של מישהו אחר, לגבי שנות הרלבנטיות שלו. אבל זה לא יהיה הוגן, זה לא נכון. זה לא צודק, זו בעיה מתמשכת. קיימת, כלל-לאומית, שצריך להתמודד אתה ברצינות.

קריאה:

זה לא יהיה מעשה נכון.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
לא, זה לא יהיה הוגן, זה לא יהיה אמיתי. אני הבנתי. אבל זה לא יהיה אמיתי, זה לא הוגן. זה לא רק לא נכון.

אני חוזר ואומר, חברי הכנסת, אנחנו ידענו שיש בעיות. מה שעשה המשוב, ועובדה שהכנסת דנה בזה אף שידעה את הבעיות — הוא ביסס את העניין מדעית ושם אצבע על מקומות ונקודות תורפה, על בתי-ספר שצריכים יותר תיקון, אזורים, על סיבות מפורטות יותר שנוכל לנתח אותן, ועל דברים שנוכל ביתר דייקנות למצוא להם פתרונות, שלא ניתן להשיג אותם בהכללות.

אני אומר לחברי הכנסת, אנחנו הכנסנו את מערכת החינוך, את משרד החינוך, את המורים, את התלמידים, את ההורים, את הכנסת, לאיזה דרכון שמביא אותם למעורבות גדולה יותר, שלא היתה באותה מידה, וגם לנכונות ציבורית —

סיבה אחת, שאולי גם הדריכה את מנוחתם של שרי החינוך לפני, שלא לעשות את חשבון הנפש הזה, כדי שלא ינוצל פוליטית, באופן לא הוגן, באופן לא נכון: שלא תהיה מין שטחיות שכזאת, מין כוונה שכזאת, להאשים את מי שמגלה מצב, כדי לתקן אותו, ולהפנות את הכעס, אפילו במרומז, אליו.

שמעון שטרית (העבודה):
איש הבשורה תמיד סבל.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
בסך הכול לא התבקשתי לדבר על הייסורים והסבל, באתי לתאר ולפנות לכנסת ולומר שתלך בדרך שאני חושב שהיא צריכה להיות הדרך הנכונה לפתרון העניין.

היו"ר ג' גדות:
ירשה לי השר להעיר הערה קטנה: גם חבר הכנסת שטרית לא מצפה שתשיב לו על כל קריאות הביניים.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
אני מודה לך על ההדרכה.

אלי דיין (העבודה):
לא יכול להיות שהוא לא מצפה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
תראו, מדובר בתופעה קיימת, וחשוב לדעת עליה וחשוב לעזוק עליה, אבל לא נכון לתת לה פתרון כוללני אחד, שכל אחד בוחר בו באופן שרירותי — אחד יגיד שעות, אחד יגיד מורים, אחד יגיד חדרים, אחד יגיד תוכניות: בסיכום קוראים לזה כסף — ולא לתרום לפתרון אמיתי יותר, מובחן יותר. כאשר יודעים לבחון את העניין, לאבחן אותו נקודתית כלי להזיק לסביבה ותוך יכולת למצוא תרופה נכונה למחלה מזוהה בדיוק, אני חושב שאז אפשר לפתור את הנושא באופן טוב יותר.

התייחסתי קודם בהערה לדבריו של חבר הכנסת פרופסור שבח וייס. יש לי דוגמה אחת משר של מדינה, שהייתי אומר שאתה לא דווקא רוצה להידמות אליה, אבל מבחינה כלכלית היא מתקדמת לא פחות מאתנו, ואולי אפילו מבחינה חינוכית — סינגפור, ששר החינוך שלה היה פה עכשיו. הוא לא ידע על המצב אצלנו. שאלתי אותו: כמה אצלכם, לפי דעתך, בכיתות ד'ה' לא ידעו לעבור את העניין? הוא אמר לי: כרבע. זאת אומרת שיש כאן איזו בעיה, ואני אומר שלא צריך להסכים אתה וצריך להתמודד אתה, אבל צריך לדעת שהיא קיימת, ועם הגרעין הקשה הזה צריך להתמודד.

שבח וייס (העבודה):
אפשר לשאול שאלה, ברשותך, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ג' גדות:
אולי בסוף.

שבח וייס (העבודה):
בסוף אתה לא נותן לי.

היו"ר ג' גדות:
אני מבטיח לתת לך בסוף.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
לכן אני אומר שלא צריך להיבהל, להיכנס לתחושת קטסטרופה. אבל אסור להשלים עם המצב, ואני בטוח שנעשה הכול. למשל, אני מאמין כמה שאמרת, שאפשר להכפיל את מספר התלמידים לבגרות.

אני רוצה לחזור על ביטוי שהשתמשתי בו גם כישיבת הממשלה. לפני שנולד למישהו ילד, הוא חולם שהילד יהיה מושלם, ומותר לו לחלום כך לפני שנולד ילד, לפני שנולדת מדינה. כשהוא כבר נולד, הוא צריך לחיות עם המציאות שהוא נתון בה. לפעמים התפוח נופל רחוק מהעץ, לא תמיד התפוח נופל קרוב לעץ.

לכן צריך למצוא דרך רצינית יותר. למשל, אני יכול לומר ססמה, שהטובים יבואו לחינוך. מה, כבר ביטלנו את הססמה שהטובים יהיו בטיס? אפשר לוותר עליהם בכלכלה? אפשר לוותר עליהם במדינה? הם צריכים להתחלק בהרבה מאוד משימות של מצוינות. צריך להבין שיש לנו מציאות שתאריך זמן.

אגב, סיפר לי השר מסינגפור, שהמשכורות בחינוך אצלם מצוינות, ובכל זאת נשארו רק נשים במערכת. לא אמרתי אם זה טוב או רע — אבל אמרו שזה ימשוך אנשים למקצוע.

לכן אני אומר שהאתגר של מדינת ישראל, כדי להרים את רמת החינוך, אינו רק לחיות בחלום, אלא לא לפחד לתפקד גם בתנאים לא מושלמים, ולהשקיע בחינוך מאמץ גדול גם בנושאים הבעייתיים. אני מודה שאין דרך אחת לטפל בנושא הזה.

אני רוצה לומר בידידות לחבר הכנסת חגי מירום, שאני מתלבט אם להגיד את זה.

חגי מירום (המערק):

שר החינוך והתרבות ז' המר:

לא להגיד: אני מתלבט, כדי שזה לא ישמע לא נכון. אני לוקח קבוצה שיש בה חינוך מצוין. התנועה הקיבוצית, שאתה מייצג אותה: מאמץ של הורים, מאמץ של משק ושל כולם, אידיאולוגיה מרתקת, רמה ערכית וכדומה. אז פתרתם את הבעיה, אין בעיות של סמים ואין בעיות של אלקוהול? היום קראתי על סכין להט, ואני לא רוצה להגיד מה עוד. יש.

חגי מירום (העבודה):

יש, וצריך לבדוק את זה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

ועדת חקירה פרלמנטרית? מה זה מראה?

חגי מירום (העבודה):

צריך לבדוק את זה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אתם מקימים ועדת חקירה פרלמנטרית על מה שקורה? אתם עושים ועדת חקירה בין-קיבוצית על מה שקורה? אתם הולכים לפתור את זה בדרך שאני מציע לפתור את זה, באופן רציני. אתם הולכים לפתור את זה בדרך — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אמרת שאתה לא מתנגד לוועדת חקירה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

לא ועדת חקירה. חבר הכנסת ביטון, ועדת חקירה פירוש הטיית העניין לכיוון שפוליטיקאים יעסקו בו, ואני אומר שניקה את המומחים העצמאיים ביותר, והם יביאו את ההצעה. כיונתי לאנשי חינוך, לאנשי מדע ואחרים, והם יגידו מה לעשות. הם לא מעורבים בצד הפוליטי. גם לא תשים חברה פוליטית שתעשה את הדברים.

עם כל המסירות יכולים להיות גם כישלונות. אני נכנסתי לגוב האריות בעניין הבחינות ביומתי, איש לא הכריח אותי

אני אומר פה משהו לחבר הכנסת צוקר — גם לנכונות ציבורית להשקיע יותר אמצעים אם נוכיח שיש לנו דרך לתקון: היינו, גם לשכנע שר אוצר או ממשלה להשקיע, אם נוכל לכוון זאת למקומות שאנחנו רוצים להשקיע בהם ונוכל להראות שנביא תוצאה.

המשוב, הוא היה קטליטור, הוא היה זרז, מדרבן, מעורר מודעות עמוקה, שכבר לא נחזור לסדר-היום, לא נעבור על הדברים לסדר-היום. אני מקבל את הצעתו של חבר הכנסת צוקר, ואת רוח הדברים של חבר הכנסת פרופסור שטרית, ואת דבריו של חבר הכנסת הרב יצחק לוי, שניקה את אנשי המדע והחינוך המובחרים ביותר. ניקח את המובחרים ביותר וניתן להם אפשרות חופשית להציע הצעות בכיוונים שצריכים לפתור את העניין, ונלך בכיוון הזה. אני אומר: ניקח אנשים מקצועיים, לא את חברי הכנסת הפוליטיים על מפלגותיהם. להתווכח על זה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם לא אנשי המשרד.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
לא.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מועצה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
כמו המשוב. גם המשוב היה בנוי על אנשים מבחוץ, רובו, חלקו הגדול.

שמעון שטרית (העבודה):
כמה זמן תקצב להם?

שר החינוך והתרבות ז' המר:
זה לא במקום התחלת הפעולה שלנו יחד, בליווי הכנסת. אני מתחיל את הפעולה שלנו. זה לא במקום. זאת ועדה שתצטרך לתת בזמן סביר, שהיא תגיד לי שהיא מסוגלת.

מיניתי השנה את פרופסור הררי כראש ועדה, שתציע הצעות בנושאי מדע וטכנולוגיה; את פרופסור עליזה שנהר, שתציע בנושאי יהדות בבתי-הספר הכלליים; הצעתי לפרופסור אניטה שפירא לבדוק את הנושא של ההומניסטיקה בבתי הספר. אנחנו מנסים ללכת לכיוונים האלה, והזמן הוא זמן סביר, זמן שהם יגידו שהם יכולים לעשות בו את העבודה. לא נבזבז רגע. אני אומר פה: ועדה פרלמנטרית פוליטית לא נחוצה לנו, לפי דעתי, אלא אותה ועדה ברוח שהוצעה כאן.

אני פונה לחברי הכנסת שיהיו רגישים, שיהיו מחויבים, שיהיו מעורבים ברצון כן: לא מה שיכול להיראות ככדור פוליטי, שפירושו גם טיפול פוליטי בסוגיה החינוכית, כי בעצם פירוש הדבר יהיה לכרוח או לתת לנו לברוח מהטיפול החינוכי האמיתי בעניין הזה. אני אומר, אנחנו ניתן את טובי האנשים כדי שיעשו את העניין.

אני אומר כך — חינוך, אתם פה יודעים לא פחות ממני, הוא לא כמו שהקדוש-ברוך הוא אומר: יהי אור, ויהי אור. זה תהליך שצריך להתמודד איתו כל הזמן. יש פה משהו בבחינת שלח לחמך על פני המים, משהו מזה גם כן.

כפי שאמרתי, היו הצעות רציניות גם כאן בכנסת, וגם בממשלה אמר שר המדע, כדי להיעזר במדענים מברית-המועצות, ודברים נוספים: שר האוצר אמר: אני מוכן להשקיע כספים בהשכלת המורים בנושא הספציפי הזה.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה, מה היא?

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה להודיע כאן — —

היו"ר ג' גדות:

לא, קודם התקנון.

חגי מירום (העבודה):

— — שבמצוות מפלגתי — —

היו"ר ג' גדות:

לא, לא, סליחה, אין לך רשות דיבור.

חגי מירום (העבודה):

אני מבקש — —

היו"ר ג' גדות:

לא, לא יעזור.

חיים רמון (העבודה):

תן לו.

היו"ר ג' גדות:

לא יעזור. אני לא אכופף, גם אם הוא רוצה — — —
סליחה, חבר הכנסת רמון, לא אכופף גם אם הוא מתכוון
להתכופף. שום דבר, יש לי עניין פשוט מאוד. כבוד השר ביקש
ממך להעביר את הצעתך בעניין הקמת ועדת חקירה כהצעה
רגילה, כמו כל יתר ההצעות, לדיון בוועדה.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

לא.

היו"ר ג' גדות:

אני מדייק, על כך אתה יכול להשיב לי בהן או בלא.

חגי מירום (העבודה):

אני התכוונתי להקים ועדת חקירה. מה קרה לך? מה זה
ועדה? הצעתי הצעה נפרדת.

היו"ר ג' גדות:

בטרם אתה משיב לעצם העניין, אם אתה רוצה או לא
רוצה, אמרת שיש לך הערה לגבי הפרוצדורה, לגבי התקנון, רק
לעניין זה אני מוכן לשמוע אותך. בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

עכשיו לגבי הפרוצדורה, יש פרוצדורה שלפיה המציע
יכול לבקש לדחות את ההצבעה בהצעתו.

היו"ר ג' גדות:

נכון.

חגי מירום (העבודה):

כמצוות מפלגתי אני מבקש לדחות את ההצבעה על
ההצעה שלי כאן היום. תודה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מירום, בטרם אתה עוזב את המיקרופון, אני
רוצה לקרוא לך את סעיף 93: "ביקשה הממשלה להשהות את
ההצבעה ובעל ההצעה הסכים לכך, ישאל יושב-ראש הישיבה
אם יש התנגדות להשהיה — — —". הממשלה לא ביקשה
דבר.

חגי מירום (העבודה):

השר יבקש כעוד רגע.

לעשות זאת, ועשיתי זאת כדי להגיע לשלב הבא, של התיקון,
לא רק כשביל לדעת מה קורה. אני אומר לכם, שאני מקבל
את האתגר הזה — לגלות את החסר בלי פחדים, ולהתמודד
עם העניין.

אין זה נכון שלא ידענו על כך קודם. לא היה גן-עדן קודם.
אבל מיטב המדענים בחנו ומיטב המדענים יפתרו, ולא באופן
מפלגתי-פוליטי.

אני מבקש מהכנסת להעביר את ההצעות לוועדת החינוך
והתרבות, ואני מציע שהיא תלווה את כל הפעילות שלנו
בנושא זה באופן שוטף.

אני פונה אל חבר הכנסת מירום לוותר על הצעתו בדבר
הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית, ולהעביר גם את ההצעה שלו
לוועדת החינוך והתרבות, לא כהצעה להקים ועדה חקירה
פרלמנטרית. אם לא, אני נאלץ להציע להסיר אותה
מסדר-היום.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. בטרם אתה עוזב, הבטחתי לחבר הכנסת
שבח וייס לדבר מהמקום. בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

רציתי לשאול, אדוני השר — — —

היו"ר ג' גדות:

לא, אי-אפשר שום דבר, חבר הכנסת וייס. שאלה קצרה,
בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אני מוותר.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. אני מודה לכבוד השר. חבר הכנסת שמעון
שטרית, האם אתה מוכן להעביר את הצעתך לוועדה?

שמעון שטרית (העבודה):

כן.

היו"ר ג' גדות:

תודה. חבר הכנסת דוד צוקר, האם אתה מוכן להעביר את
הצעתך לוועדה?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת יצחק לוי, האם אתה מוכן להעביר את הצעתך
לוועדה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

כן.

היו"ר ג' גדות:

תודה. חבר הכנסת חגי מירום?

חגי מירום (העבודה):

— — —

היו"ר ג' גדות:

לא, לפי הפרוטוקול אין לי אפשרות לתת לך להתבטא.
אתה צריך לומר לי על מה שאני שואל אותך — כן או לא.

חגי מירום (העבודה):

לא, יש גם אפשרות אחרת על-פי התקנון, אדוני
היושב-ראש.

חבר הכנסת חגי מירום, חבר הכנסת רמון, כבוד שר החינוך, אנא. רשות הדיבור לחבר הכנסת בריזהר, מהמקום.

מיכאל בריזהר (העבודה):
הגשתי הצעה אחרת להצעת חבר הכנסת מירום ולא קראת בשמי.

היו"ר ג' גדות:
אני מצטער. ביקשת הצעה למה?

מיכאל בריזהר (העבודה):
להעביר לוועדה.

היו"ר ג' גדות:
אינך יכול להציע את ההצעה הזאת על-פי ההיגיון, לא רק על-פי הפרוצדורה, שהרי אני אקרא לך — חבר הכנסת רמון, עשה לי טובה, צא לפני שאני אוציא אותך — — —

חיים רמון (העבודה):
אני יוצא.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת בריזהר, הפרוצדורה על-פי סעיף 22 מעבירה הצעתו זו של חבר הכנסת חגי מירום אל ועדת החינוך. כדי שזו תכין את ההצעה המובאת בפני המליאה להצבעה סופית בעניין.

מיכאל בריזהר (העבודה):
השר ביקש להסיר.

היו"ר ג' גדות:
קרי — אם הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום עוברת, היא עוברת ממילא לוועדה. השר ביקש להסיר; הוא ביקש להעביר זאת, מטבע הדברים, אל הוועדה.

מיכאל בריזהר (העבודה):
הוא מציע למליאה.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת בריזהר, שב ואני אסביר את הפרוצדורה. תראה שבסופו של דבר תסכים אתי. חבר הכנסת מירום, תקשיב.

חגי מירום (העבודה):
אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ג' גדות:
לא תקבל את רשות הדיבור, קודם תקשיב. זו איננה הצעה רגילה לסדר-היום שבה יש שלוש הצעות: אחת — שהדובר חייב על-פי הנוהל לבקש דיון במליאה, ומנגד יש שתי הצעות נפרדות שיכולות להיות מועלות על-ידי החברים: האחת — להסיר, השנייה — שמבקשת להעביר לוועדה. ההצעה הזו על-פי סעיף 22 שבתקנון שונה במהותה, שהרי החבר שמבקש להצביע עבורה איננו מבקש דיון במליאה. הוא מבקש בעצם הצעתו שהדבר יועבר לוועדת החינוך והתכנית של הכנסת כדי שזו תכין את הנוסח שעל-פיו תצביע המליאה לאחר מכן.

חבר הכנסת מירום, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. לכן ברור לך שלא רק על-פי התקנון, גם על-פי ההיגיון, הדבר עובר ממילא לוועדה.

חבר הכנסת מירום, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חגי מירום (העבודה):
אני מסכים שזה יעבור לוועדה.

היו"ר ג' גדות:
תן לי שנייה. חבר הכנסת רמון, אנא שב.

ראובן ריבלין (הליכוד):
מה זה, זה נגד נכון, לא נגד המר.
חגי מירום (העבודה):
זה לא נגד איש; לא יפה שאתה מעמיד זאת כך.

היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת מירום, אנא שב.
ראובן ריבלין (הליכוד):
אין פה עניין אישי.
היו"ר ג' גדות:
חבר הכנסת ריבלין, אנא הפסק. חבר הכנסת רמון, אני רוצה להזכיר לך, שקראתי אותך לסדר כבר פעם אחת.

חיים רמון (העבודה):
אותי?

היו"ר ג' גדות:
כן. כבוד השר, הרי ברור לך בדיוק מה עומד כאן לוויכוח. אני מודה לשניכם על הכבוד שאתם מעניקים לבית. כבוד השר, ברור לך מה עומד בפנינו. הכול תלוי ועומד. אני לא שמעתי אותך — — — אתם רוצים שאכריז על הפסקה? אדוני השר, מותר לי לבקש שתגן על היושב-ראש? היושב-ראש הגן עליך עד עכשיו.

שר החינוך והתרבות ז' המר:
שאני אגן עליך?

היו"ר ג' גדות:
כן. כזה הרגע אני מבקש את הגנתך.

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חבר הכנסת רמון, קראתי אותך לסדר בפעם השנייה. כבוד השר, היעלה על הדעת שאני אקרא שר לסדר? מה קורה פה?

אני חוזר ואומר לך, כבוד השר, לא שמעתי שאתה מבקש להשהות את ההצבעה. חבר הכנסת רמון, תראה למה אתה מביא אותי. אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. כבוד השר, אפילו בשל הידידות שבינינו תמנע ממני את הצורך לקרוא אותך לסדר. למען השם. מה קורה? אני לא שמעתי אותך מבקש השהיה, ומאחר שלא ביקשת, הרי אני חוזר אל חבר הכנסת מירום. בהעדר בקשה שכזו, ושואל אותי, האם הוא רוצה להעביר את הצעתו לוועדה כהצעה רגילה, ללא ועדת חקירה, כן או לא? הכנת את הפרוצדורה, חבר הכנסת מירום? חבר הכנסת מירום, העסקאות נגמרו, הסיגיושית נגמרה. האם אתה מוכן להעביר זאת לוועדה?

חגי מירום (העבודה):
לא. אני מבקש להעמיד זאת להצבעה.

היו"ר ג' גדות:
יפה. הבנתי. עכשיו אני נותן רשות דיבור כלהלן: לחברת הכנסת עדנה סולודר, המבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שטרית; לחבר הכנסת ראובן ריבלין, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חגי מירום; לחבר הכנסת אלי דיין, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דדי צוקר; ולחבר הכנסת שבה וייס, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי. ראשונת הדוברים, חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

היו"ר ג' גדות:

ממילא זה עובר לוועדה. למען השם.

אברהם רביץ (דגל התורה):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רביץ, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. עכשיו כל מי שידבר אני אקרא אותו לסדר.

לכן האפשרות היחידה היא לשאול את חבר הכנסת מירום, ואני שואל אותו בפעם השלישית — ברור לו שהשר ביקש להסיר, אני שואל אותו, לאור מה שאמר השר — — —

שר החינוך והתרבות ז' המר:
אולי אני יכול להגיד מה הצעתי?

חגי מירום (העבודה):

לא שמעתי שהשר ביקש להסיר.

היו"ר ג' גדות:

לכן אני שב ואומר, מה שאני מדבר אתך זו פרוצדורה, ומה שמסתתר מאחורי הפרוצדורה אתה מבין בדיוק כמוני. אני רק מנסה לסייע לך כבר עשר דקות, כי אתה יודע בדיוק כמוני לאן אתה הולך, ואני מציע לך להסכים להצעתו של השר להוריד את עניין ועדת החקירה ולהסתפק בכך שהצעתך חלק עם יתר ההצעות לדין בוועדה. אתה מוכן לזה?

חגי מירום (העבודה):

לא.

היו"ר ג' גדות:

אז נצביע את הצבעתך.

אם כן, חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה. עכשיו האצבעות ידברו.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש לי הערה לסדר.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, קיבלתי בהיגיון רב את ההסברים ההיגיוניים שלך, אלא שהם אינם עולים בקנה אחד עם ההיגיון של הכנסת, עם הנוהג של הכנסת. על-פי הנוהג של הכנסת, הצעה להקמת ועדת חקירה פרלמנטרית מתבצעת בשני הליכים. ההליך הראשון הוא, שהמציע מבקש להכליל את הנושא בסדר-יומה של הכנסת. אם הוא עבר את המשוכה הראשונה והכנסת החליטה לכלול בסדר-יומה את ההצעה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, בשיבה הבאה, כאשר זה יהיה על סדר-היום, ללא ועדה, במישור, יוגש הנוסח למליאה, והמליאה תצביע בעד או נגד הרכב, תנאים וכתב סמכות להקמת ועדת חקירה פרלמנטרית.

אני רוצה להזכיר לכבוד היושב-ראש, שהוא עצמו ישב בראש ישיבה דומה, וכך הנחו אז.

היו"ר ג' גדות:

אתה לא אומר דבר אחר ממה שאמרתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. כי אתה הסברת שההצעה צריכה לעבור לוועדת החינוך.

היו"ר ג' גדות:

קודם צריך להצביע כאן אם היא עוברת.

מיכאל איתן (הליכוד):

היא לא עוברת לוועדה. אנחנו מצביעים האם להכליל ישירות בסדר-יומה של הכנסת.

היו"ר ג' גדות:

אם נגיע לזה, נדבר על כך. בבקשה, חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להשתמש בנוהג הקיים. שלפני הדרך היחידה לומר כמה מלים בנושא היא על-ידי בקשתי להוריד מסדר-היום את הצעתו של חברי, חבר הכנסת שמעון שטרית.

אחת לכמה שנים אנחנו מוכים בהלם בשל ממצאים שבעצם היינו צריכים לדעת עליהם בחיי היום-יום. הרי לכל אחד מאתנו יש ילדים ויש קשר לבתי-הספר, או לפחות חייב להיות קשר לבתי-הספר, ואנחנו יודעים — — —

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת הנגבי, אתה מוכן להיות המצליף הפרטי שלי לכמה שניות?

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, אני מקווה שתגן עלי. זו הפעם השלישית שאחרא קורא לי למיקרופון וכל פעם יש הפרעה.

היו"ר ג' גדות:

זה מה שעשיתי למענך כרגע.

עדנה סולודר (העבודה):

אני חושבת שלכל אחד מאתנו חייב להיות קשר לבתי-הספר. לבד מהיריעה שזו מערכת חינוך מפוארת, כמו שאמר שר החינוך, אנחנו יודעים שעל המערכת הזאת יש גם כתמים. השאלה היא, איך מטפלים בכתמים האלה ומה גורם להם. אחרי הכול, החינוך איננו נעשה רק בבתי-הספר. אפילו הכנת הנקרא איננה נעשית רק בבתי-הספר. אנחנו צריכים לשאול את עצמנו, אנחנו כחברה, מה אנחנו עושים למען הדברים האלה כדי שישתנו. הדברים אינם קשורים רק בתקציב.

אני רוצה בהזדמנות הזאת לפנות לכבוד השר ולבקש את האותות לרגע אחד.

היו"ר ג' גדות:

תודה, אני מודה לך.

עדנה סולודר (העבודה):

לא גמרתי. אני רוצה לשאול משהו את השר.

היו"ר ג' גדות:

הזמן נגמר.

עדנה סולודר (העבודה):

אני רוצה עוד משפט אחד. הפסקת אותי שלוש פעמים.

היו"ר ג' גדות:

בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):

אם השר יאות להקשיב, אם ייתנו לו להקשיב.

אני רוצה בהזדמנות הזאת לפנות אליך, כשר החינוך. בשנים האחרונות הלך ונעלם מנוף החינוך שלנו החינוך

ב"חדרים", על הרצפה, בתנאים לא תנאים, עם לוחות של עץ. הדור הזה לא מגיע להבנה ולחוכמה שאליו הגיעו אבותינו.

לכן, אני חושב שלא צריך להירעת מהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית. הקמת ועדה כזו לא באה להביע אי-אמון. לדעת, המשרד לבדו לא יוכל לטפל בכעיה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אלי דיין (העבודה):

כמו בנושא תאונות הדרכים. זה לא אי-אמון בשר, חס ושלום, בשר זה או בשר אחר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת דיין, אני רוצה להזכיר לך שביקשת את רשות הדיבור. הדקה שלך נגמרה. נא לשבת.

אלי דיין (העבודה):

אני מבקש שתהיה חקירה אמיתית, עם מומחים שיוזמו לחקירה; כמו בנושא תאונות הדרכים. צריך לטפל בכעיה מן השורש.

היו"ר ג' גדות:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להוריד את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי, משום שהנימוקים שלו היו הכי קרובים ללבי, הודיתי במיוחד עם הצעתו.

אדוני שר החינוך, זאת בקשה כאמצעות פרוצדורה פרלמנטרית. גם כאשר אתם עושים את המחקרים האלה, והם חשובים, אני חושב שפרסום — לא פרסום הממצאים המשוקלים — פרסום החוכמות האלה, איפה טעו הילדים, זו הכפשה סטריאוטיפית של עדה. זה נזק איום. אסור לעשות זאת. יש פה המון רצון טוב, אבל התוצאה הפוכה. אנחנו לוקחים עדה ומכפישים אותה באופן שיטתי. עשו הכול כדי שזה לא יהפוך לבדיחה ציבורית.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. למעט חבר הכנסת חגי מירום, העומד על דעתו לדון בנושא במליאה, כל היתר הסכימו להעברת הנושא לדיון בוועדה. כלומר, ההצבעה היא בעד הסרת הנושא או העברתו לדיון בוועדה. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר לדיון בוועדה את הצעתו של חבר הכנסת שמעון שטרית. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 30 —

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ש' שטרית לוועדת החינוך והתרבות

נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

ועתה להצעתו של חבר הכנסת חגי מירום להקים ועדת חקירה. זו הצבעה מס' 6.

המשלים. אני חושבת, שבמה ששייך לחינוך, כל הנושאים של החינוך המשלים, אולי הם הנושאים החשובים ביותר לבנייתו של האדם כאדם ולבנייתו של האינטגרציה. לכן, כאשר אתה בוחן את כל המערכת, הייתי מבקשת מאוד, אם תוכל לתת את דעתך איך מחזירים את הנושאים של החקלאות, של המוסיקה, של האמנות, של ידיעת הארץ, של הטבע, כל אותם דברים שהיום חסרים בבתי-הספר, ונדמה לי שהם חסרים בסופו של דבר באדם שהיינו רוצים לראות אותו בעתיד.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לך. רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין. בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הטוב חבר הכנסת חגי מירום, עם כל ההערכה שיש לי אליך באופן אישי, אני מתפלא מאוד על ההצעה שלך להקים ועדת חקירה פרלמנטרית, ואני מתפלא על השר שהסכים בכלל לחשוב על כך.

חגי מירום (העבודה):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת חגי מירום.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מירום, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, האם לא ידוע לנו מה התוצאות של ועדת חקירה פרלמנטרית? האם לא ידוע לנו מה יחסו של האוצר לחינוך במשך כל שנות ממשלת האחדות הלאומי? האם לא ידוע לנו יחסה של הממשלה באישור התקציב? האם לא ידועה לנו עמדת ועדת הכספים על כל מרכיביה? האם לא ידוע לנו, שוועדת החינוך ערה לכך ש-46 תלמידים לומדים בכיתה אחת ואין מושיע? האם ועדת הכלכלה לא יודעת שמשרד החינוך לא בונה בתי-ספר במקומות שהוא מחויב לבנות בהם?

ידועות לנו התוצאות של ועדת החקירה. צריך לתת לשר ולמשרד החינוך לטפל בנושא הזה טיפול שורש ולא לחפש את האשם — הרי אנחנו יודעים. ועדת החינוך תלווה את הנושא בצורה רצופה ולעומק, ואז אולי נוכל לראות אם יש פתרון למצוקה הנוראה והאיזמה, לאותו שורש רע ולאותו אסון המתחולל על ראשנו. תודה.

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת ריבלין. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דדי צוקר, מטעמים פרוצדורליים.

אני חושב שהמצב קטסטרופלי, במובן זה שהכישלונות מרוכזים בעיקר במקומות מרוחקים, בערי הפיתוח וכשכונות. רבותי חברי הכנסת, הכישלון שם מבהיל. אין לנו להתפאר בכלל במערכת. אנחנו צריכים להיות בושים ונכלמים, כולנו. צומח דור מדבר שלא מגיע לקרסוליו של דור המדבר שלמד

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ד' צוקר לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:
ועכשיו, להצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי. זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 28
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — אין
נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת יצ' לוי לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, חס עניין זה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום — 8
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — 21
נמנעים — 2

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ח' מירוס בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

ועתה, להצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 26
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום — 3
נמנעים — אין

י. הצעה לסדר-היום

הקמת מחוז ערבי במשרד החינוך והתרבות

אבל, אדוני השר, תוצאות אלה מצטרפות לנתונים קשים אחרים — 50% נשירה; פחות מ-10% מצליחים בבחינות הבגרות; השנה חלה ירידה של 25% במספר המתקבלים לאוניברסיטאות בתוך מדינת ישראל; 80% לא זוכים לחינוך טרום-חובה; המוטיבציה של מורים, של מנהלים ומפקחים ירודה ביותר; וסיבות אחרות המביאות לתוצאות הקשות האלה. זה נוסף על הבעיות הפיסיות של קיפוח במכנים ובעיות של מחסור בכיתות, כפי שאתה מכיר אותן.

לדעתי, אחת הסיבות המרכזיות להידרדרות במערכת החינוך הערבית במדינה היא המבנה הנוכחי של מערכת החינוך. הייתי בין דורשי ביזור האגף לחינוך ותרבות לערבים ושילוב בתי-הספר והמורים הערבים במחוזות. פעלתי כמחנך, כמנהל, כמפקח במשרד החינוך וכחבר הנהלת מרכז הסתדרות המורים לביצוע הביזור ושילוב, מתוך אמונה שצעד כזה ישרת את החינוך הערבי במדינה, יקדם אותו ויגשר על הפערים בין מערכת החינוך היהודית לבין מערכת החינוך הערבית. עשיתי זאת גם מתוך אמונה, ששילוב יוכל לסייע גם לקירוב לבבות.

לפני שלוש שנים פרש לגמלאות מר עמנואל קופלביץ' מתפקידו כמנהל האגף לחינוך ותרבות לערבים. שר החינוך הקודם, מר יצחק נבון, הודיע במפתיע על ביצוע הביזור, שרבים ביקשו את ביצועו במשך שנים רבות. מר עלי חידר, הסגן, מונה כאחראי על החינוך הערבי, אך סמכויותיו עוקלו וקוצצו כאשר הסמכויות המינהליות הועברו למחוזות. אף שהצעד בא במפתיע, הציבור הערבי, ואני בתוכו, בירכנו עליו מתוך ציפייה שיביא לקידום המערכת.

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים להצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת דראושה, הצעה מס' 5738, בעניין: הקמת מחוז ערבי במשרד החינוך והתרבות. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב-ראש, כבוד שר החינוך והתרבות, חברי הכנסת, תוצאות המבחנים במערכת החינוך במדינה כולה הדהימו רבים. היו תוצאות קשות.

תוצאות מבחן המתמטיקה שנערך בכיתות ד'–ה' בבתי-הספר הערביים במדינה הדהימו וזעזעו רבים, אף שיודעי דבר, ואני בתוכם, בגלל הניסיון החינוכי שלי, ידענו שצפויות תוצאות קשות. 75% מהנבחנים נכשלו במבחן. זאת אומרת, שלושה-רבעים מהתלמידים הערבים לא יוכלו מלכתחילה להמשיך בלימודים גבוהים.

אומרים לי, שאילו נערך מבחן בהבנת הנקרא בבתי-הספר הערביים, היתה התוצאה קשה הרבה יותר. יש האומרים, ששיעור הכישלון היה עולה על 90%.

הכישלון האחרון הוא סימפטום של המצוקה הקשה שסובלת ממנה מערכת החינוך הערבית במדינת ישראל. מערכת החינוך הזאת מפגרת ביחס לחברה הערבית, לא רק בהשוואה למערכת החינוך היהודית. החברה הערבית הקדימה את מערכת החינוך.

לדעתי, התוצאות מחייבות כדיקה וחקירה מעמיקה ומקיפה לבחינת הסיבות לכישלון ולהסקת מסקנות המתחייבות מכך.

התקציבים, ואנחנו נתמוך בך תמיכה מלאה. אני חושב שרבים בכנסת, מכל הסיעות, יתמכו בך בתוכנית הזאת.

אבל, אדוני השר, אפשר לבצע היום, מיידית, רפורמה מינהלית בתוך המשרד, שתיתן סיכוי לצמצם את הבעיות הקיימות היום, להביא לרפורמה שתפתור רבות מהבעיות המינהליות והחינוכיות, ותיתן סיכוי לקידום המערכת.

אני מציע להקים מחוז ערבי בתוך משרד החינוך והתרבות, מחוז ככל המחוזות, שיהיה אחראי לכל מערכת החינוך הערבית, על הבעיות החינוכיות, הפדגוגיות והמינהליות, ושיכלול את כל בתי-הספר הערביים מכל העדות, גם הדרוזים בצפון וגם הכדואים בדרום.

כראש המחוז יעמוד סמנכ"ל ערבי ועמו הנהלה ערבית מכל העדות, שתהיה כפופה למנכ"ל. במחוז תוקם מזכירות פדגוגית ערבית, שתהיה כפופה למזכירות הפדגוגית הכללית ותיוצג בה. למחוז יואצלו סמכויות רחבות דוגמת הסמכויות הניתנות לאגף הדתי במשרד החינוך.

המחוז יקבל את התקנים והתקציבים המגיעים לו בהתאם למספר התלמידים ובהתאם לצרכים שלו. המחוז יטפל בבעיות האמיתיות של המערכת, ולא רק בבעיות של הכיתות והתקנים, אלא גם בנושאים של תכנים ומוטיבציה של המורים.

למחוז יוורס דם חדש עלידי מינוי מפקחים ומחנכים מהאקדמיה, המוכרים כבעלי רמה אקדמית גבוהה וידועים ביושרם האישי והציבורי. זה יאפשר שיפור הדימוי של העובדים, ולרעתי גם ייתן סיכוי לקידום המערכת כולה.

אדוני השר, אני חושב שהמערכת הקיימת היום מחויבת בתיקון מידי, והרפורמה שאני מציע — ואפשר יהיה לדון בה בפורטרוט בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת — תוכל לתת סיכוי טוב, שירים את המורל של המורים, יעלה את המוטיבציה שלהם, ולרעתי יגביר את האמון במשרד החינוך, כשר החינוך ובמערכת כולה.

מערכת החינוך הערבית במדינה משועתת לרפורמה, משועתת לתקציבים, לתקנים, לתוכניות מתאימות, לרוח הזמן. אפשר לקבל את שיתוף הפעולה של הרשויות המקומיות הערביות, המחנכים הערבים, ראשי הציבור הערבי וחברי הכנסת הערבים לביצוע הרפורמה המתבקשת.

אני מקווה שאדוני השר יסייע לרפורמה הזאת.

היו"ר ג' גדות:

כל טוב, חבר הכנסת דראושה. רשות התשובה לכבוד שר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכוונות של חבר הכנסת דראושה כנות בעיני.

היו"ר ג' גדות:

טוב שלא אמרת "טובות".

שר החינוך והתרבות ז' המר:

למה?

היו"ר ג' גדות:

כי כוונות טובות מובילות לאיזה מקום.

שר החינוך והתרבות ז' המר:

לא. אלה כוונות כנות. המטרה שלו היא לתקן את המצב.

אני נקלע פה לדבר מוזר. אני זוכר שבמשך שנים היה רצון

לאחר ניסיון של שלוש שנים, ובראייה מעמיקה של מערכת החינוך הערבית כיום, אני רואה, ורבים כמוני, שהביזור הזה נכשל כישלון טוטלי. המחוזות לא שילבו את המורים הערבים ואת בתי-הספר הערביים בצורה שווה בתוכם, לא מומש השוויון המובטח, לא בתקנים ולא בשעות, והבעיות הפיסיות לא נפתרו. הפער בין מערכת החינוך הערבית ובין המערכת היהודית גדל. לצערי הרב, הבלגן חוגג. הסמכויות המינהליות והפדגוגיות מצטלבות, אך גם נפרדות בצורה מלאכותית. מנהלי המחוזות מתעלמים מהאחראי על החינוך הערבי, ואפילו לא משתפים אותו בבחירת מנהלים ומפקחים חדשים. בתוך המחוזות נוצרו אגפים ערביים וזוטא, שהם מקור לפורטקציות, שמעלות חרושת של שמועות רעות. אני חושב שלאדוני השר הגיעו שמועות כאלה.

בתי-הספר הערביים והילדים הם אשר סובלים כתוצאה מהמצב שנוצר. במקום התקדמות, חלה נסיגה משמעותית בכל העדות ובכל המקומות — בגליל, במשולש, בנגב ובערים המעורבות. תפקידו של עלי חיידר רוקן מכל תוכן. שר החינוך זבולון המר מינה לו לאחרונה יועץ לענייני ערבים, אבל גם הוא מחוסר כל סמכויות. מחוז הצפון כחר במר אמין שחברי כמפקח מחוזי בצפון. אך ללא סמכויות, תארים ניתנים למחנכים ערבים, אך ללא סמכויות. והציבור מבין את המשחק ומתרחש בשלילה.

אנו גם עדים להתגברות תופעות שליליות, פורטקציות למיניהן, מפלגתיות וממסדיות, שמחזירות אותנו לשנות ה-50 וה-60. במיוחד מורגש הדבר במינוי מורים, מנהלים ומפקחים ובהעברתם. האמרה הנפוצה היום במערכת החינוך ובציבור הערבי היא, שמי שרוצה לעבור, או למנות מורה חדש, צריך לקחת קבלן או סוחר או פעיל מפלגתי ולהביאו למפקח. לצערי הרב, המצב הגיע לידי כך, שהדימוי של מערכת החינוך כולה כסקטור הערבי נפגע בצורה הקשה ביותר. וזאת, אף שיש הערכה גדולה לשר ולרצון האמיתי שלו לקדם את המערכת.

אני אומר את הדברים בצורה הכנה ביותר. גם לי אישית יש מלוא ההערכה לכבוד שר החינוך ולכמהיה שלו ולרצון שלו לקדם את המערכת. אבל בשטח הדברים נעשים בצורה אחרת. הדימוי של המפקחים הערבים, ברוב רובם של המקרים, הוא דימוי שלילי ביותר. שמועות על שוחד בדולרים, במתנות, נפוצות ביותר כסקטור הערבי. לא אחת פנו אנשים — — —

היו"ר ג' גדות:

שמועות על מה?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

על שוחד. היו תלונות במשטרה ומפקחים נחקרו במשטרה. אני לא רוצה להביא דוגמאות, אבל יש דוגמאות שמפקחים נחקרו במשטרה בגלל תלונות על שוחד.

המצב מידרדר בצורה קשה ביותר, והדימוי של המערכת נפגע גם כאשר כולם מוקירים את הרצון הטוב של שר החינוך לקדם את המערכת.

כולנו בירכנו, ואני בירכתי מעל במה זו ומעל במות ציבוריות רבות על תוכנית החומש שאדוני השר הציע כדי לפתור את הבעיות הפיסיות והחינוכיות של מערכת החינוך הערבית, אף שידענו שזו תוכנית מינימום שבאה לצמצם את הפערים שבין המערכת היהודית ובין המערכת הערבית במדינה, אף שאנו שואפים לסגירת הפערים. זו תוכנית המחייבת תקציבים, המחייבת אישור בכנסת, בממשלה, ולרעתי הדרך למימושה היא דרך ארוכה. אני יודע שעומדת בפניך דרך ארוכה, שתחייב אותך למאבק קשה כדי להשיג את

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כן.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, חברי הכנסת, נצביע.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את	
הנושא לוועדה	— 7
נגד	— אין
נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת נתקבלה.	

היו"ר ג' גדות:

אני קובע, כי הנושא עובר לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. אני מודה לכולכם על הקטע החינוכי היום.

של המגזר הערבי להתבזר, זאת אומרת לא לייחד לו מחזר מיוחד. עד שהדברים נעשים — מובן שהדברים נעשים בהדרגה ולא מתבצעים בבת אחת — פתאום יש הרגשה שצריך לחזור בערך לאחר. מה שאתה קורא רפורמה זה בערך מה שהיה בעבר, עם תיקונים. דבר זה, על פניו, מצריך עיון רב. צריך לראות אם הוא לא מסיג אותנו אחור.

את הדברים שהעלית פה, בלי קשר לשאלה אם יהיה ביזור או לא, צריך ללמוד. רצוי לקבל חומר קצת יותר מובחן. אנחנו צריכים לטפל בעניין, כי הדברים נראים מצערים. אנחנו החלטנו על תוכנית חומש. תוצאות הבחינות, ההישגים, מחייבים אותנו לטיפול מיוחד יותר בנושא המגזר הערבי. על פניו, אני לא נוטה לשנות את העניין, אבל אני בפירוש מסכים, שהנושא יידון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת. שם נשמע ונלמד את הדברים. המשרד יציג את עמדותיו, גורמים אחרים יציגו את עמדותיהם, ונשמע את ההמלצה של ועדת החינוך והתרבות.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד השר. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, האם אתה מוכן להצעה, שהנושא יועבר לדיון בוועדה?

יא. הסדר חדש של המשכנתאות *

בישראל כ-24,000 זוגות צעירים. רק כ-11,940 הצליחו לרכוש דירה במדינת ישראל. כלומר, יותר ממחצית הזוגות, בני הארץ הזאת, לא מצליחים לעמוד ברכישת דירה.

המצב חמור עוד יותר בקרב העולים החדשים. יש בישראל כ-120,000 משפחות עולים. רק פחות משישית מהן הצליחו לרכוש דירה. המספר המדויק הוא 18,930 משפחות. כל שאר המשפחות, 100,000 בקירוב, אין ידן משגת לרכוש דירה. כך הגענו למצב שבו יש דירות ואין רוכשים. זהו מצב בלתי נסבל.

אני מרשה לעצמי לומר, שאם זהו המצב עם העולים ועם הזוגות הצעירים וחסרי הדיוור, הרי הנתונים הללו מצביעים על כישלון מוחלט ועל פשיטת רגל של מדיניות השיכון והמשכנתאות של הממשלה.

הנה רק השבוע הודיעו על תוספת של 20,000 ש"ח להלוואת המקום. זה ממש לא רציני. מדובר בהחלטה על 15 יישובים ועל הגבלה עד 31 במרס 1992, וגם זה בא רק משום שמלאי הדירות ההולך ומצטבר בידי משרד הבינוי והשיכון גדול כל כך, שהממשלה לא מתנהגת כממשלה, כמעצב מדיניות, אלא אולי כסוחר בשוק, אבל, גם זה יחול רק לגבי מיעוט קטן.

אדוני היושב-ראש, איך יוכל היום זוג עולים לרכוש דירה כאשר המשכנתה לעולים, רבותי חברי הכנסת, מוקפאת זה 29 חודשים, מאז יוני 1989? מאז קרו דברים מדהימים — המדר עלה כ-50.1%; תשומות הבנייה עלו כ-46%; מחירי הדירות — לפי זה צריך לרכוש דירה — עלו כ-90%, ושער הדולר עלה ביותר מ-19%. מניין יביאו העולים החדשים סכומים של 150,000 ו-160,000 שקל — מינימום — כדי לרכוש דירה, כאשר הם מקבלים היום רק 74,500 שקל? איך הם יכולים לרכוש כך דירה? כך, מצד אחד עומדות עשרות אלפי דירות לרכישה, מצד שני משפחות עולים חדשים יכולה לקבל רק 74,500 שקל. איך ירכשו דירה עם סכום כזה?

לא זו בלבד, משום מה יש איזו התחכמות בלתי מוסברת, שיש הלוואות מקום. אבל הלוואות המקום הללו לא מוחלות

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הסדר חדש של המשכנתאות — מאת חברי הכנסת רן כהן ומיכה גולדמן. יפתח את הדיון חבר הכנסת רן כהן, ואחרי — חבר הכנסת מיכה גולדמן. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

חברי הכנסת, הוקצתה שעה אחת לדיון. רשימת הדוברים פורסמה על לוח שערי המליאה. אחרי חברי הכנסת רן כהן ומיכה גולדמן, ראשונת הנואמים תהיה חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת — — —

שרה דורון (הליכוד):

אין חברים, ואני מבקשת לרשום זאת בפרוטוקול.

היו"ר ג' גדות:

חברת הכנסת שרה דורון, למען הפרוטוקול, את טועה. למען ההיסטוריה את יכולה לבקש מחבר הכנסת יעקב שמאי

יעקב שמאי (הליכוד):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חברת הכנסת שרה דורון, יש לי כלל, אני תמיד פותח את הנאומים שלי בכנסת בפנייה אל חברות וחברי הכנסת, גם כאשר הן מיעוט, ובוודאי כאשר הן שוות לנו.

אדוני היושב-ראש, סברתי שלדיון זה, כימים אלה, יינתן משקל גדול יותר על-ידי הממשלה, וייעשה מאמץ ששר הבינוי והשיכון ושר האוצר יבואו לכאן כדי שנסה לטפל באמת בבעיות הקשות, הרציניות והכבדות שבהן שרוי משק הבנייה, ובצורך נושא רכישת הדירות והמשכנתאות.

עובדה היא, שמדי שנה פחות ממחצית מן הזוגות שנישאים בישראל מצליחים לרכוש דירה. השנה נישאו

רקע פוליטי ולא על רקע של זכויות שוות לשאר העמותות, ולאחר מכן מחפשים את המשפחות כדי לחלק להן את הדירות. זה דבר אחר לחלוטין. והוא עומד, לעניות דעתי, בניגוד לחוק; וטוב שהוגש בג"ץ בעניין זה בימים אלה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
איך נהגו 40 שנה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם עד היום חילקו קרקעות בתנאים שבהם מדובר, היום צריך לחלק אותן אחרת. ואם היום מחלקים אותן אחרת לעמותות, צריך לחלק אחרת לכל העמותות, גם לחרדיות וגם לשאינן חרדיות. על מה אני זועק? אני זועק על האפליה המפורשת שנוצרת בניגוד לחוק. ואני הקדמתי ואמרתי, לפני שאתה התפרצת, שבעיני למשפחה חרדית מגיע כמו שמגיע למשפחה רגילה. ואני אפילו לא מזכיר אם כן משרתים בצבא או לא משרתים בצבא, אם כן משלמים או לא משלמים, אם כן עומדים בקריטריונים או לא עומדים בקריטריונים, אינני מזכיר את זה, אף שאתה יודע שיש לי לב כבד על העניין הזה. אני אומר: לכל משפחה בישראל מגיעה דירה. אני רק רוצה, שהעמותות האלה יעמדו באותם קריטריונים שעומדות בהם העמותות האחרות, ולא כפי שהדברים נעשים היום.

אני רוצה לסיים בדרישה מפורשת לחיקון המצב. אדוני היושב-ראש, כל זמן שלא ייעשו חמישה דברים, אין סיכוי שאנחנו נצא מהמלכוד הזה שנקלענו אליו, שבו יש דירות ואי-אפשר לרכוש אותן; שיש משפחות חסרות דירה ויש דירות ואי-אפשר לחבר בין השתיים. ואלה הדברים: האחד — להחיות את חוק המשכנתאות שהעברנו, לא כפי שהיום האוצר בא בהצעה להקפיא אותו, או בעצם לבטל אותו לחלוטין. זוהי חוצפה, שעורריה מצד האוצר, שאיים עלינו כ-5 מיליארדי שקל, כאשר החוק שלנו לא היה עולה 5 מיליארדים והיום הוא הולך לשלם 6 או 7 מיליארדי שקל והוא עדיין לא נכנע והוא מבקש לבטל את החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גולדמן, אתה חוטא ומחטיא אחרים. אני מבקש ממך שלא לעשות אף פעם דבר כזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חייבים לדבוק את המשכנתאות לזוגות הצעירים עד לשיעור של 80% לפחות ממחיר דירה ממוצעת מתאימה, ולאפשר לצעירים ולחסרי דיור הלוואות מקום גם לדירות יד שנייה וגם בשכונות של הערים המרכזיות.

השני — עדכון המשכנתאות לצולים החדשים בשיעור של 50% לפחות והחלת הזכויות הללו גם על דירות יד שנייה, אחרת הם לא יוכלו לרכוש דירות.

השלישי — שיפור מסלול ההחזרים, סכום מינימלי מתוך כלל ההכנסה של הדיירים, אחרת לא יוכלו לעמוד בהחזרים. ההצמדה חייבת להיות קלה יותר, כפי שהעברנו בהצעת החוק שלנו.

הרביעי — ביטול הצורך בעריכים. רבותי חברי הכנסת, היום עולה חדש או זוג צעיר צריכים לגייס חמישה ערכים בעלי כסים כלכלי. זה אבסורד, זה בלתי אפשרי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
שלושה ערכים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שלושה או חמישה, יש גם שלושה וגם חמישה. תודה על

על רכישת דירת יד שנייה. כך יכולות לעמוד דירות יד שנייה באחדות מן הערים שלנו, באחדים מן היישובים שלנו, ואפשר לרכוש אותן במחירים זולים יותר, אלא שהלוואות המקום אינה חלה על דירת יד שנייה.

אני חוזר ומזכיר, שהדבר הזה הועלה עליי כאשר חבר הכנסת יעקב שמאי, חבר הכנסת אלי דיין ואני העברנו את החוק שלנו, והאוצר והממשלה באו מהר להקפיא אותו. אמרנו שהפתרון של הממשלה אינו חל על דירות יד שנייה. הובטח לי אף פעם עליידי השר מנחם וועליידי שרים אחרים, שהעניין יתוקן. והעניין לא תוקן.

הזכרתי את חוק המשכנתאות שלנו. אני רוצה לומר, שלולא דובר על נושא כל כך כבד, כל כך רציני, כל כך עצוב, חבר הכנסת יעקב שמאי ואנוכי יכולנו לומר היום, שיש לנו נקמה מתוקה באוצר.

רבותי חברי הכנסת, מה קרה? משרד האוצר פרסם, בעקבות העברת החוק הזה, שהחוק יעלה לקופת המדינה 5 מיליארדי שקל. רבותי חברי הכנסת, האם אתם יודעים מה עומד לקרות עכשיו? עד אפריל 1992 יאלץ משרד האוצר לשלם למשרד הבינוי והשיכון כדי שירכוש 50,000 יחידות דיור, כאשר מחיר דירה הוא בין 50,000 ל-60,000 דולר. האוצר ישלם בין 6 ל-7 מיליארדי שקל בעבור דירות שהיום העולים והזוגות הצעירים אינם יכולים לרכוש. אגב, על חשבון מה ישלמו את זה? לזה יקדישו את הסיוע מארצות-הברית בהיקף של 2 מיליארדי דולר, שאנו מבקשים לקבל? את זה אנחנו נשקיע היום באותם מקומות בקצווי הארץ, שלשם אנשים לא רוצים ללכת ולרכוש את הדירות? הלא זה ממש מגוחך.

אם לא נעדין מיידית את המשכנתאות בשיעור של 50% לפחות, ואם לא ניצור איזה מרכיב שיוכל להעמיד את הדירות האלה בהשכרה לרשות חסרי היכולת, הזוגות הצעירים והעולים החדשים, הדירות הללו יהפכו ל"סלאמס" החדשים של מדינת ישראל. הגדלת המשכנתאות ב-20,000 שקל לא תעזור כלל.

אדוני היושב-ראש, יש לנו היום מצב בלתי נסבל בקרב ארבעת העשירונים הנמוכים באוכלוסייה. זוהי עובדה, ש-30% — 40% מהמשפחות ברמות הללו אינן יכולות לרכוש דירות, ומנסים ממש לרחוק אותן לשוק הרכישה והן אינן יכולות לרכוש דירה לא בתנאים הנוכחיים ואולי גם לא בתנאים משופרים יותר. רק דירות להשכרה הם יכולים לקבל, כדי לחיות בהן ולשלם את שכר הדירה מהכנסתם הזעומה.

אולם בעוד האוצר ומשרד השיכון נוהגים בקמצנות כלפי הזוגות הצעירים והעולים החדשים, מתפוגגת לחלוטין הקמצנות הזאת כאשר מדובר בחרדים ובמתנחלים. זוהי עובדה, שהעמותות החרדיות מקבלות בימים אלה קרקעות וזכויות בנייה בעבור 5,050 יחידות דיור בפחית-חקוה, בראשון-לציון ובירושלים. ומה אני רוצה לומר, רבותי? למשפחה של חרדים מגיעה דירה בדיוק כמו למשפחה אחרת. ואגב, יש עמותות מכל מיני סוגים, על רקע של יוצאי צבא, ועל רקע של יוצאי משטרה, ועל רקע של יוצאי חברויות שונות ועל רקעים אחרים, והכול לגיטימי. אלא מה? שבנבדל מעמותות החרדים, בעמותות אחרות קודם מתקבצות משפחות, כמה עשרות, או כמה מאות, פונות יחד למשרד הבינוי והשיכון ולמינהל מקרקעי ישראל, מבקשות קרקע, עומדות במכרז על הקרקעות ולאחר מכן בונות עליהן. לא כך הדבר לגבי העמותות החרדיות. קודם כול הולכים ומבקשים קרקע לעמותה, שעדיין לא חברות בה משפחות, זוכים בקרקע על

היום אנחנו במציאות, שבה לאחר אותה ועדה שקמה בראשותו של דוד מגן, למעשה החזרנו לקדמותו כעבור חודשים מספר את המצב שהיה ערב אישור החוק.

חשוב שתקשיב, חבר הכנסת שמאי, למה הביאה אותה ועדה את הווגות הצעירים והיום. אנחנו חוזרים לאותו מצב, שזוג צעיר במדינת ישראל, ואני מדבר על אותם זוגות צעירים שלא יכולים להגיע לבית מתוך כך שלא נולדו במזל "אביך" — אביך ילם, אביך יקנה, אביך ייתן: אנחנו נמצאים במציאות, שבה זוג צעיר רוכש ממשכורתו את הדירה ולוקח את המשכנתה.

רבותי, אני חייב לחזור ולומר, גם בתקופת ממשלת המערך האחרונה בנו בהיקפים של 50,000 יחידות דיור בשנה. אם נכדוק מה בנה שר השיכון לשעבר אברהם עופר, וזכורנו לברכה, בשנים 1976 — 1978 — היו התחלות בנייה בהיקפים גדולים הרבה יותר מאותן התחלות בנייה של השנים 1990 — 1991, אבל זה נעשה בשיקול דעת, מתוך מדיניות ברורה שבונים שליש בגליל, שליש בנגב ושלש בירושלים.

אדוני היושב-ראש, אני מוכרח לצטט כדוגמה איך פועל שר השיכון דהיום. רק לפני חודשים מספר הוא ביקש תקציב נוסף לבנייה הכפרית, להשלים תשתיות ליישובי הגליל, ליישובי רמת-הגולן, ליישובי האזור כחוספת תקציב, מתוך 74 מיליון שקל שהוא קיבל עליהם אישור מהאוצר כתוספת תקציב, תקציב שהיה מיועד לאותם אזורים שהזכרתי — 56 מיליון שקלים הועברו לבנייה באזורים שלא היו בסדר העדיפויות שהיה בדיונים שהתקיימו בין האוצר למשרד הבינוי והשיכון.

היום אנחנו נמצאים במצב, שמשפחות אשר מכרו את דירותיהן בחודשים יוני-יולי כדי לעבור לדירות החדשות בגוש-שגב, או בגליל-התחתון בגבעת-אבני או במסד או ביובלים או באלון-הגליל — עברו לדירות האלה בחדש אוגוסט בליט ברירה, והגיעו לדירות האלה כשאין שם תשתית כבישים, לא צנרת מים, לא מערכות ביוב ולא חשמל.

אתה שואל את עצמך, באיזו מדינה אתה חי. תקציב שהיה מיועד לאזורים האלה הופנה למקומות אחרים, שבהם עדיין לא גרים אנשים. וכאן אנחנו רואים אנשים, יסלחו לי חברי הכנסת, שצריכים לחפש שירותים 200 מטר מהבית. ואם זה ביום חורף, כשאין אפשרות לצאת מהבית מאחר שאין תשתית של כבישים? ואם הילד חוזר מבית-הספר אחר-הצהריים והיום קצר ואין לך אור בדירה, איך אפשר להכין שיעורים? והורים צריכים להסיע את הילד למרכז האזורי, שהמועצה האזורית תפתח שם מועדון. ומה עושים בימי גשם? איך יגיעו הילדים האלה לתחנת ההסעות? איך יגיעו לבתי-הספר?

רבותי, סדר העדיפויות בנושא השיכון, הפתרונות למשכנתאות — יש לחזור למצב הסביר שנוריד את ההצמדה כשזוג צעיר מקבל משכנתה הוא צריך לדעת, שהמשכנתה צריכה להיות בגובה שליש מהשכר שלו ולא יותר. אם אתה מביא אותו למצב, שהמשכנתה מגיעה לגובה של 60%, 70%, 80% מהשכר, איך אתה רוצה שמחר הזוג הזה ישקיע בחינוך, איך אתה רוצה שהוא ישקיע בכלכלה? משפחה כזאת נהרסת החל מהחודש הראשון לכניסתה לדירה, משום שגובה המשכנתה הוא כזה, שהיא לא מסוגלת להתמודד אתו.

לכן אני פונה גם לשר השיכון, גם לשר האוצר וגם לממשלת ישראל: תחזרו ותקיימו דיון מחדש בכל נושא המשכנתאות. אולי כדאי לאמץ אותו חוק שהעבירו חברי הכנסת, כדי שנוכל להביא למצב שזוגות צעירים במדינת ישראל לא יגיעו למה שהם הגיעו אליו.

הערה שלך. גם שלושה ערכים בעלי בסיס כלכלי קשה מאוד להשיג. די בכך שהערכות תחול על הדירה עצמה, ואפשר למצוא פתרונות גם לסיכון שירכוש בעניין הזה על הבנקים.

והחמישי, אחרון אחרון חביב, כל הדירות שיירכשו על-ידי הממשלה עקב ההתחייבות לרכוש דירות במסגרת מכצע הבנייה המואץ שהיה בשנה האחרונה, כאשר הן אינן נמכרות והן נרכשות על-ידי משרד הבינוי והשיכון — חייבות לעבור לידי חברה ציבורית שתתחיל מייד במכצע של השכרה עממית לאלה שיכולים לשלם רק מחיר עממי. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. אני קורא למציע השני, חבר הכנסת מיכה גולדמן. בבקשה.

מיכה גולדמן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו חוזרים ומקיימים את הדין במליאה בעקבות הפגיעה הקשה של אלה שלקחו על עצמם משכנתאות, ואנחנו בסלנג היומיומי קוראים להם נפגעי המשכנתאות. הדיון שיזמו שני חברי הכנסת, עמית רן כהן והדובר, הוא דיון שבא בעקבות הניסיון של הממשלה לפגוע בהצעת החוק שהוצעה על-ידי חברי הכנסת שמאי ודין ועברה בקריאה שלישית.

הממשלה ניסתה כאן, באחיות עיניים כלפי נפגעי המשכנתאות, להקים ועדה בראשותו של השר דוד מגן, כדי לנסות לעקוף את הצעת החוק הצודקת שהוגשה על-ידי שני חברי הכנסת שהזכרתי, שלמעשה באה לתקן עוול לגבי נפגעי המשכנתאות.

נכון שאנחנו נמצאים במציאות כלכלית קשה מאוד, אבל אי-אפשר להתעלם מאותם עשרות אלפי זוגות צעירים ואחרים אשר נפגעו כתוצאה מכך שמדיניות הממשלה בנושא הריבית היתה כזאת, שהביאה אל מעט זוגות צעירים למצבים קשים. ואני אביא דוגמאות מספר למה דבר כזה יכול להביא: למשכר משפחתי, לפירוד בין זוגות ובני משפחה; לכך שאדם יוצא למקום עבודתו וחוזר בסוף החודש עם תלוש המשכורת, ומתברר לו שתלוש המשכורת לא יכול לעמוד בהוצאות של משפחה מתחת לממוצע במדינת ישראל. גם אם נדבר על שכר ממוצע במשק, משפחה שצריכה לשלם 1,200 שקלים או 1,400 שקלים החוזר של משכנתה, פשוט מביאים אותה מראש למצב, שהיא הופכת למשפחה אשר לא עומדת בהסדרי התשלומים שחתמה עם ערכים לבנק או לבנקים.

הבנקים תובעים לא רק את לוקח המשכנתה, אלא במקביל גם את הערבים. אציין דוגמה נוספת של חברים טובים ביותר, של משפחות שגדלו ביחד, אם בשכונה ואם ביישוב, והפכו ליריבים כתוצאה מאותה מציאות כואבת, שהעריב הוזמן לבית-המשפט ונתבע לשלם בעקבות חתימתו לאותו זוג צעיר. אני יכול להמשיך ולהביא דוגמאות נוספות.

רבותי, אציין דוגמה משנת 1978 במדינת ישראל. ב-1978, למעשה מאז המהפך שבו עלה הליכוד לשלטון, שינו את שיטת ההלוואות לזוגות הצעירים. זוג צעיר קיבל עד שנת 1974 הלוואה בריבית לא צמודה, חלקה הפך למענק אם הדירה נקנתה באזורי פיתוח. הוזג קיבל הלוואה משלימה, שבעבור חמש שנים הפכה למענק. היקפי ההלוואות היו בגובה 95% מעלות הבית. היו יישובים שזוג קיבל בהם גם 100%, יישובים בגליל כמו קריית-שמונה, חצור וביית-שאן, ובנגב אופקים, שדרות ונתיבות; באותם ימים יכולת להשיג בית בהשתתפות עצמית של 4,000 — 5,000 שקלים ישנים.

אנחנו שומעים מה התשובה של משרד האוצר: תוספת של 20,000 שקל למשכנתה. רבותי, זאת זריית חול בעיניים. אין בזה שום פתרון. למי הפתרון?

אני רוצה לחזור ולחזק את הדברים שאמר בסוף דבריו חבר הכנסת רן כהן. רבותי, יש עשרות אלפי יחידות דיור. כתוצאה מאי-עדכון המשכנתה, הממשלה תצטרך לרכוש אותן בהתאם להסכמים שהיא ערכה עם הקבלנים, וזה יעלה לקופת הציבור מיליארדים של שקלים. למה לשלם זאת בדרך שהיא לא דרך?

אני מציע לעשות ערכון משכנתה בשיטה הזוחלת, שבכל חודש המשכנתה תעודכן על-פי ההתייךרות, ולא שמדי חודשים מספר, על-פי רצונו הטוב או הלא-טוב של שר האוצר יעדנו את המשכנתה. אנחנו רואים מה קורה היום. רבותי, ברגע שנדע שיש משכנתה זוחלת — המשכנתה תגדל בצורה הסבירה והנכונה. לא יהיו הפסקות של רכישת דירות. זה יביא להכרזה גם של הקבלנים, גם של הבונים. זה יהיה גם פתרון נכון לבעייתם של הזוגות הצעירים, ולא נצטרך מדי כמה חודשים לצאת מעל כמת הכנסת בקריאה לרחמים. כי הזוגות הצעירים אינם רוצים שיציגו אותם כמי שמבקשים רחמים. הם דורשים בצדק ובכבוד את ההסדר הנכון והמתאים.

אם לא נלך בדרך הזאת, נביא למצב שבו לא רק תהיה הקפאה בכנייה ולא יהיו התחלות בנייה חדשות, אלא תהיה נפילת מחירים, תהיה התמטטות של קבלנים; נביא למצב שבחוק שנה או שנה-יחצי יהיה שוב מחסור בשוק הבנייה, ואז תהיה הקפאה של מחירים, והדבר ישפיע מייד על המדד.

רבותי, חייבים לראות את הנושא הזה בצורה רחבה ועמוקה הרבה יותר. כדי שנוכל להתייחס לדברים ברצינות. אי-אפשר לעבוד בממשלה ובמערכות כאלה בצורה לא-יציבה. חוסר היציבות יביא להקפאה של המדד. הקפאה של המדד פירושה שוב הכנסת המשק לסחרור, לגירעון. ועל הגב של מי? על גבו של אותו זוג צעיר מסכן.

אדוני היושב-ראש, לכן אני קורא לכל חברי הכנסת, מכל הסיעות, ויחד נקרא לממשלה, שתשב ותכין תוכנית כזאת שתוכל להחזיר את היציבות למשק הבנייה, למשכנתאות, לזוגות הצעירים ולעולים. כי היום העולים מוצאים את עצמם בצומת ללא פתרון. הם לא רוכשים דירות. הבנייה הגדולה נעשתה בעיקר בעקבות העלייה הגדולה למדינת ישראל. ולמי הדירות נמכרות? הן נמכרות לאלה שבאים לשפר את תנאיהם, ועובדים מדירותיהם הקיימות לדירות חדשות. ואז מה קורה? אלה שבאים לשפר את תנאיהם ורוכשים דירה חדשה מוצאים את עצמם בהתחייבות על מחיר מסוים של דירה; כתוצאה מכך שהמשכנתה לא מעודכנת ויש קיפאון, יש נפילה במחיר הדירה הקיימת של מי שרוצים לעבור לדירה אחרת. ואז הם מוצאים את עצמם מצד אחד חתומים על חוזה על דירה חדשה, ומצד שני הם מקבלים 20% פחות על הדירה הישנה כתוצאה מהמצב החדש.

אני רוצה להעלות נושא חמור יותר. חברת הכנסת שרה דורון, חשוב שאת תקשיבי למה שאני עומד לומר עכשיו. תראי איזה מצב משונה. אדם שגר בצפון תל-אביב, שיש לו דירה ששווה 200,000 דולר ומעלה, לפעמים זה גמיע גם למיליון דולר, יש לו פטור ממס שבה על דירה ראשונה. אבל אדם שגר בעיר פיתוח ויש לו שתי דירות, שהעלות של כל דירה היא 40,000 או 50,000 דולר, על הדירה השנייה אין לו פטור ממס שבה.

שרה דורון (הליכוד):

חוק ההסדרים במקם מבטל את זה. תצביעו בעדו.

מיכה גולדמן (העבודה):

למה אני אומר את זה? חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו

— — —

שרה דורון (הליכוד):

האם חברתך לסיעה, חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו, מסכימה לזה?

מיכה גולדמן (העבודה):

היא שומעת את זה בפעם הראשונה, והיא נדהמת.

שרה דורון (הליכוד):

האם היא תצביע בעד החוק?

מיכה גולדמן (העבודה):

היא תצביע, משום שהיא נדהמת כשהיא שומעת מפי שתושב כרמיאל או נצרת-עילית או אופקים או חצור —

— — —

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (העבודה):

למה הוא מופלה לדעה?

מיכה גולדמן (העבודה):

אם הוא הגיע לעיר פיתוח לפני 25 שנים, ועבר לדירה טובה קצת יותר — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה תומך בחוק ההסדרים?

מיכה גולדמן (העבודה):

כן.

יעקב שמאי (הליכוד):

אז זה בעצם בניגוד לדברים שאתה אומר.

מיכה גולדמן (העבודה):

לא. הלאו יש לי הסתייגויות. אני רוצה רק להסביר לחברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו איך זה פועל. נניח שזוג צעיר קנה דירה ראשונה של שני חדרים בעיר פיתוח. כעבור עשר שנים הם החליטו לשפר את תנאיהם, והם רכשו דירה של שלושה חדרים, אבל לא מכרו את הדירה הראשונה, כי תמורת המחיר שיכלו לקבל עבורה בעיר הפיתוח לא היה כדאי להם למכור אותה, או אולי הם העדיפו להביא לשם את האם המבוגרת וכדומה. כעבור זמן-מה מצבם השתפר והם החליטו לעבור לתוכנית "בנה ביתך", וקנו מגרש בתוכנית "בנה ביתך" בעיר פיתוח. כשהם באו למכור את שתי הדירות הקטנות שהיו להם, שהמחיר של שתיהן יחד הוא 40,000 או 50,000 דולר — על דירה אחת הם צריכים לשלם מס שבה. לעומת זאת, על מכירת דירה אחת בתל-אביב, ששווה 600,000 דולר, לא משלמים מס שבה. זה ההסדר.

לכן אמרתי בתחילת דברי, ואני אומר גם בסוף דברי: רבותי, בואו נחזור לשפיות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת גולדמן. אנחנו עוברים עכשיו לדיון עצמו. ראשונה — חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו, ואחריה — חבר הכנסת יעקב שמאי.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש להצטרף על כך שאנו נאלצים לשוב ולדון בסוגיית המשכנתאות לזוגות צעירים

קטן בהרבה מהערכות האוצר, כשבסופו של דבר נאלץ נציגו להסכים אף הוא לעלות הזאת, הנשמעת סבירה הרבה יותר.

אילו השלימה הממשלה עם החלטת הכנסת וקיבלה את חוק המשכנתאות ללשונו, לא היה פרוץ המיתון בשוק הדיירות בישראל. היום אנו עדים למיתון עמוק בשוק הדיירות החדשות ודיירות יד שנייה, והסיבה לכך היא אחת ויחידה: לזוגות צעירים ולעולים חדשים אין אמצעים מספיקים לרכוש דירות. כלומר, המשכנתה המסופקת על-ידי משרד השיכון, ושאר ההלוואות הניתנות על-ידי הבנקים, אינן פותרות את בעיית מימון הדיירה, ובמקום לפתור את הבעיה הולכת הממשלה ומכניסה את שוק הדיירות למיתון. כל זאת בשעה ששוק הדיירות היה צריך לפרוח: היו צריכים למכור דירות והיו צריכים להיות גם כאלה אשר יש בידם כדי לרכוש דירות.

במצב של מיתון, לקבלנים לא תהיה אפשרות למכור את הדיירות, והממשלה תהיה חייבת לרכוש אותן על-פי ההסכם עם הקבלנים, עוד לפני שהתחילו את הבנייה. הממשלה התחייבה לרכוש כ-100% מהדיירות באזורי הפיתוח, ו-50% — במרכז הארץ.

כל אותם חוליים אשר חוק המשכנתאות שהוקפא בא לתת להם מזור צצים שוב ועולים על פני השטח, וכל שינוי לטובה במצב לא נראה באופק. חוק המשכנתאות, אשר התקבל בקריאה שנייה ושלישית ב-7 במאי 1991, והוקפא ב-14 במאי, שבוע אחרי כך, חברי הכנסת, הוא חוק טוב מאוד, ואם הוא יופעל הוא יביא לפתרון של רוב הבעיות הקשורות במשכנתאות.

ועדת הכלכלה קיימה קרוב לעשרה דיונים בהצעת חוק זו. הוועדה ישיבה והתחבטה קשות בסוגיות השונות שהחוק העלה, ובכללן עלות המשכנתאות למדינה.

דן תיכון (הליכוד):

שמאי, אתה שומע מה היא אומרת?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, רק נכנסת.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה שהיא תנות, היא קוראת כל כך מהר.

שושנה ארבל-אלמחולני (העבודה):

ועדת הכלכלה עשתה עבודה מצוינת בהכנת הצעת החוק שהוקפא. חבר הכנסת דן תיכון, ולכן אני קוראת מעל במה זו אל חברי הממשלה ואל חברי הקואליציה ודורשת מהם להפשיר את חוק המשכנתאות ולצעוד בזה צעד גדול לעבר אותם השרויים במצוקה, הן העולים החדשים והן הזוגות הצעירים. עלי לציין, שאם לא יהיה חוק שהממשלה תפעל על-פיו, לא ימצאו בעיית חסרי הדיור ובעיית המשכנתאות את פתרונן. והראיה, מאז יולי ועד היום לא בוצע שום סעיף מאותן החלטות הממשלה.

אני דורשת מהממשלה להפשיר את החוק לאלתר, ומוטב שעה אחת קודם, ולהתנגד בכל התוקף לקבלת התיקון שמציע האוצר בחוק ההסדרים במשק לביטולו של החוק לאלתר. זאת תהיה פגיעה חמורה מאוד לא רק בכנסת, אלא גם באותם הזקוקים היום למשכנתה המתוקנת, המציאותית, שאכן תוכל לסייע להם לרכוש את הדיירה ולהחזיר את המשכנתה כתנאים שהם יכולים לעמוד בהם.

חברת הכנסת שרה דורון, יושבת-ראש הקואליציה, מוטב גם לך לתת יד להצעה הזאת.

ולעולים חדשים. הממשלה הקפיאה את חוק המשכנתאות שהבאתי לכנסת בשם ועדת הכלכלה, ואשר התקבל ברוב גדול ב-7 במאי 1991. זאת היתה הצעה של שלושה חברי כנסת, רן כהן, יעקב שמאי ואלי דיין. אילו לא הקפיאה הממשלה את החוק הזה, מעשה המהווה כשלעצמו פגיעה בדמוקרטיה בישראל ופגיעה בכנסת — לא היינו נדרשים לשוב ולדון בבעיה כזאת זו, העומדת במרכז הבעיות החברתיות הקשות של מדינת ישראל.

ממשלת ישראל הקפיאה את חוק המשכנתאות בטענה שהוא יעלה לקופתה מיליוני שקלים. שר האוצר אמר מעל במת הכנסת, שהוא יעלה 5 מיליארדי שקלים. במקומו החליטו על כמה חלופות, אשר גם בהן אין כדי לפתור את בעיית המשכנתאות באופן יסודי. במקום החוק הזה החליטו על הקמת ועדה. חבר הכנסת שמאי היה חבר בוועדה זו. כנראה רצו אז לפייס אותו, כביכול. והוועדה הזאת החליטה, כאמור, על כמה חלופות, אשר גם בהן אין כדי לפתור את בעיית המשכנתאות מן היסוד.

בעקבות אותה ועדה והמלצותיה, התקבלה בממשלה החלטת מס' 1580, ביום 14 ביולי 1991, שבאה כביכול להחליף את חוק המשכנתאות. אם נבדוק את ביצוע ההחלטה נגלה, שגם חלק מסעיפיה לא בוצעו. בעיית הערכים להלוואות לא בוצעה; לא בוצעו הסעיפים המדרבנים על ייעול וקיצור של זמן ההוצאה לפועל ועל הכרה במפוני דירות עקב אי-עמידה בהחזר ההלוואה כזכאי סיוע של משרד השיכון, והפיכת הדיירה לביטחון העיקרי של הבנקים במקום הערבים.

הצעת חוק להסדרת נושא הדיור בישראל, אשר אמורה היתה להיות מונחת על שולחן הכנסת, ואשר היתה אמורה לפתור את בעיית היצע הקרקעות לבנייה — לא הונחה על שולחן הכנסת. הצעה להגמשת חוקי התכנון והבנייה, והסדרת חקני בנייה למגורים, אינה מונחת לפנינו. הסחבת במשרדי הממשלה ממשיכה לחגוג. עדיין לא נמצא הפתרון המיוחל לבעיית מקבלי המשכנתאות כעבר. הם עדיין מתחבטים קשות בבעיותיהם, קולם עדיין נשמע מתוך האוהל, המשכנתה תופחת ועולה.

הבטיחו לנו בממשלה, כי נגיד בנק ישראל יפעל לביטול העמלה על פירעון מוקדם של המשכנתאות. והוסיפו והודיעו, כי הצעה זו תידון בתוך עשרה ימים מיום ההחלטה. היום, כעבור חצי שנה, עדיין אין סיכום בנושא של עמלת פירעון מוקדם, ואין סיכום בנושא של "יחיקי המשכנתאות", ואיננו שומעים על שום צעדים שהממשלה מתכוונת לנקוט כדי לגאול את יושבי המאהלים והקרוונים למיניהם מהצרה שאליה נכנסו, ולא באשמתם.

הצעות אלה אינן רחוקות כל כך ממה שנקבע בחוק המשכנתאות שקיבלה הכנסת, והממשלה ביקשה להקפאו ולהכניסו למקרה. ואילו לא הקפיאה הממשלה את חוק המשכנתאות, שהתקבל כאן במליאה ברוב גדול ובתמיכת אנשי הקואליציה, לא היינו עדים לתופעה של מחסרי הדיור כיום או יושבי קרוונים נוטפי מים וקרים כקרח. ממשלה שלומיאליה שכזאת — אין זה פלא שהיא לא פותרת בעיות, אלא אף מתריפה אותן.

טענת הממשלה לעלות גבוהה של כ-5 מיליארדי ש"ח בשנה הופרכה והוכחה כלא-נכונה. לפי הערכתו של ד"ר איר יזמון מאוניברסיטת תל-אביב, שעשה חישוב, עלותו של חוק המשכנתאות שהתקבל תגיע ל-63 מיליון ש"ח בשנה. סכום

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת יעקב שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההצעות לסדר-היום של שני חברי הכנסת, חבר הכנסת רן כהן וחבר הכנסת מיכה גולדמן, בנושא המשכנתאות, נראו חשובות גם למכוניות הכנסת. והיא קבעה דיון מיוחד. אני חושב שהסיבות הצדיקו באמת את קיום הדיון.

כתוצאה מצורך מיידי של אספקת דירות, הן לעולים חדשים והן לתושבי הארץ, עשתה הממשלה את אחד הדברים, אולי היפים והחשובים ביותר בנושא השיכון, הממשלה עודדה קבלנים לבנות דירות, כדי שגם עולים חדשים וגם בני הארץ יוכלו לרכוש את הדירות ולהתגורר בהן, ושלא יהיה במדינת ישראל מצב של זוג צעיר או עולה חדש שירצה להשיג קורת-גג ולא יוכל להשיגה.

אבל, אדוני היושב-ראש, כאשר ממשלה פועלת נכון, מודרת ומצליחה, קורה דבר משונה מאוד. מה למעשה עשתה הממשלה כדי להשיג את האצת הבנייה, את ההבטחה וההתחייבות של הבנייה המסיבית? הממשלה התחייבה לקבלנים לרכוש מהם יחידות דיור במחיר מלא, בהתאם לסכומים שנקבעו בין הממשלה לבין הקבלנים. ואילו היום יש איזה מצב אנומלי: לגבי עשרות אלפי דירות חדשות, שנבנו בעידור הממשלה, שהממשלה מחויבת בימים הקרובים לרכוש אותן כמתחייב מהסכמים בינה לבין הקבלנים, דוברי האוצר אומרים שעלות הרכישה שלהן, אדוני היושב-ראש, צריכה להגיע ליותר מ-2.5 מיליארדי שקל, וזאת כדי שהקבלנים יוכלו לקבל את ההתחייבות החתומה על-ידי הממשלה. 2.5 מיליארדי שקל כדי לרכוש בערך 20,000 יחידות דיור.

ומנגד, הזכאים הפוטנציאליים, הן הזוגות הצעירים, התושבים הוותיקים, והן העולים החדשים, לא מזדווגים משום-מה לרכוש את הדירות. ונשאלת השאלה: איזו תופעה זו? מדוע, מצד אחד, קיימות דירות במחירים שנקבעו על-ידי הממשלה מראש, לפני בנייתן, ומדוע, מצד שני, האזרחים — החדשים והוותיקים — לא מצליחים לרכוש את הדירות? מי שיסתכל ויראה את המחירים ויראה את גובה המשכנתה הניתנת לעולים ולאזרחים התושבים הוותיקים יבין מה קורה כאן.

אדוני היושב-ראש, מתוך קבוצה של כ-15,000 זוגות צעירים וזכאים, כשני-שלישים, למעלה מ-10,000 מהם, יכולים לקבל הלוואה בסדר גודל של 62,000 שקל בריבית של 4.5%. הבוקר, אדוני היושב-ראש, קראתי בעיתון, שכנקים נותנים הלוואות לדיור בכל סכום שהלווה רוצה ובריבית של 4.7%. האם צריך את הממשלה כדי שהיא תאמר שהיא מעודדת את הזוג הצעיר לקבל, בתנאים הקשים הללו, את ההלוואה כדי שיוכל לרכוש את הדירה? והתשובה היא בעצם בכך, שהזוגות הצעירים לא הולכים לקבל את ההלוואות, ומאחר שכך, הכולל רוכשים את הדירות הקיימות. והואל והממשלה התחייבה בפני הקבלנים, היא תצטרך להוציא השנה מתקציבה סכום עתק של 2.5 מיליארדי שקל ויותר, כדי לעמוד בהתחייבותיה כלפי הקבלנים.

עולה חדש, אדוני היושב-ראש, הזכאי כיום, לפי התנאים הנוכחיים, למשכנתה בסכום של 74,500 שקל, עולה חדש אשר הגיע מארץ מצוקה, חסר כל, והממשלה מחזיקה אותו במסגרת סל הקליטה, ואנחנו יודעים שבמסגרת זו הגיעו עולים למצב שבכסף שנותר להם הם לא יכולים לקנות אוכל למחיה,

האם לעולה חדש כזה יש זרבות כספיות כדי להוסיף לרכישת דירה 50, 60, 70, 80 אלף דולר? מאין הוא ייקח את זה?

ובזמנית, מצב התעסוקה בכי רע. זוגות צעירים ועולים חדשים לא יכולים להשיג עבודה. אנחנו יודעים שמצבת דורשי העבודה נמצאת בגרף עולה ואותו דבר מצבת מקבלי דמי אבטלה. האם קיימת איזו התחשבות בזוגות הצעירים ובעולים החדשים? אדוני היושב-ראש, התשובה היא: לא.

לעומת זאת, בחודש מאי השנה הציעו שלושה חברי כנסת, חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת רן כהן ואנוכי, הצעת חוק משכנתאות. עמדה כאן לפני יושב-ראש ועדת הכלכלה ואמרה: למעלה מעשר ישיבות ניהלנו בוועדת הכלכלה כדי להעביר את החוק הזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, והעברנו אותו בכנסת. הגיעו מומחים, הגיעו נציגי האוצר, הגיעו נציגי משרד השיכון והגיעו נציגי המתנגדים להגדלת המשכנתאות, כולם הציגו את עמדותיהם, והכנסת העבירה את החוק הזה ברוב גדול.

היה כאן דבר שהיה אולי חסר תקדים בכנסת. ראש הממשלה התנגד. שר האוצר התנגד. רוב חברי הקואליציה תמכו בחוק הזה, יחד עם חברי האופוזיציה כמובן, והצעת החוק, שלפי דעת מומחים ולפי דעתה של הכנסת היא טובה, עברה במליאת הכנסת.

הצעת החוק דיברה על קריטריונים שייקבעו על-ידי שר השיכון. הצעת החוק אמרה אז, שהלווה משכנתה יקבל 80,000 שקל — מינימום — עד 160,000 שקל, בריבית שלא תעלה על 4% — זו הייתה הצעת החוק במקור — ונוסף עדכון ההצמדה אחת לשישה חודשים.

שמעתי את חבר הכנסת רן כהן שאמר, שכבר יותר משנה וחצי אין עדכון משכנתאות. האם על-ידי החקיקה המחייבת עדכון הצמדה אחת לשישה חודשים היינו שומעים את ההערה הזו מחבר כנסת? אני לא יכול להאשים את הכנסת, כי הכנסת קיבלה את הצעת החוק. הממשלה נכנסה לפחד, לבהלה.

אלי דיין (העבודה):
הבהילו אותה.

יעקב שמאי (הליכוד):

היא נכנסה לבהלה, מכיוון ששר האוצר ניסה להלך אימים על הכנסת, הוא הילך אימים על העיתונאים הכלכליים, הוא הציג מספר לא הגיוני, חסר תקדים, מספר שהוא לא ידע ולא למד אותו ולא בדק אותו. אבל הוא שר האוצר. הוא דיבר בשם האוצר. הוא הציג מספר ואמר שחוק המשכנתאות של שלושת חברי הכנסת, כפי שעבר בכנסת, יעלה יותר מ-5 מיליארדי שקל. ולא היא, אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר השיכון, ולא היא. הצעת החוק הזאת, כפי שהיא עברה בכנסת, לא תעלה יותר ממיליארד שקל, פחות מ-100 מיליון שקל לשנה, במשך 25 שנים. מיליארד שקל. והיינו פותרים את הבעיות, היינו מאפשרים לזוג צעיר לקבל הלוואה בהתאם להצעת החוק. הצעת החוק קבעה שלא תהיה הצמדה מלאה אלא הצמדה חלקית, והצמדה חלקית, אנחנו יודעים מה היא עשתה.

אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, שר האוצר נצמד כנראה באהבה למספר שהוא קבע. הוא כבר יודע שהוא לא נכון, מאחר שהוא כבר בדק אותו. אני יושבתי אותו, נתתי לו את הנתונים המדויקים שקיבלתי ממומחה למימון, שהגיש אותם בצורה מסודרת.

היום שר האוצר מנסה לפגוע שוב בצרכנים, בלווים, בלווי המשכנתאות. שר האוצר יודע שהוא יצטרך לעמוד בפני דילמה

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, מתי אני?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תורך קרוב מאוד, אלא אם כן יבוא חבר הכנסת אריה אליאב.

אלי דיין (העבודה):

אדוני, אני במקום חבר הכנסת אריה אליאב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מופיע.

אלי דיין (העבודה):

החליפו ביני לבין חבר הכנסת אריה אליאב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סליחה. אני מבקש שתסדירו ביניכם את הדברים. אצלי רשום, על-יד חבר הכנסת אריה אליאב, שבח וייס, ובסוף מופיע אלי דיין, מודפס בשמו המלא. אינני יודע. אתה רוצה להסדיר את זה?

אלי דיין (העבודה):

אם זה חבר הכנסת שבח וייס, אני מסכים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

תודה רבה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ציבור רחב מקרב אזרחי המדינה, יהודים וערבים, הוא קורבן למצוקת הדיור, ולפעמים אנחנו רואים אוהלים לא רק בקרב בדואי הנגב, לא במחנות פליטים, לא במחנה שאטי.

היינו היום אצל חברי המשלחת הפלשתינית, אצל ד"ר חידר עבד אל-שאפי, ראיו איזו מצוקת דיור קיימת שם. אבל אני מדבר על ערים בתוך מדינת ישראל. זאת אחת הבעיות שיש לה השלכות חברתיות ובריאותיות, והשאלה היא, האם גודל המשכנתאות, צורת החזר החוב הזה ואחוז הריבית, המספר גדול של קבלני משכנתאות והספרות בנושא — אלה לא מלכ"רים, אלא ככונה להרוויח על חשבון עניי העם — השאלה היא, האם המשכנתה היא כלי עזר ופתרון או עול מיוחד על הזוגות הצעירים, במיוחד בימי ובשנות אבטלה המתרחבת ופוגעת, ואין סימנים שהיא תיסוג אלא להיפך — העתיד מפחיד ומחריר יותר.

תבקר בעכו העתיקה, ביפו ובמקומות אחרים, במיוחד בעונת החורף, בגשם, כמעט שלא נשארים כלים בבית, את כולם מניחים תחת הגג, שלא מחזיק מעמד בפני הגשם. הכול מוטף. בתים ישנים כלי שמש, בלי אוויר, חושך. מי שלא מקבל אישור בנייה ודאי שלא מקבל משכנתה. אני יכול להבין את זה. תנאי מתן אישורי הבנייה הם אחרים. ומה יעשה אדם שבונה ובונה שנה, שנתיים וחמש שנים, ולא מצליח לקבל היתרי בנייה, וזה לא באשמתו?

אני חושב שאין כל הצדקה להבדל העצום בנקודות הזיכוי בין סקטורים שונים במדינה; אותם אזרחים, אבל זה יהיה זה לא-יהודי.

כמה דיבורים שמענו על חלוקת מגרשים מאדמות המדינה לזוגות צעירים, כלי הבדל? בכפר שלי, בבית-ג'ן, למשל, אחרי 43 שנים אפשרו לזוגות הצעירים, לחיילים משוחררים,

בלתי רגילה. הוא כבר קבע כימים אלה שהוא מבקש להוסיף 20,000 שקל על המשכנתה, כלחץ, כתת-תנאים, בצורה לא מסודרת, לא מבוקרת, לא כתוב איך, לא כתוב מה, עוד 20,000 שקל, מכיוון ששר האוצר יודע, אדוני היושב-ראש, שאי-אפשר להגיע לרכישת דירה בתנאי המשכנתאות הקיימים.

אדוני היושב-ראש, הממשלה הגישה לנו, במסגרת התקציב ובנוסף לו, את חוק ההסדרים, ומסתבר ששר האוצר הגניב לחוק הזה סעיף המבקש לבטל את חוק המשכנתאות של חברי הכנסת אלי דיין, רן כהן ויעקב שמאי, שהתקבל במאי 1991. אני הצלחתי להחתים, אדוני היושב-ראש, יותר מ-20 חברי כנסת מהקואליציה על התחייבות שלא יצביעו על חוק ההסדרים אם הוא לא יוציא ממנו את הסעיף של ביטול חוק המשכנתאות. אני אומר כאן לכנסת, כי אני יודע שיחד עם האופוזיציה אשר תמכה בחוק הזה וחלק מחברי הקואליציה שתמכו בחוק הזה, ביחד — — —

שבח וייס (העבודה):

האופוזיציה תתמוך תמיד בחוקים שנותנים כסף, אין בעיה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת וייס, אני מוכן לשבת אתך ולהראות לך שזה יותר זול, יותר טוב, יותר יעיל ויותר נוח.

אליקים העצני (התחיה):

והוא קואליציה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת וייס, תאמין לי, מה שאומר חבר הכנסת שמאי זו אמת לאמיתה. מי ששפך פה הון תועפות זה מי שביטל את החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת וייס, מי שרוצה להגן על הקופה הלאומית חייב לתמוך בכך שהחוק הזה יגיע להפשרה ב-1 בינואר.

אמרתי ש-20 חברי כנסת מהקואליציה חתמו על המכתב. הוצאתי את המכתב לשר האוצר. חברי כנסת נוספים מהקואליציה הודיעו לי, שהם לא יתמכו בחוק הזה, אבל הם לא רוצים לחתום. אני מאמין שהאופוזיציה, אשר תמכה בחוק עם חלק מחברי הקואליציה, וגרמה לכך שהחוק הזה עבר — יחד לא יאפשרו להעביר את החוק ההסדרים אם לא ימשכו ממנו את הדרישה לבטל את חוק המשכנתאות הקיים, על מנת שלמדינה יישאר סכום של 2.5 מיליארדי שקל בתקציב השנה, שלא תצטרך לממש את ההתחייבויות שלה כלפי הקבלנים. שהמדינה תוכל לתת תנאי הלוואה נוחים הרבה יותר, תנאי הלוואה שהם זולים יותר, שיענו גם על דרישות זוגות צעירים, כאשר ההצמדה היא חלקית. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד נפאע, בבקשה, ואחריו — אם לא יופיעו נציגי המפד"ל, ש"ס, אגודת ישראל — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

הם עסוקים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סליחה. חבר הכנסת אליקים העצני.

במקום אחר בארץ ישראל. לראות את הכנות שלו ומה כוונותיו האמיתיות. אתם יודעים לבכות כשנוח לכם, ואתם חיות טורפות כשנוח לכם. זאת הבעיה הגדולה אתכם, שאי אפשר להגיע לדרישה כן וישר, אלא תמיד יש איזו מזימה שהיא מאחורנית.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — בין יהודים לערבים.

אליקים העצני (התחיה):
אני ניסיתי להתייחס בצורה כנה. אני חושב שערכים יכולים לגור בנצרת-עלית, ויהודים יכולים לגור בחברון-עלית. מי שאיננו רוצה צדק משני הצדדים יבין שיום אחד הוא ישלם.

עכשיו — לענייננו. הנביא עמוס אמר: "הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו?"; אותו דבר ניתן לומר על הגזירות של האוצר בעניין המשכנתאות ובנושאים אחרים. החל מחודש יולי שנה זו נפלו על ההתיישבות באזורי הפיתוח, הגליל, הגולן, יש"ע, הנגב, גזירות אשר זה הצד השווה שביניהן: אפליה לרעה של אזורי פיתוח מול מרכז הארץ, אפליה לרעה של יש"ע ועשיית כל מאמץ כדי לבלום שם את הבנייה.

יתר על כן, ייתכן שהואיל והיתה כוונה לפגוע בצמיחה ובהתעצמות היהודית ביש"ע ובגולן, לא רצו שהדבר יכלוט, ולכן גזרו גם על הגליל והנגב. ייתכן שהגליל והנגב משמשים כאן עלה תאנה כדי לכסות על ההיענות, הכניעה וההתקפלות מפני הלחץ האמריקני ביש"ע, חלק מחבילת האסונות שמביא עלינו שלום הכוזב, מפרעה על-חשבון האוטונומיה.

כמה תופעות מוזרות — ערכן משכנתאות מיולי 1991. איזה היגיון פנימי יכול להיות בהחלטת האוצר לתת לאזורי פיתוח ערכן נמוך יותר מאשר למרכז? והנה, בערכן יולי נתנו לאזורי הפיתוח רק הפרשי אינדקס, ובמרכז הארץ הוסיפו על האינדקס 20%. מה כאן ההיגיון, למלא עוד ועוד את גוש-דן? להשחית שם לחלוטין את האוויר, המים והים? לצופף עוד ועוד אוכלוסיות, סכנת נפשות בימי מלחמה?

שכחנו את מדיניות פיזור האוכלוסין, בין היתר כדי לשמר את האדמות החקלאיות הטובות ביותר שלנו באזור שבו כמות הגשמים האופטימלית, היינו השרון והשפלה? במקום לבנות במרחק חצי שעה עד שעת נסיעה על הרי השומרון, סלעיו וטרשיה, כפי שמחייב ההיגיון האקולוגי, הגיון רווחת החיים, ההיגיון הביטחוני וגם ההיגיון של מילוי אחר מטרות לאומיות החיוניות לעם הזה, וכוודאי לממשלה הזאת, על-פי קווי היסוד שלה.

דיברנו על הגיון חלם, או שמא סדום, בנושא העידכון. נעבור לנושא ששמו הלוואות מקום. הלוואות מקום ניתנו כדי לעודד מכירה בפריפריה, מתוך המדיניות הנכונה של פיזור האוכלוסין. אך האוצר מצא לנכון לבטל את הלוואות, להוציא רשימה של מקומות בתוך "הקו הירוק". המגמה הפוליטית השלילית לבלום את היישוב היהודי ביש"ע ובגולן בולטת לעין. לאחר התערבות הוסיפו מספר מצומצם, אפסי, של מקומות ביש"ע.

המגמה השלילית, לבלום את יש"ע, בולטת. שר האוצר וראש הממשלה יצטרפו לתת דין-וחשבון לעם ולהשיב על השאלה: האומנם משתמשים כאן בתקציב המדינה כדי להיענות בדרך מוסרית, אלגנטית, עקיפה, ללחץ אמריקני-ערבי להפסיק את מה שהם קוראים התנחלויות? רברו אלינו אמת.

להשתמש באדמה הזאת, אבל איזו עזרה ובאיזה מחיר גבוה. איפה העזרה של המדינה? כשהמדינה בונה היא קונה בזול, וכשהיא מוכרת או מחכירה — ביוקר, ולמי? לאזרחים שלה.

תראו מה קורה ברמי ליד כרמיאל. 97 נפשות, 17 בתים, משפחות שגרות שם זה עשרות שנים; אדמתם שלהם ושל אבותיהם ואבות-אבותיהם, והכוונה היא לגרש אותם — אני יודע שאחד מחברי הכנסת הנמצאים כאן ביקר אצלם בסוף השבוע — כי האדמה דרושה לעולים, ובהקדם האפשרי. למה לא לצרף אותם לכרמיאל ולהפוך את רמי לשכונה מפותחת ולחלק מכרמיאל. העיר היפה הזאת? איפה החוש האנושי?

אליקים העצני (התחיה):

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה אתה לא מבין, חבר הכנסת העצני?

אליקים העצני (התחיה):

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איפה החוש האנושי? איפה ה"צדק צדק תרדף"? זאת למעשה דרישת החושבים. הם מסכימים והם דורשים לצרף אותם לכרמיאל. מה אשמתם של מסכנים אלה ואחרים? למה עליהם לחיות תמיד תחת סיוט גירושם והריסת בתיהם?

נוכח מצוקת הדיר, במקום להקל בתנאי המשכנתאות, משקיעים ומזרימים סכומים אדירים להתנחלויות.

אליקים העצני (התחיה):
או, התחלנו.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
התחלנו בחילוקי הדעות, אני מבין.

שם זה לא בינוי, זה הרס כל דרך לשלום.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת העצני, בעוד כמה דקות אתה עומד לדבר, אני מבקש שתתאפק.

אליקים העצני (התחיה):
אני מבקש סליחה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
במיוחד בימים האלה, ימי התקווה, למרות הקשיים, ימי הכניסה לדרך אחרת, לא דרך המלחמות והפלישות, אלא הידיבורים והשיחות בוועידת-מדריד שתראו הרבה בנושא השלום וביצירת אווירה מתאימה לכך — זוהי הדרך הנכונה, הבטוחה, לטובת כל עמי האזור. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת נפאע. אני קורא לחבר הכנסת אליקים העצני, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול הייתי רוצה להגיד מלה אחת לחבר הכנסת מוחמד נפאע. היה רגע של חסד שבו יכולתי להסכים אתו. אכן, מדוע צריך לעקור ערכים היושבים על-יד כרמיאל, ואי-אפשר להכליל אותם בתוך העיר כרמיאל, לבנות לידם ומסביבם לעולים חדשים, כי זו ארץ אחת שבה גרים שני עמים? אבל לא הספקתי ליהנות רגע מתמימת-הדעים הזאת, כאשר הוא השתלח ודיבר על עקירת ההתנחלויות. קוץ בעיניים שלו שיהודים יושבים על-יד ערכים

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת אליקים העזני, חבר הכנסת אלי דיין, אני רוצה להשתלב בדיון הזה מהיבט אחר, אבל ההיבט הזה קשור בטכורו של הדיון הזה.

סיפורה של מדיניות השיכון בארץ כרוך התקופות הוא סיפור מתמשך של עושיק שבמשפט ועושיק שלא במשפט. אחת התופעות המופלאות היא, כיצד זה במשטר שרוב השנים היה סוציאליסטי וסוציאליזמוקרטי, ובמשטר שהיה אנטי-סוציאליסטי אבל 'סוציאלי' מאוד, העושיק הזה התאפשר ומתאפשר. סיפורה של 'מדיניות השיכון, הבינוי, התכנון, הבנייה והאכלוס הוא סיפור ארוך, מתמשך, מתעתע וסוריאליסטי של הרס יחסו של הציבור בארץ אל הכסף. הוא סיפורה העגום של האינפלציה, הוא סיפורה העגום של אווילות כמעט מתוכננת, אווילות מנקודת ראותם של 'הנפגעים וכסף גדול מנקודת ראותם של מיי שנהנים מזה.

אני רוצה להביא דוגמה אחת. הסיפור הזה הוא סיפור מייצג, הוא סיפור של מאות אלפי משפחות, של עשרות אלפי משפחות קטנות ועשרות אלפי משפחות גדולות; של אנשים שבמאמץ אדיר, תוך שימוש בכל התושייה שלהם, קצת ירושה, קצת חסכוניות של הורים, קצת הלוואה, קצת עמל שהשקיעו ורכשו להם דירה בשכונות — בירושלים בקריית-היובל ובמקומות אחרים, בח'פה בנווה-שאנן וברמות-רמז, בתל-אביב, ביישובי הספר, במקומות אחרים — וכאשר הם מבקשים להגדיל את דירתם; ועל-ידי כך אולי למונע מעצמם את הצורך שהם לא יכולים לממש אותו לרכוש דירה אחרת או נוספת לילדים או להם, הם נקלעים למחילות ומחילות של עושי רווחים, בהם מוסדות רשמיים. הם נקלעים לתוך מארת המכפלה, המשוושה והמרוכבה של ביורוקרטיה אדישה, אטומה, המתלבשת באופן סימביוטי כמו עלוקות על כל הזדמנות לעשות כסף מהדבר הזה.

עד שאתה משיג רישון בעירייה הנשמה פורחת. כמה אנשים אדישים יושבים שם, ומתוך זלזול וביטול זמנם של אנשים נזכרים, נזכרים ונזכרים. וכאשר אתה משיג את זה בסופו של דבר, איזה מס השבחה אתה צריך לשלם, אילו סכומים אדירים, שבך, שמונה ועשר משכורות שלך, ואחר-כך עולה עליך מחלקת המיס, מחלקת החשמל, מחלקת המודר, ותת-מודר ורכי-מודר, ואחר-כך באה מכת המחץ של מינהל מקרקעי ישראל עם העושיק החוקי הנורא הזה. הכסף מאבד את כל ערכו, ואנשים שחשכו אגורה לאגורה ושקל לשקל, הם וילדיהם, וגייסו פה ושם עוד משהו, שוקעים בתוך איזה חוב נורא. אחר-כך באים הקבלנים וקבלני המשנה, מפרי החושים והמצמידים למיניהם.

אין עוד דוגמה לתעתוע כזה, לאטימות-לב בביורוקרטיה כזאת, לנצלנות פרזיטית, אך כולם מתלבשים, באים מן הסמטאות אל הקרון הזה של הוצון לבנות עוד חדר, עוד משהו; איך לקטר הזה מצטרפים קרונות: קרון חברת חשמל, קרון מחלקת המיס, מחלקת הכיוב וכל המחלקות שבעולם.

פלא שיש כל כך הרבה התקפי לב בארץ הזאת? זה היה צריך להיות נושא למי אזורי, נגד מי? נגד השלטונות הרשמיים שאנחנו בוחרים. זה נמשך כך עשרות שנים. מענים את האנשים באמצעות חוקים מתעתעים. כאשר יש פה איזה ניסיון לקצר את הפרוצדורות, באים הטיפים של איכות הסביבה, הירוקים המקצוענים, ובלי רצון רע תומכים בביורוקרטיה אוויליות, אטיות, מסובכות, אטומות-לב.

ועוד עיוות בלתי מוכן: באזורי פיתוח לא חלה הזכאות האישית, למשל מתן נקודות-נוספות של זכאות למשפחות ברוכות-ילדים. עם זאת, עד לגזירות יולי 1991 היה לכך פיצוי, על-ידי היות הלוואה הכסית באזורי הפיתוח גבוהה יותר.

אביא דוגמה: עד גזירות יולי קיבלה משפחה עם שישה ילדים בתל-אביב הלוואה בסך 78,500 שקל, ובאזור פיתוח א' היא קיבלה 111,000 שקל. מאז גזירות יולי מקבלת אותה משפחה בתל-אביב 128,000 שקל, ובאזור פיתוח א' — 130,500 שקל. היינו, אותו סכום, אך בתל-אביב יזוכה המשתכן בנקודות בגין ריבוי ילדים, ובאזור פיתוח — אפס. במלים אחרות, הממשלה אומרת למשתכן: אל תלך לגליל, אל תלך לנגב, אל תלך לגולן, אל תלך ליש"ע, לך לגושרדן. כך בצעם מידרדר הליכוד ממפלגת שתי גדות לירדן למפלגת שתי גדות לירקון.

דוגמה נוספת: משפחה עם שלושה ילדים, שבע שנות נישואים, חמישה אחים מצד הבעל והאשה ביחד, כעפולה היא תקבל היום 131,000 שקל, וכשילה 122,000 שקל. כי בשילה אין עוד הלוואות מקום. לו גזר המערך גזירה שכזאת, האם לא היו מנקרים את עינינו? הגיע הזמן שעם ישראל ידע את האמת.

ראוי שלא יאושר התקציב כל זמן שלא יתוקנו במלואם כל העיוותים: הלוואות מקום בכל יישוב פיתוח לפי הצרכים; להעמיד לזכאים גם באזורי הפיתוח מסלול חלופי של ניקוד; העדפת אזורי הפיתוח בעדכון המשכנתאות ולא אפלייתם לרעה.

יש סימנים נוספים למגמתיות פוליטית בגזירות האזור: התנכלות האוצר לישיבת "עטרת כוהנים", על-ידי העמדה לפירעון מוקדם של הלוואות שניתנו לרכישה; ביטול הבנייה הכפרית וממילא הפסקת הפיתוח בעשרות יישובים קטנים, חלקם נידחים — בגליל, בגולן, ביש"ע, בנגב; סירוב האוצר לאפשר העברה של 960 מיליון שקל. המועדים להתחייבויות רכישה במרכז, לאזורי הפיתוח — כך נמנעת הקמת אלפי יחידות דיור באזורי הפיתוח, בין היתר ביש"ע ובגולן.

סוכם עם שר האוצר על העברת תקציב לא מנוצל משנת 1990 לשנת 1991, כ-900 מיליון שקל. 300 מיליון הועברו, היתר מעוכב. למה? אין מנוס מן המסקנה, שהנסיגה אל חוף הים, אל מדינת השרון והשפלה, אל מדינת הכביש נהרייה-אשקלון החלה. ראוי ששר האוצר יפשפש היטב במעשיו, פן ייכנס להיסטוריה כמי שניצל את תקציב המדינה למניפולציות של נסיגה, הרס וחורבן.

מלה אחת על הדיבורים, שכאילו מפלים לטובה את אזורי ייש"ע. יש לפני פה דוח של המרכז לשלטון מקומי מ-8 באוגוסט 1991, הקובע: תקציבי עיירות הפיתוח גבוהים בממוצע ב-33% מתקציבי הרשויות ביהודה ובשומרון. איננו מתלונן, אך הייתי מבקש לסתום פיות של מקטרגים, כאילו הסקטור הזה מופלה לטובה. הוא איננו מופלה, ואיננו מבקש להיות מופלה. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת העזני. אני קורא לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם פורז, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת צירלי כיתון, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת אפרים גור, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת אלי דיין, ואם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

לכן נושא השיכון הפך לפצע, למארה של החברה הזאת. מי שיכדוק פעם אחת באופן יסודי את כלכלת ישראל — המדיניות דרדרה אותה לאינפלציות האיומות, שינתה את כל מדיניות השכר, גורמת לכך שבסופו של דבר אנשים אינם יכולים לשלם את מה שהם חייבים. היא אולי המקור העיקרי להתקפי הלב, לחולי, למרירות ולעצבות של החברה הזאת. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין. הוא נמצא? חבר הכנסת דיין איננו. אני קורא לחבר הכנסת מיכאל איתן. מכיוון שחבר הכנסת מיכאל איתן איננו, אני רואה את רשימת הנואמים כאילו מוצתה.

אלי דיין (העבודה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי דיין, קראתי לך שלוש פעמים.

אלי דיין (העבודה):

קראו לי לטלפון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי דיין, אני מוכן בהחלט להאמין שקראו לך לטלפון, אבל אני לא יכול להרשות לאנשים שייעדרו מהאולם בשעה שמגיע תורם לנאום לקבל אחר כך רשות הדיבור. אתה ידעת שתורך קרוב. תצטרך להסתפק בנאומו המרשים מאוד של חבר הכנסת שבח וייס. אני חושב שהוא אמר מה שאתה היית אומר.

חברי הכנסת, תמה רשימת הנואמים ותם הדיון בנושא זה. יהיו סיכומים שיובאו להצבעה כאחת הישיבות הקרובות. בכך חס גם סדר־היום של ישיבה זו ואני עומד לנעול את הישיבה. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום ג', בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:21.